

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΗΤΟΙ

Σύντομος τοπ. γραμ. καὶ ιστορικὴ περιγραφή τῆς Κων-
σταντινουπόλεως καὶ τῶν περιστερίων αὐτῆς μετὰ μαζῆς
ἐπιστῆς καὶ ἐκτετατοῦς ἐκτετατοῦς γραφῶν.

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῆς ἐν ταῖς ἀστυαῖς σχολαῖς μετὰ ἐκτετατοῦς ἀποδείξεως.
ἀμφότερον τῶν γλῶσσ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΕΡΑΣΤΑ

ΕΝ ΤΑΙΣΤΑ ΟΔΟΣ ΜΑΧΜΟΥΔΕ ΠΑΡΑ ΤΟ ΧΑΝΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΑΡΧΙΑΣ.

ΤΥΠΟΣ Α. ΚΟΡΜΗΔΑ.

1891.

bu kitabı

Aldığım Tarik

22171937

Cuma

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΗΤΟΙ

Σύντομος τοπογραφική και ιστορική περιγραφή τῆς Κων-
σταντινουπόλεως καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς μετὰ μακρᾶς
ἐπιστημονικῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν πατρίδογραφίαν.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

τῆς ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς μαθητεούσης νεολαίας,
ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΕΠΑΣΤΑ

ΕΝ ΤΑΛΑΤΑ ΟΔΟΣ ΜΑΧΜΟΥΔΙΕ ΠΑΡΑ ΤΟ ΧΑΝΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΑΡΧΙΑΣ.

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

1891.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφὴν ἢ σφρα-
γίδά τοῦτε συγγραφέως καὶ τῶν ἐκδοτῶν θεωρεῖται
κλωπιμαῖον καὶ κατὰ τὸν νόμον καταδιώκεται.

Βασίλειος

Ἀδείξ τοῦ Ὑπουργ. τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως,
(ὕπ' ἀρ. 245 καὶ ἡμερομηνίαν 3 Σεπτεμβρίου 1908 (28 Μαΐου 1881)).

Τοῖς φίλοις συναδέλφοις,

Εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος πονήματος ὡς
διδασκικοῦ βιβλίου ἐν τοῖς διαφόροις σχολείοις ἀμ-
φοτέρων τῶν φύλων ὠρμήθη, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς
πατελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως τοιούτου ἔργου πε-
ριγράφοντος τοπογραφικῶς ἅμα τε καὶ ἱστορικῶς
τὴν περιώνυμον μεγαλόπολιν μετὰ τῶν περιχώρων
αὐτῆς, τοῦτο δὲ, ἵνα διὰ τῆς προτασσομένης ἐν τῷ
πονήματι εἰσαγωγῆς εἰς τὸ μάθημα τῆς πατριδο-
γραφίας καὶ τῶν πολλῶν σημειώσεων καὶ ὁδηγῶν
περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων μαθημάτων ὑπο-
δείξω, τό γ' ἐπ' ἐμοί, τὰ σημεῖα τῆς πολλῆς καὶ
ποικίλης ὕλης τοῦ μαθήματος τούτου καὶ τὸν τρό-
πον τῆς συντάξεως καὶ ἄλλων τοιούτου εἰδους ἐγ-
χειριδίων πρὸς χρῆσιν τῆς μαθητεούσης νεολαίας
τῶν ἐκασταχοῦ περιγραφομένων πόλεων καὶ χω-
ρίων.

Ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστι τὸ μάθημα τῆς πατριδο-
γραφίας ἐν τοῖς σχολείοις ὡς προπαρασκευάζον τὸν
μαθητὴν εἰς τὴν κατανοήσιν καὶ ἐκμάθησιν τῶν
γεωγραφικῶν μετὰ ταῦτα στοιχείων ἀναντίρρητον
τυγχάνει· ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐξοβέλσις τοῦ μαθήματος

τούτου ἐκ πολλῶν προγραμμάτων τῶν διαφόρων σχολῶν, ἄλλων ἄλλους λόγους προβαλλουσῶν, συνετέλεσε, φρονοῦμεν, κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ἀγεωγράφητον ἡμῶν, καὶ τοῦτο προφανέστατόν ἐστι. Ἰδοὺ οἱ λόγοι, οὔτινες παρώρμησάν με εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος πονήματος· εὐχομαι δὲ ὅπως καὶ ἄλλοι φίλοι συνάδελφοι ἀναλάβωσι τὴν σύνταξιν ὁμοίων ἐγχειριδίων διαφόρων πόλεων καὶ χωρίων, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἡμῶν γεωγραφικοῦ συστήματος καὶ ἐπιστημονικωτέραν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας, μόρφώσιν τῆς σπουδαζούσης νεολαίας.

Ἐπὶ τούτοις μεγίστας χάριτας ὁμολογῶ τῷ κυρίῳ Γεωργίῳ Μωραϊτοπούλῳ διδάσκοντι ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἑμπορικῇ Σχολῇ, ὅστις πᾶν φιλοτίμως προσερχθεὶς οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε εἰς τὴν ἀκριβῆ τελεῖωσιν τοῦ ἔργου διὰ τῆς ἀπὸ ἐτῶν συλλεγείσεως ἐπ' αὐτοῦ τοπογραφικῆς ὕλης τῆς βασιλευούσης.

Ἐργασιον τῇ 9 Μαΐου 1891.

Εἰσαγωγή εἰς τὴν πατριδογραφίαν.

Ἄν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς πατριδογραφίας παρ' ἡμῖν δὲν ἐπιτυγχάνηται εἰσέτι τὸ ὀρθόν, πολλοὶ δὲ θεωροῦσι τὸ μάθημα τοῦτο ὡς περιττόν, ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν τὴν κυρίαν αἰτίαν ἐν αὐτῷ τῷ μαθήματι· θεωροῦμεν δὲ ἀναγκαῖον νὰ διευκρινήσωμεν πρὸ παντός, τί κυρίως ἐπεδιώκομεν διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας.

Ὡς αἱ στοιχειώδεις ἔννοιαι παντός ἄλλου μαθήματος δεῖν νὰ ἐρεῖδωνται ἐπὶ τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας, οὕτω καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Γεωγραφίας ἀνάγκη νὰ ἀποτυπωθῇ πρῶτον τοῖς μαθηταῖς διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐπιδείξεως τῶν ἀντικειμένων αἱ ἔννοιαι ἐκείναι, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς Γεωγραφίας. Πῶς δύναται π. χ. νὰ λάβῃ ὁ μαθητὴς ἀκριβῆ ἔννοιαν λόρου τινός, ὁρους, κοιλάδος, πηγῆς, κόλπου κτλ. ἂν δὲν ἴδῃ αὐτά; Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει ὁ Diesterveg, νὰ ἔχῃ ὁ μαθητὴς ὀρθὴν παράστασιν τοῦ ροῦ ποταμοῦ τινος, τῆς ἀποκλίσεως τῶν ὀρέων, τῆς συνδέσεως τῶν κοιλάδων κτλ. ἂν δὲν ὀδηγηθῇ πρότερον ἐποπτικῶς νὰ ἴδῃ καὶ κατανοήσῃ ταῦτα ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι; Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι πάντα ταῦτα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκ τῶν προτέρων γνωστά.

Διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ὅθεν ἐπιτυχὴ διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας εἶναι ἀνάγκη, ὥστε τὰ στοιχεῖα αὐτῆς τεθῶσιν ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως, ἥτοι οἱ διάφοροι γεωγραφικοὶ ὅροι

κατανοηθῶσιν ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἐποπτικῶς, διὰ διαφορῶν δὲ συγκρίσεων καὶ παρομοιώσεων ἀναπτυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ἡ ἐποπτικὴ δὲ αὕτη διδασκαλία θὰ γείνη βεβαίως ἐπὶ μικροῦ μόνον τμήματος γῆς, ἥτοι ἐν τῇ πατρίδι τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῖς περιγύροις αὐτῆς. Ὡστε βλέπομεν τὴν σπουδαιότητα, ἣν κέκληται ὑπὸ τῆς ἐποψίν ταύτην ἡ πατριδογραφία καθιστῶσα τῷ μαθητῇ καταληπτὸς τοὺς διαφορῶν γεωγραφικοὺς ὅρους· οὗτος δὲ εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου.

Ἡ πατριδογραφία προετοιμάζει ἐπίσης τὸν μαθητὴν καὶ ὑπὸ ἄλλην τινὰ ἐποψιν.

Ἰνα ὁ μαθητὴς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας ἀποκτήσῃ ἀκριβῆ εἰκόνα χώρας τινός, ἔχει ἀνάγκην πρῶτον καλοῦ χάρτου. Δι' αὐτοῦ τῇ βοηθείᾳ τοῦ διδασκάλου θὰ ἀντιληφθῇ ὀρθῶς τοῦ σχηματισμοῦ χώρας τινός μεθ' ὧν τῶν ἀνωμαλιῶν αὐτῆς, ῥυάκων, ποταμῶν, λιμνῶν, χωρίων καὶ πόλεων. Τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην ἀποκτᾷ οὐχὶ δι' ἀσκήσεως τῆς χειρός, ἀλλὰ δι' ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας. Ὁ διδάσκαλος δεικνύει τῷ μαθητῇ τεμάχιον τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ παριστᾷ αὐτὸ χαρτογραφικῶς. Ὁ μαθητὴς ἔχει τότε πρὸ αὐτοῦ τὸν χάρτην καὶ τὴν χώραν καὶ βλέπει πῶς αὕτη παρίσταται χαρτογραφικῶς. Μόνον διὰ τοιαύτης σκοπίμου διδασκαλίας, ἥτις θὰ ὀρμᾶται ἀπὸ τῆς ἐποπτικῆς καὶ θὰ ἐπανάγῃται εἰς αὐτήν, θὰ δύνηται ὁ μαθητὴς, ὅταν ἔχῃ πρὸ αὐτοῦ χάρτην, νὰ σχηματίξῃ ἀκριβῆ ἔννοιαν χώρας τινός. «Εἶναι παραδόξον, λέγει ὁ Kellner, ὅτι πολλοὶ διδάσκαλοι θεωροῦσι τὸν χάρτην, ὡς ἄρ' αὐτοὺ ἐννοούμενον καὶ ἐξηγούμενον. Θέτουσιν αὐτὸν ἐπὶ καλῇ τῇ πίστει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν παιδῶν καὶ δογματίζουσιν. Ἐδῶ πρὸς Β, κεῖται τοῦτο, ἐκεῖ πρὸς Ν, ἐκεῖνο, δεξιὰ τοῦτο,

ἀριστερὰ ἐκεῖνο κτλ. καὶ δὲν σκέπτονται ποῖαν κολοσσιάν θεωρίαν προβάλλουσιν εἰς τὸ παιδικὸν πνεῦμα. Μόνον διὰ τῆς πατριδογραφίας καὶ τῆς κατασκευῆς τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς πατρίδος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μετὰ τῶν μαθητῶν εἶναι δυνατὴ ἡ κατανόησις γεωγραφικοῦ χάρτου». Οὕτω δὲ ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν κατανόησιν τῶν χαρτῶν ἀποτελεῖ τὸν δεῦτερον σκοπὸν τῆς πατριδογραφίας.

Τρίτος σκοπὸς αὐτῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἰδίως δηλούμενος εἶναι νὰ λάβῃ ὁ μαθητὴς γενικὰς τινὰς γνώσεις περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ καταστήσω τοὺς συναδέλφους μου προσεκτικοὺς εἰς πλάνην τινά, εἰς ἣν περιπίπτουσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου. Φρονοῦσι ἰδὼν, ὅτι ὁ κυριώτατος σκοπὸς τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι ἡ ἀκριβὴς καὶ λεπτομερὴς γνῶσις τῆς πατρίδος καὶ τῶν περὶ αὐτήν. Τούτου ἕνεκα πληροῦσι τὴν κεφαλὴν τοῦ μαθητοῦ μετὰ τὰ ὀνόματα ὧν τῶν ὁδῶν καὶ γωνιῶν τῆς πόλεως, καὶ ἐνδιατρίβουσιν εἰς πολλὰς λεπτομερείας, οὐδόλως λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἕτερον τοῦ μαθήματος σκοπὸν, ἥτοι τὴν ἐπὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους ἐξάσκησιν καὶ παρασκευὴν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν μέλλουσαν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας.

Ὁ σκοπὸς ὅθεν τῆς διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας εἶναι τριπλοῦς·

- α) ἡ ἐκμάθησις καὶ κατανόησις τῶν διαφορῶν γεωγραφικῶν ὁρῶν διὰ τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας·
- β) ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν κατανόησιν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν διὰ τῆς χαρτογραφικῆς παραστάσεως τῆς γενεθλίου γῆς καὶ τῆς συγκρίσεως τοῦ χάρτου τούτου πρὸς τὴν χώραν·
- γ) ἡ παροχὴ γενικῶν τινῶν γνώσεων περὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν περιγύρων αὐτῆς.

"Γ'λη καὶ μέθοδος.

Εἶδομεν μέχρι τοῦδε ὅτι ὁ κυριώτατος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς πατριδογραφίας δὲν εἶναι ἡ ἀπόκτησις ἐκτενῶν καὶ λεπτομερῶν γνώσεων τῆς πατρίδος καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς, ἀλλ' ἡ προπαρασκευὴ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας. Θὰ προσπαθῶμεν ὅθεν, ὥστε ἐκ τοῦ ἀφθόνου ὕλικου τοῦ ἀπαντῶντος ἐν τῷ κύλῳ τῆς πατριδογραφίας, ἐκείνου νὰ ἐκλῆξωμεν, ὅπερ τὰ μάλιστα συμβάλλεται εἰς τὸν προεκτεθέντα σκοπόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μέλλουσα διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας θὰ περιλάβῃ καὶ στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῆς Ἀστρονομίας, Φυσικῆς καὶ Πολιτικῆς Γεωγραφίας, ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα, ὅπως ἡ πατριδογραφία προπαρασκευάσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τοὺς τρεῖς τούτους κλάδους παρέχουσα αὐτοῖς τὰ στοιχειώδη δέοντα ἐκ τῶν τριῶν τούτων κλάδων.

Προπαρασκευὴ εἰς τὴν ἀστρονομίαν.

Ἐν τῇ προπαρασκευῇ εἰς τὴν ἀστρονομίαν δὲν δύναται τις βεβαίως νὰ ἐξηγήσῃ τὰ διάφορα ἀστρονομικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ νὰ ἐπιστήσῃ μόνον τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν ἐπ' αὐτῶν δι' ἀπλῆς παρατηρήσεως. Ὁ δρόμος τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, ἡ ἐναλλαγὴ τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ τῶν διαφόρων ὥρων τοῦ ἔτους, αἱ φάσεις τῆς σελήνης, αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, θὰ ἀποτελῶσι τὸ θέμα συγνῶν παρατηρήσεων καὶ συνδιαλέξεων, μέχρις οὗ κατανοηθῶσι ταῦτα ἐν μέρει ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Ἡ ἀκριβὴς κατανόησις τούτων γενήσεται προσεχῶς ἐν ἀνωτέραις τάξεσιν.

Ὁ Diesterweg διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀστρονομίας λέγει τὰ ἐξῆς: « Τὸ πρῶτον, ὅπερ ἔχει τις νὰ πράξῃ, εἶναι ἡ ἐν ἐλευθέρῳ ὀρίζοντι τοποθέτησις τῶν μαθητῶν, ὅπως ἀντιληφθῶσιν οὗτοι τί συμβαίνει. Τότε λαμβάνει τις τὰ μάλλον προσβάλλοντα τὴν ὄρασιν καὶ ἐκθέτει ταῦτα ἐν σαφεὶ γλώσσῃ τοῖς μαθηταῖς. Βραδύτερον δέ, πολλὺ βραδύτερον, θὰ σκεφθῇ τις νὰ ἐξηγήσῃ, ἂν πράγματι τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι τοιαῦτα, ὅποια φαίνονται. » Ὁ δὲ Bormann λέγει: « Πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα δεόν κατὰ τὴν βαθμίδα ταύτην τῆς διδασκαλίας ν' ἀποτελῶσι τὸ θέμα ἐπανεπιλημμένων συνδιαλέξεων μεταξύ διδασκάλου καὶ μαθητῶν ἐπὶ τοσούτου μόνον, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ γείνωσι παραδεκτὰ ταῦτα ὡς ἀληθῆ ὑπὸ λογικοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεὶς λόγος βεβαίως ἐνταῦθα περὶ ἐκείνου, ὅπερ συνήθως καλοῦσι, Μαθηματικὴν Γεωγραφίαν. Ὅ,τι ἐνταῦθα δίδεται εἶναι μόνον σκόπιμος καὶ ἀναγκαῖα προπαρασκευὴ δι' ἐκείνην. »

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἥτοι τῆς προπαρασκευῆς εἰς τὴν ἀστρονομίαν, ἀνάγκη ὅπως οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ διδασκάλου καὶ δι' ἰδίῳν παρατηρήσεων γνωρίσωσι καὶ κατανοήσωσι τὰ ἐξῆς:

I. Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει τὴν πρωΐαν ἐξ Ἀνατολῶν καὶ δύει τὴν ἑσπέραν πρὸς Δυσμὰς. — Κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἵσταται εἰς τὸ ὕψιστον αὐτοῦ σημεῖον. — Ὁ θόλος τοῦ οὐρανοῦ. — Ὅριζων. — Τὰ τέσσαρα κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. — Ἐξάσκησις εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τούτων.

II. Ὁ ἥλιος δὲν ἀνατέλλει καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου οὔτε δύει καθ' ἑκάστην εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. — Δίς τοῦ ἔτους μόνον ἀνατέλλει ἀκριβῶς ἐξ Ἀνατολῶν καὶ δύει εἰς τὴν Δύσιν.

III. Ὁ δρόμος ὃν διατρέχει ὁ ἥλιος μεταβάλλεται κα-

θ' ἐκάστην. Κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι βραχυτέρος, ὁ δὲ ἥλιος ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἵσταται χαμηλότερον. — Κατὰ τὸ θέρος ὁ δρόμος τοῦ ἡλίου εἶναι μικρότερος, κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἵσταται ὑψηλότερα. — (Κατὰ ποῖαν ἡμέραν ἵσταται χαμηλότερα καὶ κατὰ ποῖαν ὑψηλότερα;)

IV. Αἱ ἡμέραι κατὰ μὲν τὸ θέρος εἶναι μακραί, αἱ δὲ νύκτες βραχεῖαι. — Κατὰ τὸν χειμῶνα τούναντιον. — Πότε ἔχομεν τὴν μακροτάτην ἡμέραν καὶ τὴν συντομωτάτην νύκτα; — Πότε τὴν συντομωτάτην ἡμέραν καὶ τὴν μακροτάτην νύκτα; — Δίς τοῦ ἔτους ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα. — Χρόνος, Διαίρεσις τοῦ ἔτους.

V. Ἡ σελήνη φαίνεται ἡμῖν ὑπὸ διαφόρους μορφάς. — Ὡς πρῶτον τέταρτον, πανσέληνος, τελευταῖον τέταρτον. — Πότε κάμωμεν λόγον περὶ νέας σελήνης; Πότε περὶ πανσέληνου; Πῶς εἶναι ἡ κύρτωσις τοῦ δρεπάνου τῆς σελήνης κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον; πῶς κατὰ τὸ τελευταῖον; — Ἐπὶ πόσον χρόνον διεξέρχεται ἡ σελήνη τὰς φάσεις αὐτῆς; — Ἐπὶ πόσον τὸ φῶς αὐτῆς εἶναι μειούμενον καὶ ἐπὶ πόσον αὐξάνομενον; —

VI. Ὡς ὁ ἥλιος, οὕτω καὶ ἡ σελήνη ἀνατέλλει ἐξ ἀνατολῶν καὶ δύει εἰς δύσιν. — Ὡς πανσέληνος φωτίζει ἡμᾶς καθ' ὅλην τὴν νύκτα. — Ἐπὶ πόσον φωτίζει, ὅταν εὐρίσκηται εἰς τὸ πρῶτον αὐτῆς τέταρτον; καὶ ἐπὶ πόσον φωτίζει, κατὰ τὸ τελευταῖον; — Ἐκάστην ἐπομένην ἡμέραν δύει μίαν ὥραν βραδύτερον ἢ κατὰ τὴν προηγουμένην. — Κατὰ τὸν χειμῶνα (ὅταν ὁ ἥλιος ἵσταται χαμηλὰ), ἡ σελήνη ὅταν εἶναι πανσέληνος ἵσταται ὑψηλότερα, καὶ τὰν ἀπάλιν. —

VII. Οἱ πλείστοι τῶν ἀστέρων δὲν μεταβάλλουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν των. — Ἀπλανεῖς ἀστέρες. — Ἀστερισμοί. —

Ἐκμάθησις τινῶν ἐξ αὐτῶν. — Πλειάδες ἐπτάστεροι. — Κασσιόπη. — Μεγάλη Ἄρκτος. — Ὠρίων. — Μικρὰ Ἄρκτος. — (Πλειάδες καὶ Ὑάδες). Διαίρεσις ἰδίως τινῶν ἐκ τῶν ἐξεχόντων ἀπλανῶν ἀστέρων. — Πολικὸς ἀστήρ, Σείριος, κτλ. Γαλαξίας. —

VIII. Ἀστέρες τινὲς μεταβάλλουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν των. — Πλανῆται. — Ἐκμάθησις τῶν πλανητῶν. — Ἀρροδίτη (Ἐωσφόρος, Ἑσπερος) Ζεὺς, Ποσειδῶν. — Κομήται. — Διάττοντες ἀστέρες ἢ Μετέωρα. — (Ἀπὸ τῆς 11—14 Νοεμβρίου παρατηροῦνται κατ' ἔτος πολυάριθμοι διάττοντες ἀστέρες ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Περσείως πρὸς τὸν τοῦ Λέοντος. —

IX. Πάντες οἱ ἀστέρες ἀνατέλλουσιν ἐξ ἀνατολῶν καὶ δύουσιν εἰς τὴν δύσιν· μόνον οἱ παρὰ τὸν Πολικὸν ἀστέρα εὐρισκόμενοι (Μεγάλη Ἄρκτος, Κασσιόπη, κτλ.) φέρονται κύκλω αὐτοῦ χωρὶς νὰ δύωσι. (Κατὰ ποῖαν διεύθυνσιν;) Ἀνεύρεσις τῶν διαφόρων σημείων τοῦ ὀρίζοντος διὰ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος. —

X. Ἡλίου καὶ Σελήνης ἐκλείψεις. —

Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ διδασκαλὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ χαραχθέντος σκοποῦ κατὰ τὰ 10 ταῦτα σημεία τῆς Κοσμογραφίας. Τοῦτο ὅμως δὲν κωλύει ἡμᾶς νὰ μὴ προπαρασκευάσωμεν τοὺς μαθητὰς κατὰ τὸν προσκετεθέντα τρόπον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀστρονομίας, κατὰ τοσοῦτον μάλλον καθόσον ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι ἐκ τῆς Πατριδογραφίας ἀπορρεῖ καὶ οὕτω διδοται εὐκαιρία καὶ εἰς τοὺς ἥττον νοήμονας μαθητὰς νὰ ἐπανορθῶσι ψευδεῖς θεωρίας καὶ ἀσφαρῆ νοήματα νὰ σαφηνίσωσιν. Ὡς λάθωμεν ὑπ' ὅψει ἐπίσης ὅτι ἡ ἐξήγησις ἀστρονομικῶν φαινομένων καὶ ἀποτελεσμάτων

των (ἥτις βεβαίως προώριστα δι' ἀνωτέρας τάξεις) τότε εἶναι δυνατή, ὅταν τὰ φαινόμενα ταῦτα ὀρθῶς παρατηρηθῶσι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτων κατανοηθῶσι πρότερον οὕτως, ὥς ἐμφανίζονται ἡμῖν.—

Προπαρασκευὴ εἰς τὴν Φυσικὴν Γεωγραφίαν.

Τὰ κυριώτατα ἐκ τοῦ ὕλικου τῆς πατριδογραφίας ὑπηρετοῦσι τὰ μάλιστα διὰ τὴν προπαρασκευὴν ἐν τῇ φυσικῇ Γεωγραφίᾳ. Δύο τινὰ ἔχει κυρίως νὰ λύσῃ ἐνταῦθα ἡ πατριδογραφία· α') νὰ δώσῃ τὰς στοιχειώδεις ἐννοίας διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς γῆς δι' ἀμέσου ἐποπτικῆς διδασκαλίας καὶ συγκρίσεως. β') νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῶν χωρῶν.

Ὅσον ἄφορᾷ τὸ πρῶτον ζήτημα, ὅλα τὰ σχολεῖα δὲν εὐρηνται· βεβαίως εἰς ὁμοίας ἐννοιακὰς θέσεις, ὅπως διεξαγάγῃσι τὴν διδασκαλίαν ἐπιτυχῶς· διότι τοῦτο ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς πατρίδος καὶ τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἔδαφους τῶν πέριξ. Ἄλλα μὲν σχολεῖα εὐρηνται ἐν ὁρίῳ τινι καὶ ἀπομεικρυσμένη χωρῇ, ἕτερα ἐν εὐρείᾳ τινι καὶ ἐκτεταμένῃ πεδιδι, ἕτερα παρὰ τὴν θάλασσαν ἐν μεγάλῳ τινὶ ἐμπορικῷ κέντρῳ καὶ ἄλλα ἐν μεμικρυσμένῳ μικρῷ τινι χωρίῳ.— Μετὰ πόσης εὐκολίας θὰ δύνηται ὁ διδάσκαλος ἀλλαχοῦ μὲν νὰ θέσῃ πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὰς διαφόρους γεωγραφικὰς ἐννοίας ὑπὸ τε φυσικὴν καὶ πολιτικὴν ἐποψίν, ἀλλαχοῦ δὲ, ἐπειδὴ τὰ σπουδαιότατα διὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν ἐλλείπουσι, θὰ ἀναγκασθῇ νὰ τα ἀφήσῃ. Διότι εἶδομεν ὅτι τὰ πρῶτα τῆς πατριδογραφίας μαθήματα στηρίζονται κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τῆς ἀπ' εὐθείας παρατηρήσεως διαφόρων ἀντι-

κειμένων. Ὅφειλε ὁμῶς ὁ διδάσκαλος νὰ χρησιμοποίησιν ἐρ' ὅσον δύναται τὸ πάτριον ἔδαφος παρέχων τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ διὰ σαφοῦς ἐποπτικῆς διδασκαλίας τοὺς ἀναγκασιότατους γεωγραφικοὺς ὅρους. Ἀς προσυλάττηται δὲ ἐκ τῶν ἀτυχῶν καὶ ἀσφαρῶν συγκρίσεων, προτιμῶν νὰ περιορίσῃ μᾶλλον τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὅταν βλέπῃ ὅτι δὲν κατανοεῖται εὐχερῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν· κατὰ δὲ τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη, ὅτε ὁ νοῦς τῶν μαθητῶν καταστῇ ὠριμώτερος, ἢ δὲ φαντασίᾳ ἀκμαιοτέρα καὶ μᾶλλον ἐξησκημένη, θὰ δυναθῇ νὰ καταστήσῃ ταῦτα καταληπτά.—

Ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει ἐπίσης νὰ κάμνῃ περιπάτους μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ περὶ τὰ χωρίων, εἶναι ἀναντίρρητον. Ἀνάγκη ὁμῶς νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν πέριξ χώραν. Ὅσο οἰκειότερον καὶ βασιμώτερον γνωρίζῃ αὐτήν, τοσοῦτον ἀποτελεσματικώτερον θὰ ἐκλέγῃ τὰς ἐκδρομὰς, τοσοῦτον ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἔσται λυσιτελεστέρα. Ὅφειλε ἐπίσης ὁ διδάσκαλος νὰ προπαρασκευάζηται προσηκόντως διὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, διότι ἐκάστη τούτων θὰ ἔχῃ ὠριμμένον τινὰ σκοπὸν. Τὰς ἀρχὰς ταύτας ἔχον ὑπ' ὄψιν ὁ διδάσκαλος δύναται ἐκ τῶν κατωτέρω ἐκτεθειμένων ἐκεῖνα πρῶτον νὰ ἐκλέξῃ, ἅτινα ἐποπτικῶς, ἤτοι δι' ἀμέσου παρατηρήσεως θέλει διδάξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς.

I. Πεδιάς. — Καλλιεργημένη πεδιάς. — ὕψηλῃ, βαθεῖα, ταπεινὴ κοίτη) Στέπη. — Κοιλὰς. — Αὐλὼν. — Νάπη. — χοάνη.

II. Ὀρη. — Βουνοί. — Λόφοι. — Μαστοί. — Πάγοι. — Γήλοφοι. — (Κορυφὴ — Πλευρὰ ὁμαλὰ, ἀπόκρημνα, ἀπότομα, ὄρθια). Πρόποδες ἢ ὑπώρειαι. — Σειρὰ ὄρεων. — Δειράδες. — Συμπλέγματα. — Κόμβοι. — Πρόβουνοι. — Μεσάβουνοι. — Ἀποσχίδες. Στενά. — Κλεισώρειαι. — πύ-

λαι. — δίοδοι. — (Δερβένια τουρκ.) Διάσειλα ἡ διαπόρια. — Χαράδραι. — ἀγκῶνες. — ρεύματα. — συνάγκειαι. — ρά-
ραγγες. — Βάραιθρα, σχισμοί. — Σπήλαια. — ἄντρα. —
ὄροπέδια. — Ἠραίστεια. — Ἀπόλυτον ὕψος. — Σχετικὸν
ὕψος. — Χιών. — Ὅρια τῆς αἰωνίου χιόνος.

III. Θάλασσα. (βάθος ἡ βυθός, χρώμα ἡ καθαρότης τοῦ
ὕδατος, διαφάνεια, γεῦσις, μέση θερμοκρασία). Παλίρροιαί.
Ῥεύματα. Δίνοι. — Ἀκτή. — αἰγιαλός. — ἡϊόνες. — Σπι-
λάδες. — Σκόπελοι. — Πλαταμώνες. — Τενάγη. — Σύρ-
ταις ἄμμων. — θίνες. — Πορθμοί. — Ἰσθμοί. — Ἀκρωτή-
ρια. — Γλῶσσαι. — Κόλποι. — Κολπίσκοι. — λιμένες. —
ὄρμοι. — ναύλοχοι, ἀγκυροβόλια, ἐπίνειαι. — μυχός.

IV. Πηγαί. — (πόσιμον, ὕδωρ ἐλαφρόν, βαρὺ, μεταλλι-
κόν, ἄλμυρόν, ὑφάλμυρον, σιδηροῦχον, θειοῦχον κτλ.) Πη-
γαί ἀέναι, περιοδικαί ἢ διαλείπουσαι. — Ποταμοί, ποτά-
μια ῥύακες, χιονορρύακες ἢ χιονοποτάμια, ρεύματα, ὄχε-
τοί, διώρυχες, ὑπόγεια ρεῖθρα. — Παραποτάμια, χεῖμαρροι,
ἐκβολαί. — Κοίτη ὄχθαι ἢ ἄνθηρα. Ἄνω ροή τοῦ ποτα-
μοῦ, μέση ροή, κατωτάτη ροή. — Καταρράκται, πλήμμυραι,
πλωτοί ποταμοί. Ἐπικράτεια τοῦ ποταμοῦ.

V. Λίμναι, λιμνοθάλασσαι, φυσικαί, δεξαμεναί, ἰχθυοστρο-
φεαί. Ἀπόρρουσις λίμνης, ἐπίρρουσις λίμνης. Φρέατα, ἔλη,
τελματα, βάλτοι, ἡ λιβάδια, τενάγη, ἀλίπεδα, ἀλικαί,
βοῦρκοι. Ὑπόγεια ὕδατα. —

VI. Ἄνεμοι (ψυχροί, ξηροί, ὑγροί, θερμοί). Δρόσοι, πά-
χνη, ὀμίχλη, νέφη, βροχαί, χιών, πάγοι, Κεραυνοί. — Θερ-
μοκρασία, Κλίμα. —

VII. Προϊόντα. Ὀρυκτά (μέταλλα, μάρμαρα, οἰκοδομή-
σιμοι λίθοι, γεώδη ἄλατα, θείον, γαιάνθρακες, ἄργιλλος).
Ἀπολιθώματα. —

Τὸ δεύτερον ζήτημα τῆς πατριδογραφίας ὡς προπαρα-
σκευαστικῆς εἰς τὴν φυσικὴν γεωγραφίαν εἶναι νὰ δύνωνται
οἱ μαθηταί νὰ παραστήσωσι χαρτογραφικῶς, ὅσα ἐποπτικῶς
κατενόησαν καὶ ἐγένοντο αὐτοῖς γνωστά. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ
τούτῳ θὰ ἀσκῶνται εἰς τὴν χαρτογραφικὴν παράστασιν
γνωστῶν τμημάτων τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν συνε-
χῇ σύγκρισιν τῶν διχαγραμμάτων τούτων πρὸς τὴν πραγμα-
τικότητα. Ἐν γένει δὲ ὁ διδάσκαλος θ' ἀκολουθῇ ἐνταῦθα
τὸ ἀξίωμα τῆς διδακτικῆς τοῦδε « ἀπὸ τῶν εὐχερῶν πρὸς τὰ
δυσχερῆ, ἀπὸ τῶν ἐγγυτέρω πρὸς τὰ ἀπώτατα, ἀπὸ τῶν
γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἄγνωστα ». Ἦτοι θὰ παραστήσῃ πρῶτον
χαρτογραφικῶς τὴν αἰθουσαν τῆς παραδόσεως, εἶτα τὴν
σχολήν, τὰς περὶ αὐτὴν ὁδοὺς, τὸ χωρίον ὁλόκληρον καὶ εἶ-
τα τὴν περὶ τὸ χωρίον χώραν. Οὕτω δὲ ἀσκούμενοι οἱ μα-
θηταί καὶ συγκρίνοντες μετ' ἀκριβείας τοὺς χάρτας πρὸς τὴν
πραγματικότητα θὰ καταστῶσιν ἱκανοί πρὸς εὐχερῆ κατα-
νόησιν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν. —

Προπαρασκευὴ εἰς τὴν πολιτικὴν Γεωγραφίαν.

Ἡ πατριδογραφία ὡς προπαρασκευαστικὴ εἰς τὴν πο-
λιτικὴν Γεωγραφίαν ἔχει νὰ ἐξετάσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ
τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ ἔδαφος τῆς
πατρίδος. Ἡ ὕλη τῆς διδασκαλίας, ἣν οἱ μαθηταί διδασκλή-
σονται ἐποπτικῶς, ὅπως καταλλήλως παρασκευασθῶσιν εἰς
τὴν πολιτικὴν Γεωγραφίαν, παρατίθεται ἐν συνοπτικοῖς κε-
φαλαίοις κατωτέρω. Ἐν αὐτοῖς θὰ ἐξασκήσῃ ὁ διδάσκαλος
τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἐποπτικῶς ἐν συνδιαλέξεσι καὶ δι' ἐπι-
τηδεῶν καὶ σαφῶν συγρίσεων.

I. Γόνιμον καὶ ἄγονον ἔδαφος. — Ἀγροί, πεδία, ἄρουραι

φυτεῖαι· κῆποι· πρασιαί· παράδεισοι· λειμῶνες δενδροκομεῖα· λαχανόκηποι· ἀμπελών· ἐλαιών· καπνών· δάση· λόγμαι· σύνδενδροι τόποι· ἄλση· ξυλεία καύσιμος, ναυπηγήσιμος, οἰκοδομήσιμος· ἀνθρακοποιεῖα· ἐξαγωγή ἀνθράκων· ῥητίνη· βάλανοι· βοσκαί· κτηνοτροφία.—

II. Σκηπή· καλύθη· οἰκία· ἐξοχικός οἶκος· μέγαρον ἀνάκτορον· περίπτερον· ρρούριον· ὄχυρμα· ἐρείπια· στρατών· δημοχρεῖον· Δημόσια καὶ ἰδιωτικά οἰκοδομήματα.—

III. Κώμη· κωμόπολις· ἑπαυλὶς (σιτοβολών, ἄλων, ἀγορά, πανήγυρις)· πόλις· πρωτεύουσα· ὁδοί· πλατεῖα· λιθόστρωτον (πεζοδρόμιον)· τείχη· πύλαι.

III. Χωρικοί· ἀγρόται· παλῖται· στρατιῶται· δήμαρχος· δημοτικὸν συμβούλιον· πατρίς· μητρικὴ γλῶσσα· λαός· ἔθνος· Ὁρησκαί· ποιμένες· νομάδες· ἔμποροι· ἐργάται· ἀλυκῶν, μεταλλείων.

V. Ὀδός· ἀτραπός (ὑποζύγια), ἀμαξιτὴ ὁδός· στρατιωτικὴ ὁδός· λεωφόρος· σχιστὴ ὁδός· ὁδηγός· τροχιοδρόμος· σιδηροδρόμος· ἀτμομηχανή· ἀτμάμαξα· σιδηροδρομικός σταθμός.

VI. Γέφυρα (ξύλινη, λίθινη, σιδηρᾶ· κρεμαστή, πλωτή· ὑπόγειος διόδος· διώρυξ.—

VII. Πορθμεῖον· πορθμεύς· λέμβος· λεμβούχος· πλοίαριον (ιστός, ιστία, κατὰστρωμα)· ιστιοφόρα· ἀτμόπλοια· ναῦται· πλοίαρχος· ναυάγιον· στόλος· μοῖρα· πολεμικά πλοῖα.—

VIII. Ταχυδρόμος· ταχυδρομεῖον· ταχυδρομικὴ ἀμαξα· ταχυδρομικός ἵππος, ὁδός κτλ. Τηλεγραφεῖον· τηλεγράφημα.

IX. Ἐκπαιδευτικά καταστήματα· δημόσια καὶ ἰδιωτικά· φιλανθρωπικά καταστήματα (νοσοκομεῖον, γηροκομεῖον, πτωχοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον, βρεφοκομεῖον κτλ.).—

X. Ἱστορία τῆς πατρίδος.—

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος εἶνε πλάνη νὰ νομίζῃ τις ὅτι πρέπει νὰ διεξέλθῃ πάντα τὰ σπουδαῖα γεγονότα ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ νέου δημάρχου ἐν τῷ χωρίῳ. Ἐπίσης θὰ παραλειφθῇ πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι· αἱ ἀφορᾶσαι τὴν ἱστορίαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μνημείου ἢ ἐρείπιου. Ὁ διδάσκαλος θὰ δώσῃ μόνον ἀπλᾶς εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, στοιχειώδεις τινὰς καὶ εὐλόπτους ἱστορικὰς γνώσεις περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς χώρας, πὺς ἔζων οὗτοι, καὶ ἂν ὑπάρχωσιν ἐρείπια τινὰ ἢ μνημεῖα θὰ ἀναπτύξῃ εὐλόπτως εἰς τί ἐχρησίμευσον ταῦτα, ὅτε ἤκμαζεν ἡ πόλις. Τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα θὰ εἶναι λίαν λυσιτελῆ διὰ τὴν μέλλουσαν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ σχολή καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ γαινόμενα.

§. 1. Αἰθουσα παραδόσεως.*)

Ἡ αἰθουσα τῆς παραδόσεως ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων πλευρῶν (τοιχωμάτων), τοῦ δαπέδου καὶ τῆς ὀροφῆς. Ἡ αἰθουσα τῆς παραδόσεως εἶναι χωρὸς περιοριζόμενος ὑπὸ ἐξ πλευρῶν. Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν δωμάτιον δι' ὀλιγωτέρων ἢ καὶ περισσοτέρων πλευρῶν; Πόσων εἰδῶν δωμάτια ὑπάρχουσιν; — Σύγκρισις τῶν ὀνομασθέντων δωματίων ὡς πρὸς τὸ σχῆμα αὐτῶν, τὸν

*) Ἀνάλυσις. Πῶς καλεῖται ἡ οἰκία ἐν ᾗ εὐρῆται ἡ αἰθουσα τῆς παραδόσεως; — Δεῖξτε τὴν δεξιάν, τὴν ἀριστεράν, τὴν προσθεῖαν καὶ ὀπισθεῖαν πλευράν. — Ποῦ εὐρίσκεται τὸ δάπεδον; — Κάτω. Ἡ ὀροφή; Ἄνω. — Εἰς ποῖαν πλευράν κεῖνται τὰ παράθυρα; ἡ θύρα; ὁ πίναξ; ὁ χάρτης κτλ.; — Τί ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ ἰδάφους; — Βάθρα (βρανία). — Πόσαι σειραὶ; — Πόσα ἐν ἐκαστῇ σειρᾷ; — Πόσα ἐν συνόλῳ; — Τί ἄλλο ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ δαπέδου; — Ἡ θερμάστρα. — Τί ἄλλο; — Ἡ ἐξέδρα. — Τί παρηρῶμεν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας; — Τὴν καθέδραν μετὰ τοῦ διδασκαλικοῦ γραφείου. — Εἰς ποῖον πάτωμα εὐρίσκεται ἡ αἰθουσά μας; (πρῶτον, δεύτερον, ἰσόγειον) — Τί ὑπάρχει ἄνωθεν ἡμῶν; — Τί κάτωθεν; κτλ.

σκοπὸν τῶν κτλ. — Ἐν τῇ πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν πλευρᾷ εὐρίσκεται ἡ θύρα. Ἐν τῇ πρὸς τ' ἀριστερά ἡμῶν αἱ θυρίδες. —

§. 2. Θέσις, γωνίαι διέδροι, τριέδροι.**)

Ἀνά δύο ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ δωματίου κεῖνται ἀπέναντι ἀλλήλων. Αὗται ἴστανται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε ὅλα τὰ σημεῖα αὐτῶν ἀπέχουσιν ἰσάκεις ἀπ' ἀλλήλων· διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *παράλληλοι*. Δύο πλευραὶ τοῦ δωματίου πλησιάζουσιν ἀλλήλας καὶ τέμνονται. Ἐκεῖ ἔνθα τέμνονται δύο πλευραὶ σχηματίζεται μία *γραμμὴ*. Ἡ τομὴ δύο πλευρῶν σχηματίζει *γωνίαν* (διέδρον), ἀλλὰ καὶ τρεῖς πλευραὶ συναντῶνται εἰς ἓν μόνον σημεῖον. Ἐκεῖ ἔνθα τέμνονται τρεῖς πλευραὶ σχηματίζεται ἐπίσης *γωνία* (τριέδρος).

§. 3. Διάστασις, ἔκτασις.**)

Δύο πλευραὶ κείμεναι ἀπέναντι ἀλλήλων δίστανται, διότι εὐρίσκονται εἰς ἀντικείμενα μέρη. Ὁ ἰστά-

*) Τίνες τῶν πλευρῶν τοῦ δωματίου κεῖνται παράλληλως; — Ποῦ σχηματίζονται γωνίαι διέδροι; — Ποῦ τριέδροι; — Πόσαι γωνίαι διέδροι σχηματίζονται ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεώς μας; — Πόσαι τριέδροι; — κτλ.

**) Τίνες πλευραὶ τοῦ δωματίου εἶναι ἴσαι πρὸς ἀλλήλας; — Τίνες γραμμὰί τοῦ δωματίου εἰσὶ καθετοί; — Τίνες γραμμὰί εἰσὶ

μενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀματίου ἔχει ἐκ τῶν πλευρῶν τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δὲ ὀπισθεν, μίαν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἄλλην πρὸς τὰ ἀριστερά, μίαν ἄνω καὶ ἄλλην κάτω. Κατὰ ταῦτα τὸ ὀμάτιον ἔχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις, ἤτοι: ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰνάπαλιν ὅθεν ἐκτείνεται κατὰ τρεῖς διαφόρους διαστάσεις. Ἡ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν εἶναι τὸ μῆκος ἢ ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά τὸ πλάτος ἢ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω τὸ ὕψος. Ὑπάρχουσι πολλὰ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἔχουσιν ὡσαύτως τὰς τρεῖς ταύτας διαστάσεις, αἵτινες περιορίζουσι τὸν ὅρον τινα. Πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον κατέχει χώρον τινα, τοῦτέστιν ἔχει καὶ τὰς τρεῖς διαστάσεις καλεῖται σῶμα Ὑπάρχουσι σῶματα περὶ τῶν ὁποίων δὲν λέγομεν ὅτι ἔχουσιν ὕψος, ἀλλὰ βάθος, ἢ πῆχος (Παραδείγματα).

Αἱ πλευраὶ τοῦ ὀματίου ἐκτείνονται

Ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

Λοιπὸν αἱ πλευραὶ ἐκτείνονται κατὰ δύο διαστάσεις.

κάθετοι; — Ὁ διδάσκαλος διὰ τινος βάθους καὶ διὰ γραμμῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος τῆς παραδόσεως δεικνύει τὴν πλαγίαν διεύθυνσιν τῶν ἐπιφανειῶν καὶ γραμμῶν, κτλ.

ἐπομένως, ὡς φαίνεται, δὲν εἶναι σώματα. Πᾶν ὅ,τι ἔχει μόνον δύο διαστάσεις ὀνομάζεται ἐπιφάνεια. Ἐκεῖ ἔνθα τέμνονται δύο ἐπιφάνειαι σχηματίζεται γραμμὴ. Αὕτη ἔχει μόνον μίαν διάστασιν ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, εἴτε ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν, εἴτε ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Ἐκεῖ ἔνθα τρεῖς ἐπιφάνειαι τέμνονται σχηματίζεται σημεῖον· τοῦτο φυσικῶς δὲν ἔχει οὐδεμίαν διάστασιν. Δύο γραμμαὶ αἵτινες ὀρίζουσι τὰς πλευρὰς εἶναι παράλληλοι· ἐνῶ ἄλλαι δύο τέμνονται εἰς τι σημεῖον· Αἱ πλευραὶ τῆς αἰθούσης τῆς παραδόσεώς μας ἔχουσι σχῆμα ὀρθογωνίου, διότι ἀνὰ δύο ἀπέναντι κείμεναι πλευραὶ εἶναι ἴσαι καὶ αἱ τέσσαρες γωνίαι ἴσαι (ὀρθαί). Ἡ ὁροφὴ τοῦ ὀματίου καὶ τὸ δάπεδον ἐκτείνονται ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπισθεν ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά καὶ εἶναι παράλληλα, καὶ μάλιστα ἔχουσι τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἡρεμοῦντος ὕδατος· εἶναι λοιπὸν καὶ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος παράλληλα. Ἐπιφάνειαι ἡ γραμμαὶ, ἔχουσαι τὴν διεύθυνσιν ταύτην ὀνομάζονται ὀριζόντιοι. Αἱ τέσσαρες πλευραὶ τοῦ ὀματίου στηρίζονται ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Ἐὰν λάβωμεν τεμάχιον νήματος καὶ δέσωμεν εἰς τὸ ἐν ἄκρον αὐτοῦ βάρος τι, τὸ δ' ἕτερον κρατήσωμεν διὰ τῆς χειρὸς καὶ πλησιάσωμεν οὕτω πρὸς μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ ὀματίου, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ νή-

μα καὶ ἡ πλευρὰ εἰσι παράλληλα. Τὸ νῆμα τοῦτο μετὰ τοῦ βάρους καλεῖται *στάθμη*. Ἡ διεύθυνσις τὴν ὁποῖαν λαμβάνει ἡ στάθμη καλεῖται *κάθετος*.

Υπάρχουσιν ἐπιφάνειαι ἡ καὶ γραμμαί, αἵτινες οὔτε ὀριζόντιοι οὔτε κάθετοι εἶναι. Ἡ διεύθυνσις τῶν ἐπιφανειῶν τούτων καὶ τῶν γραμμῶν καλεῖται *πλαγία*.

§. 4. Ἀπόστασις, Μέτρον, κανών.*)

Δύο ἀπέναντι πλευραὶ κεῖνται ἐν ἀποστάσει τινὶ ἀπ' ἀλλήλων. Ἐρωτῶμεν πόσον ἀπέχουσιν αἱ πλευραὶ ἀπ' ἀλλήλων; ἡ πόσον πλάτος ἢ μήκος ἔχουσιν αὐται;—Θέλωμεν νὰ ὀρίσωμεν τοῦτο.

Πόσα βήματα κάμνεις σὺ ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς μέχρι τῆς ἄλλης;—Πόσα σύ;—Πόσα ἐγώ;—

Δυνάμεθα λοιπόν νὰ ὀρίσωμεν οὕτω τὴν ἀπόστασιν;—

*) Εἰς ποῖον τοῖχον εὐρίσκεται ἡ θύρα;—Καταμέτρησις τοῦ πλάτους τῆς θύρας. —Εἰς ποῖαν πλευρὰν εὐρίσκονται αἱ θυρίδες;—Πόσαι θυρίδες;—Μέτρησις τοῦ ἀνοίγματος τῆς θυρίδος. —Πόσον ἀπέχει ἐκείνη ἡ θυρὶς ἐκείνης τῆς γωνίας τοῦ ὀμακτοῦ;—Πόσον ἀπέχουσιν αἱ θυρίδες ἀπ' ἀλλήλων;—Ἐχομεν δύο σειρὰς βάρων. —Εἰς ἐκάστην σειρὰν ὑπάρχουσιν 7—8—9 βάρη. —Μέτρησις τοῦ μήκους τῶν βάρων. —Τοῦ πλάτους;—καὶ καθ' ἑξῆς τῶν τραπεζῶν τῆς ἐξέδρας τοῦ πίνακος.

Ἄν ἀρχόμενοι τῆς χαρτογνωσίας εἰσηγάγωμεν εἰς αὐτὴν τοὺς μαθητὰς διὰ τοῦ διαγράμματος τῆς περιοχῆς τοῦ σχολείου, θὰ διεπράττομεν τὸ αὐτὸ λάθος, ὥστε ἂν ἤρχίζομεν μὲ τὸν χάρτην τῆς Μακεδονίας. Οἱ μαθηταὶ δεόν πρό παντός νὰ κατανοήσωσιν

Οὐχί. Διὰ τί;—Διότι παρὰ τοῖς διαφοροῖς ἀτόμοις διάφορα εἰσὶ καὶ τὰ βήματα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο μεταχειριζόμεθα ἐν μέτρον δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις, πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἀποστάσεως δύο ἀντικειμένων. Ὡς μονάδα λοιπὸν τῆς καταμετρήσεως τῶν ἀποστάσεων ἔχομεν τὸ μέτρον (μ.), 10 τοιαῦτα μέτρα ἰσοδυναμοῦσι σχεδὸν πρὸς 16 βήματα. Ἵνα δὲ καταμετρήσωμεν μικροτέρας τοῦ ἐνὸς μέτρου ἀποστάσεις, διαι-

ῶσι γεωγραφικῶς ἀντικείμενα, ὡς μεμονωμένα οἰκοδομαί, χωρία, βύκεαι, ὁδοί, σιδηροδρομοὶ πόλεις κτλ. περιστάνται ἐπὶ τοῦ χάρτου οὕτως, ὥστε δύναται νὰ ἐξάγῃται ἐξ αὐτῶν ἀκριβὴς σαφήνεια περὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν καὶ τῶν ἀναλογιῶν τῆς διευθύνσεως ἐν ἐνὶ λόγῳ ποίει οἱ μαθηταὶ νὰ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τοῦ διαγράμματος. Ὅταν λείπη ἡ ἀσκησις τῆς ἀναγνώσεως τούτου, εἶναι ἀδύνατος ἡ κατανόησις τοῦ χάρτου. Ἡ δὲ κατασκευὴ τοῦ διαγράμματος τῆς αἰθούσης τῆς παραδόσεως καὶ τοῦ χώρου τῆς σχολῆς καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ εἶναι ἀπλὴ καὶ εὐχερὴς μετὰ τὰ εἰσαγωγικὰ μέχρι τοῦδε γεωμετρικὰ μαθήματα περὶ εὐθειῶν γραμμῶν, καθετῶν, ὀριζοντίων, πλαγιῶν, παραλλήλων καὶ μῆ, γωνιῶν, τετραπλεύρων, τετραγώνων, ὀρθογώνιων κλ. Δύο δὲ εἶδει διαγράμματος δυνατόν νὰ ἔχομεν περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου· ἥτοι ὅταν σχεδιάζωμεν ἀντικείμενόν τι οὕτως, ὥστε νὰ διακρίνηται μόνον τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ, τότε λέγομεν ὅτι ἔχομεν τὸ διὰ γ ρ α μ μ α εἰς φυσικὸν μέγεθος, διότι περιστῶμεν αὐτὸ τοιοῦτον κατὰ τὸ μήκος καὶ πλάτος, ὅποσον πραγματικῶς εἶναι.

Διάγραμμα ἐν μικρῷ μεγέθει. Πρόκειται νὰ σχεδιάσωμεν τὸ διάγραμμα τῆς ἐξέδρας. — Δυνάμεθα νὰ σχεδιάσωμεν ταύτην ἐπὶ τοῦ πίνακος, τοιαύτην κατὰ τὸ μέγεθος ὅποια πράγματι εἶναι;—Οὐχί βεβαίως· διότι εἶναι μεγαλειτέρα τοῦ πίνακος. Ἄν ἀνάγκη ᾖεν νὰ σχεδιάσωμεν ταύτην μικροτέραν τοῦ πραγματι-

ροῦμεν τὸ μέτρον εἰς 10 ἴσα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται δέκατα τοῦ μέτρου (ὑποδεκάμετρα) ὑπόμ. ἐν ὑπόμ. διαιρεῖται εἰς 10 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου (ὑφεκατόμετρα) ὑφτμ. τέλος ἐν ὑφτμ. εἰς 10 ἴσα μέρη, χιλιοστὰ τοῦ μέτρου (χιλιοστόμετρα) χτμ. καλούμενα. Ἵνα δὲ καταμετρήσωμεν μεγαλειτέρας ἀποστάσεις λαμβάνομεν πολλαπλάσιον τοῦ μέτρου ὡς μονάδα. Οὕτω 10 μέτρα ὀνομάζονται δεκάμετρον (δμ.). 10 δεκάμε-

κοῦ. Δεῖξате τὴν πρόσθιον πλευρὰν τῆς ἐξέδρας, τὴν δεξιάν, τὴν ἀριστεράν καὶ ὀπισθίαν. Ποῖον σχῆμα ἔχει ἡ ἐξέδρα ὅταν βλέπωμεν αὐτὴν ἄνωθεν; — Τετράπλευρον ὀρθογώνιον. — Μετρήσατε τὸ μήκος τῆς ἐξέδρας. — 5 μέτρα. — Σημειοῦμεν τὸ 1 μέτρον δι' ἐνὸς μόνον ὑποδεκαμέτρου. — Ποῖον θὰ εἶναι τὸ μήκος αὐτῆς ἐν τῷ διαγράμματι; — 5 ὑπόμ. — Ποσῆς μεγαλειτερον εἶναι τὸ πραγματικὸν μήκος τῆς ἐξέδρας τοῦ σημειωθέντος ἐν τῷ πίνακι; — Μετρήσατε τὸ πλάτος τῆς ἐξέδρας. — 2 μέτρα. — Πόση θὰ εἶναι κατὰ τὸ μήκος ἡ δεξιὰ καὶ ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ ἐν τῷ διαγράμματι; — 2 ὑπόμ. — Ποσῆς μεγαλειτερον εἶναι τὸ πραγματικὸν πλάτος τῆς ἐξέδρας τοῦ σημειωθέντος ἐν τῷ πίνακι; — Ἡδὴ σχεδιάζομεν ἐπίσης καὶ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν.

Ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ διακρίνομεν μόνον τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ὕψος τῆς ἐξέδρας. — Ὡστε ἔρχομεν τὸ διάγραμμα τῆς ἐξέδρας. Εἶναι δὲ τοῦτο ἴσον τῷ πραγματικῷ; — Παρατηρήσατε! — Ὅταν λοιπὸν ἀντικειμένον τι, ἐπειδὴ εἶναι μέγα, σχεδιάζωμεν αὐτὸ μικρότερον τοῦ πραγματικοῦ, τότε λέγομεν ὅτι ἔχομεν τοῦτο ἐν σμικρῷ μεγέθει. — Ὁ διδάσκαλος τέλος σημειοῖ ἐν τῷ πίνακι. — Μέγεθος 1 : 10 καὶ ἀναπτύσσει εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι ὁ βλέπων τοὺς ἀριθμοὺς τούτους εὐκόλως κατανοεῖ τὸ πραγματικὸν μήκος καὶ πλάτος τῆς ἐξέδρας. — Ἀς σχεδιάσωμεν τώρα καὶ τὸ διάγραμμα τῆς αἰθούσης. — Δυνάμεθα νὰ σχεδιάσωμεν αὐτὸ τοσοῦτον κατὰ τὸ μέγεθος, ὅσοιαν

τρα ἀποτελοῦσι ἐν ἑκατόμετρον (ἐτμ). 10 ἑκατόμετρα ἐν χιλιομέτρον (χμ. ἴσον πρὸς 1600 βήματα) 10 χιλιομέτρα ἐν μυριάμετρον (μμ.) λαμβάνομεν λοιπὸν τὸν ἀκόλουθον πίνακα μέτρων πρὸς μέτρησιν τῆς ἀποστάσεως δύο σημείων ἢ τοῦ μήκους ἢ πλάτους ἀντικειμένου τινός. —

Μέτρα μήκους :

1 μυριάμετρον	=	10,000 μέτρα.
1 χιλιάμετρον	=	1,000 »
1 ἑκατόμετρον	=	100 »
1 δεκάμετρον	=	10 »
1 Μέτρον	=	1 »
1 ὑποδεκάμετρον	=	$\frac{1}{10}$ »
1 ὑφεκατόμετρον	=	$\frac{1}{100}$ »
1 χιλιοστόμετρον	=	$\frac{1}{1000}$ »

πράγματι εἶναι; — Βεβαίως ὄχι. — Θὰ σχεδιάσωμεν ὅθεν αὐτὸ ἐν σμικρῷ μεγέθει. — Φαντασθῶμεν τὴν αἶθουσαν ἄνευ ὀροφῆς καὶ ὅτι βλέπομεν αὐτὴν ἄνωθεν, οἶκον πτηνῶν. Ὡστε βλέπομεν μόνον τὸ δάπεδον καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ εὑρισκόμενα ἀντικείμενα. — Σχεδιάζομεν πρῶτον τὴν Α. πλευρὰν. — Μετρήσατε αὐτήν. — 8 $\frac{1}{2}$ μέτρα. — Σχεδιάζομεν αὐτὴν ἐν μεγέθει μικρῷ 1 : 10. — Πόση θὰ σημειωθῇ κατὰ τὸ μήκος; — 8 $\frac{1}{2}$ ὑπόμ. Μετρήσατε τὴν ἄλλην πλευρὰν. — 6 μέτρα. — Πόση θὰ σημειωθῇ ἐπὶ τοῦ πίνακος; — 6 ὑπόμ. — καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. — Οὕτω σχεδιάζομεν καὶ τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ εὑρισκόμενα ἀντικείμενα, ἐξέδραν, ἔδραν, πίνακα, θερμάστραν, βίβρα κτλ. — ἐπίσης τὴν θύραν καὶ τὰ παράθυρα κατὰ τὸ μήκος καὶ πλάτος τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν, μετὰ τῆς ἀναλόγου αὐτῶν ἀποστάσεως ἐν τῇ ἀρμοδίᾳ θέσει καὶ

§. 5. 'Ο 'Ηλιος.*)

Τὴν ἡμέραν λαμβάνομεν τὸ φῶς παρὰ τοῦ ἡλίου, τὴν νύκτα μᾶς φωτίζει ἐνίοτε ἡ Σελήνη καὶ οἱ Ἀστέρες. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες ὀνομάζονται οὐράνια σώματα. Τὴν πρωΐαν εὐρίσκεται ὁ ἥλιος σχεδὸν ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν, τὴν δὲ μεσημβρίαν εὐρίσκεται πολὺ ὑψηλὰ ἄνω τῶν οἰκιῶν, καὶ τὴν ἑσπέραν κρύπτεται ὀπισθεν αὐτῶν εἰς τὸ ἀντίθετον σημεῖον τῆς πρωΐας. Πάντα τὰ ἀδιαφανῆ σώματα ρίπτουσι τὴν

τῶ ἀναλόγῳ μεγέθει. — Τέλος σημειοῦμεν καὶ τὸ μέγεθος δι' ἀριθμῶν, ὥστε νὰ δύνανται τὶς εὐκόλως νὰ διακρίνῃ τὸ πραγματικὸν μέγεθος.

*) Βλέπομεν τὰ οὐράνια ταῦτα σώματα πάντοτε: — Πότε εἶναι ἀόρατα; καὶ διατί; — Ποῦ εὐρίσκεται τώρα ὁ ἥλιος; — Φαίνεται τώρα ὁ ἥλιος ἐν τῇ αἰθούσῃ; — Μάλιστα. — Δείξατε ποῦ εὐρίσκεται τώρα; — Τριουτοτρόπως δυνάμεθα τὸν ὅλον ἡμιπεριφερῆ δρόμον του νὰ διαγράψωμεν. — Ἀπεικονίσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πίνακος.

Προσανατολισμός ἐν τῇ παρὰδόσει. — Ποῖαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἔχομεν; — Πρωΐαν. — Δείξατε τὴν ἀνατολήν. — Πῶς θὰ ὀνομάσωμεν τὴν πλευρὰν ταύτην τὴν κειμένην πρὸς Α; — Ποῦ εἶναι ἡ Δύσις; ποῦ ὁ Β; ποῦ ὁ Ν; — Β. Ν. Δ. Α. πλευρά. — Ἀνεύρεσις τῶν τεσσάρων σημείων τοῦ ὀρίζοντος καὶ τῇ βοήθειᾳ τῆς πυξίδος, ἣν ἤδη ἔχει ἐπιδείξῃ τοῖς μαθηταῖς ὁ διδάσκαλος, περιγράφῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὴν χρῆσίν της. — Ὁ Β. πίπτει πρὸς τὴν ἐξέδραν. — Ἰδὲ πρὸς Β. — Ἀπλωσον τοὺς βραχίονάς σου. — Ποῦ δεικνύεις μὲ τὴν δεξιάν σου χεῖρα; Ποῦ μὲ τὴν ἀριστεράν; — Ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος εὐρίσκεται ὀπισθεν σου;

σκιάν των. Ἐὰν ὅμως παρατηρήσωμεν συνεχῶς τὴν κίνησιν ταύτην τοῦ ἡλίου εἰς διάστημα ἐνὸς ἔτους εὐρίσκομεν ὅτι ὁ ἥλιος κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἡμέρας δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Τοῦτο προέρεται ἐκ τούτου: ὅτι ὁ ἥλιος ἀνατέλλων κινεῖται πάντοτε πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀπὸ τῆς 21 Δεκεμβρίου ὁλδ., ὁπότε ἡ ἡμέρα εἶναι βραχυτάτη, ἡ δὲ νύξ

Στρέψον τὸ πρόσωπόν σου πρὸς Ν. — Ἀπλωσον τὰς χεῖράς σου. — Ποῦ δεικνύεις μὲ τὴν δεξιάν; — Ποῦ μὲ τὴν ἀριστεράν; — Τί σημεῖον κεῖται ὀπισθεν σου; — Στρέψον τὸ πρόσωπόν σου πρὸς Α. . . . καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. — Ἡ ἄσκησις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται καὶ δι' ἄλλων μαθητῶν καὶ ἐπὶ τῶν δευτερευόντων σημείων τοῦ ὀρίζοντος. (ΒΑ. ΒΔ. ΝΑ. ΝΔ.) Οὕτω θὰ δύνανται οἱ μαθηταὶ εὐχερῶς νὰ ἀνευρίσκωσι τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ἐν τῇ παραδόσει.

Μέγεθος τῆς σκιᾶς τὴν πρωΐαν.

» » » » μεσημβρίαν.

» » » » ἑσπέραν.

Θέσις τῆς σκιᾶς κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας.

Ὁ ὀρίζων. Ἀναβαίνομεν ἐπὶ τινος παρὰ τὴν σχολὴν κατὰ τοὺς περιπτώτους μας λόφους. Ἄν παρατηρήσωμεν πέραν μακρὰν θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐγγίζει τὴν γῆν. Παρατηρήσατε ὀλόγυρά σας, ὅσον μακρὰν δύνασθε. — Πανταχοῦ θὰ ἴδῃτε ὀλόγυρα ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐγγίζει τὴν γῆν. — Τὴν ἐγγίζει πραγματικῶς; — Τοῦτο δυνάμεθα εὐκόλως νὰ παραστήσωμεν διὰ μιᾶς γραμμῆς καμπύλης. — Ἡ γραμμὴ αὕτη περιορίζει κύκλον καὶ καλεῖται **περιφέρεια**. Μέχρι τῆς περιφέρειας ἐκείνης μόνον δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν μέχρις ἐκεῖ φθάσει ἡ ὁρασίς μας. Ὅθεν ὁ κύκλος τὸν ὁποῖον βλέπομεν μέχρι τῆς περιφέρειας ἐκείνης καλεῖται **ὀρίζων**. Δείξατε καὶ ὀνομάσατε βουνά, λόφους χωρία κτλ. ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὸν ὀρίζοντα ἡμῶν. — Ἄν ἡδυνάμεθα νὰ ἀναβῶμεν ὑψηλότερον, θὰ

μακροτάτη. Τοῦτο εξακολουθεῖ μέχρι τῆς 21 Ἰουνίου, ὁπότε ἔχομεν τὴν μεγαλειτέραν ἡμέραν, τὴν δὲ νύκτα βραχυτάτην. Τὴν 21 Μαρτίου καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου παρατηρεῖται ὅτι ὁ ἥλιος εὐρίσκεται *τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν*. Τὸ σημεῖον καθ' ὃ εὐρίσκεται ὁ ἥλιος τὴν 21 Μαρτίου καὶ τὴν 23 Σεπτεμβρίου ὀνομάζεται *Ἀνατολή*, τὸ ἀντίθετον σημεῖον ε-

ὀβλέπομεν μακρύτερον; — (Κατὰ τὴν ἀνάδασιν τοῦ λόφου οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ διδάσκαλος θὰ καταστήσῃ καταννητὰς τοῖς μαθηταῖς τὰς ἐξῆς ἐννοίας: Πρόποδες ἢ ὑπώρειαι, κλιτύες, καὶ κορυφὴ πρὸς τοῦτους θὰ καταστήσῃ προσεκτικούς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὅτι ὅσῳ ὑψηλότερον ἀναβάνομεν, τόσῳ μακρύτερα δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν.) Ὅποιος παρατηρήσῃς δυνάμεθα νὰ κάμωμεν βραδύτερον, ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ὅταν θὰ καταβάνομεν τὸν λόφον; — Βεβαίως ὅσῳ χαμηλότερον θὰ ἰσχύμεθα, τοσούτῳ οὗτος θὰ γίνῃ ναι μικρότερος.

Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. — Παρατηρήσατε τώρα ὅλοι πρὸς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἥλιος μετ' ὀλίγον θὰ δύσῃ. — Τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καλεῖται *Δύσις*. — Δείξατε αὐτήν. — Ποῦ ὁ ἥλιος θὰ ἀνατελῇ αὖτις; — Τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καλεῖται *Ἀνατολή*. Δείξατε αὐτήν. — Ὅνομάσατέ μοι οἰκίας, ναοὺς χωρία, ἅτινα κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς δυσμάς. — Ποῖαν ὁδὸν θὰ λαβῇ ὁ ἥλιος μετὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ; — Πότε θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψιστον αὐτοῦ σημεῖον; — Βίς ποῖαν θέσιν τοῦ οὐρανοῦ θὰ εἶναι τότε; — Παρατηρήσατε πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ ὀρίζοντος, ὑπεράνω τοῦ ὁποῖου ὁ ἥλιος κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἵσταται. — Τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖται *Μεσημβρία* ἢ *Νότος*. — Ὅνομάσατέ μοι οἰκίας, ναοὺς, θάλασσας, χωρία, λόφους κτλ. ἅτινα κεῖνται πρὸς νότον. — Ὅστε *Ἀνατολή*, *Δύσις*, *Βορρᾶς* καὶ *Νότος* καλοῦνται *κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος*.

Διεύθυνσις τῆς σκιᾶς. — Ἀς παρατηρήσωμεν τώρα τὴν σκιάν

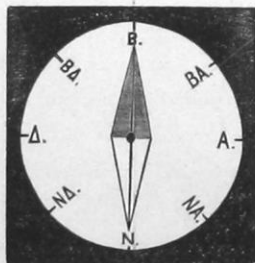
που δύνει οὗτος *Δύσις*. Τὸ σημεῖον καθ' ὃ εὐρίσκεται εἰς τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῷ οὐρανῷ *Μεσημβρία* (Νότος) καὶ τὸ σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου οὐδέποτε φαίνεται ἀνατέλλων *Βόρειον*. Τὰ τέσσαρα ταῦτα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καλοῦνται *πρωτεύοντα* ἢ *κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος*.

Πρὸς εὐρεσιν ἀκριβῶς τῶν τεσσάρων τούτων ση-

τοῦ Μ..... Πρὸς ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος πίπτει; — Θὰ εἴῃ πάντοτε αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν; — Προσέξτε. — Τὴν πρωῒαν ἡ σκία πίπτει πρὸς Δ. — Ποῦ ἵσταται ὁ ἥλιος τὴν μεσημβρίαν; — Προσέξτε. — Τὴν μεσημβρίαν πίπτει ἡ σκία πρὸς Β. — Ποῦ ἵσταται ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἑσπέραν; — Κατὰ ποῖαν διεύθυνσιν θὰ πίπτῃ ἡ σκία τὴν ἑσπέραν; κτλ. — Παρατηροῦμεν σκυπμιώτατον δια τὴν κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ τοῦ μεγέθους τῆς σκιᾶς τὸ ἐξῆς: Ὁ διδάσκαλος νὰ στῇσθ ἑξῆς τινὰ εἰς τὴν γῆν, ἥτις νὰ δεκνύῃ τὸν δρόμον τῆς σκιᾶς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Τούτο δύναται νὰ γείνῃ εὐκόλως ἐν τῇ αὐτῇ τῇ: *σολῶν*, ἢ εἰς πλατεῖαν τινα παρὰ τὴν *σολῶν*. Καθ' ὥρισιμὴν δὲ χρονικὰ διαστήματα ἤτοι ὀλίγον πρὸ τῆς μεσημβρίας, τὴν μεσημβρίαν καὶ μ. μ. νὰ μεταβάνῃ μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ νὰ παρατηρῇ τὴν διεύθυνσιν τῆς σκιᾶς. Ἄν δὲ τὸ μήκος τῆς σκιᾶς μίξῃ καὶ τῆς αὐτῆς ἐξόδου τὴν μεσημβρίαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους παρατηρηθῇ, θὰ ὠφελήσῃ τοῦτο οὐσιωδῶς εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ δρόμου τοῦ ἡλίου.

Ἡ μαγνητικὴ βελὼν. Τινὲς ἐξ ὑμῶν γνωρίζουσιν ἤδη τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ θὰ δεῖξω ὑμῖν. — Πέτρε τί εἶναι τοῦτο; — Ἡ μαγνητικὴ βελὼν εἶναι κατασκευασμένη ἐκ χάλυβος, κατὰ τὸ μέσον πλατεῖα, ὅξεια δὲ κατὰ τὰ δύο αὐτῆς ἄκρα. — Ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα ἔχουσι τὸ αὐτὸ χροῶμα; — Ἡ μία ἄκρα εἶναι κυανῇ, ἡ ἑτέρα φαιά. — Προσέξτε θέτω αὐτὴν ἐν κινήσει. — Ἀς περιμεινωμεν νὰ σταματήσῃ. — Ἐσταμάτησε. — Ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος δεκνύει ἡ κυανῇ ἄκρα; ποῖον ἡ φαιά; — Οἱ μαθηταί

μείων ἔχομεν ὄργανόν τι, τὴν *Πυξίδα*. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων κυρίων σημείων ἔχομεν μεταξύ αὐτῶν τέσσαρα ἄλλα δευτερεύοντα καλούμενα. Οὕτως ἔχομεν τὰ ἐξῆς ὀκτὼ σημεία τοῦ ὀρίζοντος: *Βόρειον* (B.), *Βορειοανατολικόν* (BA.), *Ἀνατολικόν* (ἀνατολαί) (A.), *Νοτιοανατολικόν* (NA.), *Νότιον* (N.), *Νοτιοδυτικόν* (ND.), *Δυτικόν* (Δ.), *Βορειοδυτικόν* (BD.).

πρέπει νὰ κατανοήσωσι ὅτι, ὅταν ἓν ἢ τὸ πολὺ δύο σημεία τοῦ ὀρίζοντος εἶναι γνωστὰ, εὐκολώτατα δύνανται νὰ ὁρισθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ. — Τῇ βοηθείᾳ τῆς πυξίδος δυνάμεθα καὶ ἐν καιρῷ νυκτός καὶ εἰς συννεφώδεις ἢ ὁμιγλώδεις καιροὺς νὰ ὁρίσωμεν τὰ διάφορα σημεία τοῦ ὀρίζοντος. Ἀσκήσεις.

Τὰ δευτερεύοντα σημεία τοῦ ὀρίζοντος. Τώρα παρατηρήσατε ὅλοι τὸν Πύργον ἐκεῖνον. — Τίς γνωρίζει αὐτόν; — Εἶναι ὁ Πύργος τοῦ Γαλατᾶ. Πρὸς ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος κεῖται οὗτος; — Δὲν κεῖται οὔτε πρὸς Α. οὔτε πρὸς Ν., ἀλλ' ἀκριβῶς μεταξύ τῶν δύο τούτων σημείων. — Προσέξτε. — Τὸ μεταξύ Α. καὶ Ν. σημεῖον καλεῖται *Νοτιοανατολικόν*. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοι-

§. 6. Ἡ Σελήνη.

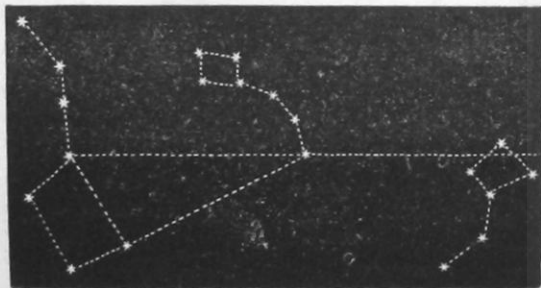
Ἡ Σελήνη δὲν εἶναι πάντοτε ὁρατὴ εἰς ἡμᾶς οὔτε τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχει πάντοτε. Ἀπὸ τῆς μιᾶς πανσελήνου μέχρι τῆς ἄλλης παρέρχεται εἰς μὴν σχεδόν. — Βλέπομεν αὐτὴν ἀνατέλλουσαν εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δύουσαν εἰς τὴν δύσιν· ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἐπίσης ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνατέλλει βραδύτερον. Καὶ ἡ μορφή αὐτῆς παραλάσσει, ἀλλοτε αὐξάνει καὶ ἀλλοτε μειοῦται. Ὅταν ὁλόκληρος ὁ δίσκος αὐτῆς εἶναι φωτεινός, τότε λέγομεν ὅτι ἔχομεν *πανσέληνον*. Ὅταν εἶναι τὸ ἀριστερόν ἡμισυ φωτεινόν, τότε ὀνομάζεται *τελευταῖον τέταρτον*, ὅταν δὲ εἶναι παντελῶς ἀόρατος, *νέα σελήνη*· ὅταν τὸ δεξιὸν ἡμισυ φωτίζεται, *πρῶτον τέταρτον*. Τὰς παραλλαγὰς ταύτας τοῦ φωτεινοῦ δίσκου τῆς σελήνης καλούμεν *φάσεις αὐτῆς*. —

πὸν τρόπον δέον νὰ σαφηνισθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ σημεία ΝΔ., ΒΔ., ΒΑ., — Ἀς λεχθῇ πρὸς τούτους τοῖς μαθηταῖς πρὸς εὐκολίαν ὅτι αἱ σύνθετοι λέξεις τῶν δευτερευόντων σημείων ἄγονται μόνον ἀπὸ τοῦ Β. καὶ Ν. οὐδέποτε δὲ ἀπὸ τῶν Α. καὶ Δ.

Ἐπίσης κατὰ τὰς ἀστεροίσκας νύκτας δυνάμεθα τῇ βοηθείᾳ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος νὰ προσανατολιζώμεθα. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ὁ διδάσκαλος πρέπει πάντοτε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰ τρία κυριώτατα ἀξιώματα τῆς διδασκαλίας. 1) Τὸ καλῶς σαφηνίζειν, 2) ἐπιτηδείως ἐξασκεῖν καὶ 3) ἐπιμελῶς ἐπαναλαμβάνειν.

§. 7. Οἱ ἀστέρες.

Πολλοὶ ἢ ὀλίγοι ἀστέρες σχηματίζοντες πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ τηροῦντες τὴν αὐτὴν πάντοτε πρὸς ἀλλήλους θέσιν λέγομεν ὅτι ἀποτελοῦσιν ἀστερισμόν. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστερισμῶν διακρίνομεν τὸν τῆς Μεγάλης ἄρκτου. Οὗτος ἀποτελεῖται ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων.

Εὐθεῖα γραμμὴ νοουμένη διὰ τῶν δύο πρώτων (τῆς κεφαλῆς) ἀστέρων πρὸς τὸν Γαλαξίαν ἄγει ἐπὶ ἀστέρος τινός, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν οὐρὰν τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μικρᾶς ἄρκτου. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος ἔχει τὸ αὐτὸ σχῆμα, ὅπερ καὶ ἡ μεγάλη ἄρκτος ἀντιστρόφως. Ἐὰν παρατηρήσωμεν ἀμφοτέρους τοὺς ἀστερισμοὺς τούτους ἐπὶ μακρὸν, εὐρίσκουμεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ἀστὴρ μένει ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε θέσει, ἐνῷ ἡ Μεγάλη ἄρκτος

περιγράφει πέριξ αὐτοῦ κύκλον. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ὀνομάζεται *πολικὸς ἀστὴρ*. Ἐὰν προεκτείνωμεν τὴν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ πολικοῦ ἀστέρος μὲ μικρὰν κλίσιν συναντῶμεν ἐντὸς τοῦ Γαλαξίου ἄλλον ἀστερισμόν, ὅστις καλεῖται *Κασσιόπη*. Πέραν τοῦ Γαλαξίου εὐρίσκουμεν ἄθροισμα ἑπτὰ ἀστέρων, οἵτινες εἰς ἀέναον κίνησιν σπινθηρισμοῦ εὐρίσκονται. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος ὀνομάζεται *πλειάς*.

§. 8. Καταπτώσεις.*)

Τὸ ὕδωρ ἀδιαλείπτως εξατμίζεται. Οἱ ἐκ τῆς εξατμίσεως ταύτης ὕδατιμοὶ ἀνέρχονται εἰς τὰ ὕψη. Ἐκεῖ οἱ ἀτμοὶ ψυχόμενοι συμπυκνοῦνται καὶ σχηματίζουνσι τὰ νέφη, τὰ ὅποια βλέπομεν καθ' ἑκάστην κινούμενα διαφοροτρόπως καὶ ἐν διαφόροις σχήμασι καὶ χρώμασι. Ἐὰν συμπυκνωθῶσι περισσότερον οἱ ἀτμοὶ οὗτοι, πίπτουσιν ἐν εἰδὲι σταγόνων ὡς βροχὴ ἐπὶ τῆς γῆς. — Ἀστραπή—βροχή—κεραυνός—ἱεὺς. Κατὰ

*) Τὰ νέφη σύγκεινται ἐκ λίαν λεπτῶν σταγονίων ἢ πομπολύγων ὕδατος, αἵτινες ἕνεκα τῆς κορυφότητος αὐτῶν αἰωροῦνται ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ ἀέρι. Ἢ τὴν σύστασιν τῶν νεφῶν προξενοῦσιν ψύξις συμβαίνει ἰδίως ὅταν θερμὸς καὶ ὑγρὸς ἀέρ ὑψοῦται πρὸς ἀνώτερα στρώματα, ἢ ὅταν πολικὸς ἀέρ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Τὰ ἐσπέρως παρατηροῦνται ὁμίχλαι συνιστάμεναι ὑπεράνω τῶν ὑδάτων καὶ τῶν λειμῶνων, ὅταν ἡ θερμασία τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς ἀέρος ἀρχεται κατεχομένη ὑπὸ

τὸν χειμῶνα ψύχονται λίαν οἱ ἄτμοι καὶ καταπίπτουσιν ὡς νιφάδες χιόνος ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ θέρος αἰφνιδῶς ἢ συμπύκνωσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε πίπτουσιν ὡς χάλαρα, ἥτις πολλάκις ἔχει μέγεθος καρύου. Τὸ θέρος ἐπίσης, ὅτε ἡ νύξ εἶναι ψυχροτέρα τῆς ἡμέρας, οἱ ὕδρατμοι συμπυκνούνται καὶ πίπτουσιν ὡς δρόσος ἢ ὁμίχλη (κατὰ τὸ ρθινόπωρον).

§. 9. Θερμοκρασία.

Λέγομεν συχνὰ ὅτι σήμερον ὑπάρχει ψυχρος, ἄλλοτε δὲ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι δροσερός, θερμὸς κτλ. — Ἵνα προσδιορίσωμεν τὸν βαθμὸν τοῦ ψύχους καὶ τῆς θερμότητος ἔχομεν ἰδιαίτερον τι ὄργανον, τὸ θερμόμετρον.

τὸν βαθμὸν τῆς δρόσου. — Ἡ ὁμίχλη οὐσιωδῶς οὐδὲν διαφέρει τῶν νεφῶν· αἱ ὁμίχλαι εἰσὶ νέφη ἀμέσως τῷ ἑσάφει ἐπικείμενα. — Μεταξὺ τῶν ποικιλοτάτων σχημάτων τῶν νεφῶν διακρίνομεν τέσσαρας κυρίας μορφάς, τὸν μαλλὸν, σωρὸν, στιβάδα καὶ νέφος ὁμβρίου. Τὰ λεπτότατα καὶ εἰς ὕψιστα στρώματα αἰωρούμενα νέφη εἰσὶν οἱ μαλλοί, συγκαίμενοι πιθανῶς οὐλὴ ἐκ βρυστῶν μορίων ὕδατος ἄλλ' ἐκ κρυστάλλων πάγου. Προαναγγέλλουσι δὲ πολλάκις ὑετόν, ἐὰν βαθμηδὸν συγχρῖνως καὶ ἡ στάσις τοῦ βαρομέτρου ἐλαττωταί. — Οἱ στρογγυλοὶ σωροί, ἔχοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡμισφαερικοὺν σχῆμα καὶ ὀρίζοντιαν βάσιν ἀναφαίνονται παρ' ἡμῖν συνήθως ἐν θέρει μετὰ διαρκῆ αἰθρίαν. Μέσην μορφήν ἔχουσιν οἱ σωροὶ-μαλλοί, οἱ καλούμενοι πάκοι. Αἱ στιβάδες εἰσὶν ἐπιμήκεις ὀριζόντιαι· ταινίαι ἐστιβαμέναι συνήθως παρὰ τὸν ὀρίζοντα εἰς μεγάλην ἔκτασιν, τὸ δὲ ὁμβρίον νέφος καλύπτει συνήθως ἐλὼκληρον τὸν οὐρανὸν ἢ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ὡς ὁμοίως φαῖν σφαιρικὸν πέτασμα.

Ἐπίδειξις αὐτοῦ. Ἐξήγησις. Χρησις. Οἱ βαθμοὶ σημειοῦνται διὰ τοῦ (°). Ἵνα σημειώσωμεν βαθμοὺς ἄνω τοῦ 0 θέτομεν ἔμπροσθεν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βαθμῶν τὸ σημεῖον + (σύν), τοῦναντίον διὰ τοὺς βαθμοὺς κάτωθεν τοῦ 0 σημειοῦμεν τὸ σημεῖον — (μεῖον). + 15° λέγομεν ὅτι εἶναι βαθμοὶ θερμότητος. — 5° ὀνομάζονται βαθμοὶ ψύχους. Ἐκ τῆς ὑψίστης καὶ κατωτάτης θερμοκρασίας τόπου τινὸς λαμβάνομεν τὴν μέσην θερμοκρασίαν ἐκείνου τοῦ τόπου ὡς ἑξῆς: Προσθέτομεν τοὺς δύο ἀριθμοὺς τῶν βαθμῶν τῆς ὑψίστης καὶ κατωτάτης θερμοκρασίας, καὶ τὸ ἄθροισμα διαιροῦμεν διὰ 2.

Οὕτως ὀρίζεται ἡ θερμοκρασία μεταξὺ
 $+15^{\circ}$ καὶ $+7^{\circ} = 22^{\circ} : 2 = +11^{\circ}$

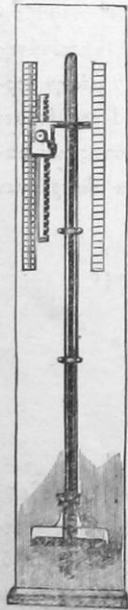
ἡ μέση θερμοκρασία· ἡ μεταξὺ
 $+5^{\circ} - 7^{\circ} = -2^{\circ} : 2 = -1^{\circ}$

ἡ μέση θερμοκρασία.

§. 10. Ἄνεμοι.

Πολλάκις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἀήρ κινεῖται σφοδρῶς κατὰ τινὰ διεύθυνσιν μέχρις οὗ πάλιν ἡσυχάσῃ ἐντελῶς. Ἡ κίνησις αὕτη τοῦ ἀέρος καλεῖται ἄνεμος. Οὗτος ὅτε μὲν εἶναι σφοδρότερος, ὅτε δὲ ἡπιώτερος· πνέει δὲ ἄλλοτε κατ' ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὴν ἄλλην, ὥστε δύο τινὰ πρέπει νὰ ὀρίσωμεν πε-

ρί τοῦ ἀνέμου, τὴν σφοδρότητα αὐτοῦ καὶ τὴν διεύθυνσιν. Πρὸς προσδιορισμὸν τῆς διευθύνσεως ἔχομεν τὸν ἀνεμοδείκτην. Περιγραφή αὐτοῦ. — *Νηρημία*. — *Θύελλα*. — *Λαῖλαψ*. — *Καταιγίς*. — *Τυφών*. — *Ανεμοστρόβιλος*. —

Ὁ ἀήρ εἶναι βαρύν· ἔχει βάρος καὶ ὥς ἐκ τούτου πιέζει τὰ ὑπ' αὐτὸν ἀντικείμενα. Ἡ πίεσις αὕτη εἶναι ἄλλοτε μεγαλειτέρα καὶ ἄλλοτε μικροτέρα. Ἵνα προσδιορίσωμεν τὴν πίεσιν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος μεταχειριζόμεθα τὸ βαροόμετρον. Ἐπίδειξις, εἰ δυνατόν, βαρομέτρου. Ἐξήγησις καὶ χρήσις αὐτοῦ. Ἰχνογράφησις τῆς βαρομετρικῆς στήλης. —

Ἡ θερμοκρασία, ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις, οἱ ἄνεμοι, αἱ καταπτώσεις καὶ ἡ φύσις καὶ θέσις τῆς χώρας ἀποτελοῦσι τὸ κλίμα τόπου τινός. Εὐχρατον, τραχύ, θερμόν, ξηρόν, ὑγρόν, ψυχρόν κλίμα.

Τινὰς τῶν ἐπιμελεστέρων μαθητῶν τῆς τάξεως ἃς τηρήσωσι σημειώσεις κατὰ τὸν ἀκόλουθον πῖνακα·

Ἡμέρα	Μέση Θερμοκρασία	Πίεσις Ἀτμοσφ.	Ἄνεμος	Καταπτώσ.	Σημειώσ.

§. 11. Ἡ αὐλὴ τῆς σχολῆς.

Ἡ αὐλὴ τῆς σχολῆς ἔχει σχῆμα τετραγώνου. Ἐπίπεδον περιοριζόμενον ὑπὸ τεσσάρων πλευρῶν, αἵτινες εἶναι ἴσαι πρὸς ἀλλήλας καὶ κάθετοι (γωνία ὀρθαί) καλεῖται τετράγωνον. Ἡ αὐλὴ τοῦ σχολείου μας δὲν εἶναι ἐστρωμμένη οὔτε δι' ἀσφάλτου, οὔτε διὰ λίθων οὔτε διὰ ξύλων οὔτε διὰ κοσμητικῶν πλακῶν ὥς ἄλλαι αὐλαὶ καὶ ὁδοί.

§. 12. Τὸ σχολεῖον.

Ἡ σχολὴ εἶναι οἰκοδόμημα ἀπλοῦν, ψικοδομημένον διὰ πλίνθων καὶ ἀμμοκονίας. Αὕτη ἔχει μίαν κυρίαν

*) Τὸ διάγραμμα τῆς σχολῆς. Ὁ διδάσκαλος ἄρχεται τοῦ ἐρ-

εἰσοδὸν διὰ τῆς μεγάλης ἐν τῷ μέσῳ θύρας. Ἄνωθεν τῆς θύρας καὶ ἐπὶ τῆς μεγαλειτέρας πλευρᾶς τοῦ ἐξώ-

γού τουτοῦ ἀπὸ τῆς κυρίας προσόψεως ὁρίζων τὴν διεύθυνσιν ταύτης ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἢ διὰ τῆς πυξίδος. Ἐχει διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. — Πρὸς ποῖον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος εἶναι ἐστραμμένη ἡ πλευρὰ αὕτης τῆς σχολῆς; — Θὰ ὀνομασθῇ ὅθεν Δυτικὴ ἢ Ἀνατολικὴ πλευρά. — Μέτωπον. — Ἀνατολικὴ πρόσοψις. — Κυρία πρόσοψις. — Πότε θὰ φωτίζεται ἡ πλευρὰ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡλίου; — Ποία εἶναι ἡ Ν. ἢ μεσημβρινὴ πλευρὰ τῆς σχολῆς; — Πότε θὰ φωτίζεται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡλίου; — Τίνα δωμάτια τῆς σχολῆς εὐρύνται ἐν τῇ Ν. πλευρᾷ τῆς σχολῆς; — Τίς πλευρὰ ἡ Α. ἢ ἡ Ν. θερμαίνεται περισσότερο; — Δείξτε τὴν Δ. πλευράν. — Πότε θὰ φωτίζεται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡλίου; — Τίς πλευρὰ δὲν θὰ φωτίζεται κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου; — Τίνα δωμάτια κεῖνται εἰς τὴν Δ. πλευράν; — Ποῦ στρέφωμεν τὸ πρόσωπον ὅταν παρατηρῶμεν τὴν Β. πλευράν; — Ποῦ, ὅταν παρατηρῶμεν τὴν Α. καὶ τὴν Ν.; — Ποία πλευρὰ θερμαίνεται πλεόντερον ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἡ Δ. ἢ ἡ Ν.; — Διατί; — Ποῦ κεῖται ἡ Β. πλευρά; — Πότε θὰ φωτίζεται αὕτη ὑπὸ τοῦ ἡλίου; — Ποία εἶναι ἡ ψυχρότερα; ποῖα ἡ θερμότερα; — Ποία δωμάτια εἶναι βόρεια; — Πρὸς ποῖον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος στρεφόμεθα ὅταν παρατηρῶμεν τὴν Β. πλευράν; — Ποία εἶναι τὰ ὅρια τῆς σχολῆς καὶ πρὸς Α. πρὸς Δ. πρὸς Ν. πρὸς Β.; — Εἰτα ἐπονται λεπτομερέστεραι ἐρωτήσεις περὶ τῶν πατωμάτων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παραθύρων ἐν ἐκάστῳ πατώματι καὶ ἐκάστῃ πλευρᾷ, τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θυρῶν. Τὰς ἐρωτήσεις ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης εὐκόλως δύναται, ἀναλόγως τῶν μέχρι τοῦδε δοθεισῶν ἐρωτήσεων καὶ ἀναλύσεων τῶν διαφόρων ζητημάτων, ὁ διδάσκαλος νὰ σχηματίσῃ.

Σχεδίασις τοῦ διαγράμματος. Εἶδομεν ὅτι τὸ διάγραμμα τῆς παραδόσεως ἐγένετο ἐπὶ τὸ πίνακος, τὸ τῆς σχολῆς ὁμῶς ἀνάγκη νὰ σχεδιασθῇ ἐπὶ χάρτου, διότι ἐκάστη γραμμὴ δέον νὰ καταμετρηθῇ πρῶτον ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ καὶ ἐκεῖ νὰ σχεδιασθῇ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Μετρώμεν τὸ μήκος τῆς Α. πλευρᾶς. — 30 Μέτρα. —

στου ὑπάρχει ἀνηρτημένη ἐπιγραφή: « Ἑλληνικὸν Λύκειον. »

Ὅτε ἐσχεδιάσαμεν τὴν αἰθυσαν τῆς παραδόσεως ἐλάβομεν τὸ ὑποδεχόμετρον ἀντὶ τοῦ μέτρου. — Ὡστε ἀντὶ 30 Μ. Θὰ ἔχωμεν 30 ὑπὸμ. ἤτοι τρία μέτρα. — Ποῖον εἶναι τὸ μέγεθος τοῦ χάρτου; — $\frac{1}{2}$ μέτρον. — Δὲν δυνάμεθα ὅθεν νὰ διαγράψωμεν τόσον μεγάλην γραμμὴν ἐν αὐτῷ. — Τί θὰ πράξωμεν λοιπόν; — Θὰ λάβωμεν μικρότερον τι μέγεθος ἢ μέτρον. — 1 μ. πραγματικόν = πρὸς 1 ἑκατοστόμετρον ἐν τῷ χάρτῃ. — Οἱ μαθηταὶ ποιεῖν νὰ κατανοήσωσιν ὅτι ὅσω μεγαλιότερον τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ θὰ σχεδιάσωμεν, τόσω μικρότερον μέγεθος ἢ μέτρον πρέπει νὰ λάβωμεν.

Πόσον μακρὰ θὰ εἶναι ἡ κυρία πρόσοψις ἐν τῷ διαγράμματι; — 30 — ὑπὸμ. ἢ 3 ὑπὸμ. — Διχοτομοῦμεν τὴν γραμμὴν καὶ φέρομεν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ σημείου τῆς διχοτομήσεως γραμμὴν 1 $\frac{1}{2}$ ὑπὸμ. — Μεταβαίνωμεν ἤδη εἰς τὴν Ν. ἢ Β. ἄκρην τῆς κυρίας προσόψεως. — Αὐχθάνομεν τὴν Ν. — Πρὸς ποῖον σημεῖον τοῦ ὁρίζοντος εἶναι ἐστραμμένη ἡ πλευρὰ αὕτης οἰκοδομῆς; — Ὅποιαν γωνίαν σχηματίζει αὕτη μετὰ τῆς κυρίας προσόψεως; — Ποῖαν γωνίαν θὰ σχηματίσῃ ἐν τῷ διαγράμματι ἡ Ν. πρόσοψις μετὰ τῆς Α. Μετρώμεν τὴν Ν. — 18 μέτρα = 10 ὑπὸμ. — Τοιούτοτρόπως θὰ σχεδιασθῇ κατόπιν ἡ περιοχὴ τῆς σχολῆς. — Μετὰ ταῦτα θὰ μετρήσωμεν τὸ πλάτος τῶν θυρῶν καὶ παραθύρων καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν καὶ θὰ σχεδιάσωμεν αὐτὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ θέσει. — Τὸ αὐτὸ θὰ πράξωμεν καὶ διὰ τοὺς διαδρόμους, τὴν αὐλὴν, τὸν κήπον καὶ τὰ δωμάτια τὰ κεῖμενα ἐν τῷ κατωτέρῳ πατώματι. — Ἐν τέλει θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ σχεδιάσωμεν καὶ τὰ ἐν ταῖς παραδόσεσι μεμονωμένα ἀντικείμενα, καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι μικρὰ σώματα, ὡς ἔδρα, βάρβα, θερμίστρα, κτλ. ὅτινα ὑπὸ μέγεθος 1 : 10 διακεκριμένως ἐσχεδιάσαμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράξωμεν τοῦτο εὐκόλως ὑπὸ μέγεθος 1 : 100 — Παρατηροῦμεν ὅθεν, ὅτι ὅσω μεγαλιότερος εἶναι ὁ χώρος, ὃν θὰ σχεδιάσωμεν ἐπὶ τοῦ χάρτου, τόσω μικρότερον μέγεθος πρέπει νὰ

§. 'Η πρὸ τῆς σχολῆς πλατεῖα.

Πρὸ τῆς σχολῆς ἡμῶν ὑπάρχει χώρος ἐλεύθερος ὀνομαζόμενος *πλατεῖα Ταξιμίου*. Αὕτη ἐκλήθη οὕτω ἐκ τοῦ ἀντικρῦ κειμένου, κάτωθεν τῶν ὑψηλῶν δένδρων, ὁδορομείου (Ταξιμ—τουρκ.)—'Εν τῷ κέντρῳ αὐτῆς ὑψοῦται *πίδαξ*, περικυκλούμενος ἐν κανονικῷ κύκλῳ ὑπὸ κιγγλίδων σιδηρῶν, ἄνωθεν τῶν ὁποίων ὑψοῦνται διάφορα δενδρύλλια καὶ ἄλλα φυτὰ καὶ ἄνθη. Εἰς τὴν πλατεῖαν ταύτην συγκεντροῦνται τέσσαρες ὁδοὶ ἐν σχήματι σταυροῦ σχεδόν, αἱ ἐξῆς: α') Ἡ ὁδὸς *Παγκαλιτίου* διευθυνομένη ἀπὸ Β. πρὸς Ν. σχεδόν, β') ἡ ὁδὸς *Σύρα-Σέλλι* μικροτέρα τῆς πρώτης καὶ τὴν αὐτὴν διευθύνειν ἔχουσα* εἰς τὸ βάθος αὐτῆς κεῖνται τὰ *Γερμανικὰ νοσοκομεῖα* γ') ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὸ μέγα Ὀθωμανικὸν κοιμητήριον καὶ τὴν *Γερμανικὴν Πρεσβείαν* διευθυνομένη ἐκ Δ. πρὸς Α. δ') ἡ *Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέραν* ἡ ἄγουσα ἡμᾶς μετὰ τινὰς ἐλλειγμούς πρὸς τὸ ΝΔ. εἰς τὸν *Γαλατῶν*.

λίσσμεν, τὰ δὲ μικρὰ ἀντικείμενα θὰ παραλείψωμεν. — Τὴν αὐτὴν μέθοδον θὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ διὰ τὴν σχεδίασιν τῶν ἄλλων πατωμάτων* ἰδίως πρέπει νὰ λάβωμεν πρῶτον τὸ διήγημα ἐκείνου τοῦ πατώματος, ἐν ᾧ εὗρηται αἱ αἰθούσαι τῶν παραδόσεων.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πορεία διὰ τῆς πόλεως.

§ 14. 'Επὶ τῆς γεφύρας.

Προσανατολισμός διὰ τῆς πυξίδος.

* Ἀν σταθῶμεν εἰς τὸ μέσον τῆς Νέας γεφύρας*), θὰ εἴμεθα εἰς τὸ κέντρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῇ βοήθειᾳ τῆς πυξίδος θὰ ὀρίσωμεν ἐντεῦθεν τὰ τέσσαρα κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Πρὸς Β. θὰ βλέπωμεν τὸν Γαλατῶν μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ πύργου καὶ τῶν ἀμφιεατρικῶς ἐκτισμένων αὐτοῦ οἰκιῶν, ἄνωθεν δὲ αὐτοῦ τὸ Πέραν. — Πρὸς Ν. θὰ βλέπωμεν τὴν ἰδίαν Κωνσταντινούπολιν (Βυζάντιον — Σταμπούλ τουρκ.

*) Νέα γέφυρα, Γέφυρα τῆς Σουλτάν Βαλιδῆ καὶ Γέφυρα τοῦ Καρχ—κιόι καλουμένη ἀνεκκινίσθη πρὸ 12 ἐτῶν, ζευθεῖσα τὸ πρῶτον ξυλινὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν-Μετζήτ (1839-61) ἀκριβῶς κατὰ τὸ 1846. Εἶναι σιδηρὰ καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς τμήματα, ὧν τὰ μὲν δύο πρὸς τὰ ἄκρα εἶναι δυνατὰ στερεωμένα μὲ τὸν πυθμένα τοῦ κόλπου διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγκυρῶν καὶ ἀλύσεων, τὸ δὲ μέσον τμήμα ἀνοίγεται μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὥ-

Πόλις κοιν.) με τοὺς ἀπειραρίθμους θόλους τῶν τεμε-
νῶν της καὶ τοὺς ὑψηλοὺς αὐτῶν μιναρέδες. — Πρὸς
Α. τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ Κερατίου κόλπου, τὴν εἰσο-
δὸν τοῦ Βοσπόρου καὶ τὸ Σκούταρι. — Πρὸς Δ. θὰ
βλέπωμεν μέγα μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου, τὴν δευ-
τέραν γέφυραν καὶ ἔτι περαιτέρω τοὺς γραφικοὺς λό-
φους τοῦ Ἐγζούπ.

Διαιρέσεις Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς Γεφύρας δυνάμεθα νὰ διακρίνω-
μεν τὰ τέσσαρα τμήματα, εἰς ἃ διαιρεῖται ἡ Κωνσταν-
τινούπολις.

1) Τὴν ἰδίως Κωνσταντινούπολιν (Βυζάντιον, Σταμ-
πούλ τουρκ.).

2) Τὴν Περαιάν, ἥτοι τὸν Γαλατᾶν, τὸ Πέραν καὶ
ἅπαν ἔν γένει τὸ τμήμα τὸ κείμενον ἀπέναντι τῆς ἰδίας
Κωνσταντινουπόλεως.

3) Τὸν Βόσπορον μετὰ τῶν προαστείων αὐτοῦ καὶ
τῶν παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν τῆς Προποντιδίδος·
καὶ 4) τὰς Περιγρηγορήσεις.

πως ἀρίνη διόδον εἰς τὰ εἰσπλέοντα καὶ ἐκπλέοντα πλοῖα ἀπὸ τοῦ
Κερατίου κόλπου. Τὰ διόδια ἅτινα συναθροίζονται συμποσούνται
εἰς 10,000 ὡς ἔγγιστα γρόσια τὴν ἡμέραν· εἶναι δὲ ἀπαιρωμένα
ὑπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς, τῆς εὐεργετικῆς βασιλευμένης τοῦ
Σουλτάν-Μετζίτου, πρὸς διατήρησιν τοῦ κατὰ τὸν Γενί-μπαχτσέ
νοσοκομείου.

§ 13 'Ο Κεράτιος κόλπος'.

Ὁ λιμὴν οὗτος καλούμενος ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐ-
τοῦ Κεράτιος εἶναι εἰς τῶν ἐμπορικωτάτων καὶ ἀσφα-
λεστάτων λιμένων τοῦ κόσμου. Ἐκτείνεται ἐπὶ 7 χμ.
ἐντὸς τῆς ξηρᾶς περιθρέχων τὴν Β. πλευρὰν τῆς τρι-
γωνικῆς χερσονήσου τῆς ἰδίας Κωνσταντινουπόλεως
καὶ τὴν Ν. τῆς Περαιᾶς. Τὸ μέσον αὐτοῦ πλάτος εἶναι
450 μ. τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ ποικίλλει ἀπὸ 2 — 45 μ.
Εἶναι δὲ τὸσον βαθύς, ὥστε καὶ τὰ μέγιστα τῶν πλοίων
δύνανται νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ· μόνον

*) Ὁ κόλπος οὗτος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο καὶ Χρυσόκε-
ρας· ὀνόματα τὰ ὅποια ἀναμφιβόλως ἐδόθησαν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ σχή-
ματος αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς τὸν λιμὴν εἰσβαλλόντων δύο ποταμῶν.

Ὅτι δὲ εἶχε τὸ πάλαι προμηχεστέρως καὶ πλειοτέρως εἰσοχὰς
τε καὶ ἐξοχὰς, καὶ ἐπομένως τὴν ἀπὸ τοῦ ἐλαφείου κέρματος ἐπω-
νομίαν κυριωτέρως εἶναι ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν δια-
φόρων λιμένων, οἵτινες ἀναφέρονται ἐν ἀρχαιοτάταις περιγραφαῖς
τῆς μεγάλουπόλεως. Σκιρρωνίδης Πίτεραι, τὰ Κύκλα, ὁ Αὐλῶν,
τὰ Χοιράκια, ὅπου νῦν ὁ ναύσταθμος, ὁ Βόλος. — Πάντα ταῦτα
ἐξέλιπον πρὸ πολλοῦ συγχωρήντων καὶ ἐποικοδομηθέντων τῶν τό-
πων ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν χρόνων τοῦ Ἀρχαίου. Ὁ κόλπος οὗ-
τος ἐκαλεῖτο καὶ Στενὸν καὶ Κόλπος τῶν συκῶν καὶ Πέραμα.
Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πάλαι, κινδύνου ἐπικειμένου, καὶ δι' ἄλλου,
ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς περὶ τὸ Βοσπόριον ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ἐν-
τὸς αὐτῆς πύργου τῶν Μαγγάνων, μέχρι τοῦ καταντικρὺ Γαλατι-
κοῦ πύργου. Παρὰ τὴν ἄλυσιν ταύτην, ὁ Κομνηνὸς Μανουὴλ
εἶχε προσθήσῃ τὴν δευτέραν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς τῶν Μαγγά-
νων Μονῆς μέχρι τοῦ πύργου ἢ τῶν πύργων, οὓς εἶχαν οἰκοδο-

παρὰ τὸν μυχὸν αὐτοῦ ἀπαντῶσι σύρτεις, τέλματα καὶ νησιδία, ἀποτελοῦντα στενὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀδιάπλευστα.

Κατὰ τὴν εἰσόδον αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Κερατοῦ (Βοσπόρειον, Σαράι-μπουρνοῦ τ.) καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μετώπου (Τὸπ-χανέ) ἔχει πλάτος 600 μ. στενοῦται δὲ ὅσον χωρεῖ πρὸς τὰ ἔσω. Τὸ πάλαι ἐπικειμένου κινδύνου ἐκλείετο δι' ἀλύσου.

Κατὰ τὸν μυχὸν αὐτοῦ δέχεται δύο μικροὺς ποταμούς, τὸν Κύδαριν ('Αλη-μπέ-κιοι-σουγιοῦ τ.) καὶ τὸν Βορβύσην (Κεάτ-χανέ-σουγιοῦ τ.).

Δύο σιδηραὶ γέφυραι ἐνοῦσι τὴν ἰδίως Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς Περαιάς, καὶ διαιροῦσιν οὕτω τὸν λιμένα εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα.

1) Τὸ πρὸ τῆς πρώτης γεφύρας παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος ἐμπορικὸν τμήμα, ἔνθα προσορμίζονται τὰ ταχυδρομικὰ καὶ ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια καὶ τινα ἱστιοφόρα.

2) Τὸ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν ἐμπορικὸν τμήμα, ἔνθα εἰσὶ προσωρμισμένα ἐκατέρωθεν παρὰ τὰς δύο ἀκτὰς τοῦ λιμένος ἀπειράριθμα ἱστιοφόρα καὶ τινα ἀτμόπλοια.

μῆσιν ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, ἀσφαλίζων οὕτως ὅλον τὸν Βόσπορον καὶ ἰδίως τὸ πολὺνιον τοῦ Γαλατῆ καὶ τοὺς ἐκεῖ παροικοῦντας Γενουησίους.

3) Τὸ πέραν τῆς δευτέρας γεφύρας τμήμα τοῦ λιμένος τὸ ἀποτελοῦν τὸν πολεμικὸν ναύσταθμον, ἔνθα εἰσὶ προσωρμισμένα τὰ πολεμικὰ σκάφη τῆς αὐτοκρατορίας.

A.

Ἡ ἰδίως Κωνσταντινούπολις.

(Βυζάντιον — Σταμπούλ τ.)

Ὅρια. — Ἡ ἰδίως Κωνσταντινούπολις κεῖται ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου, τῆς ὁποίας ἡ μὲν βᾶσις εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν ξηράν, ἣτις καλεῖται Θράκη καὶ τῆς ὁποίας μέρος ἀποτελεῖ ἡ ἰδίως Κωνσταντινούπολις, ἡ δὲ κορυφὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Βοσπόρου, τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ τῆς Προποντίδος. Τῶν πλευρῶν δ' αὐτῆς ἡ μὲν Β. βρέχεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Κερατίου κόλπου, ἡ δὲ Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένη ἡ ἰδίως Κωνσταντινούπολις δὲν εἶναι ὁμαλόν, ἀλλὰ λοφώδες. Δυνάμεθα δὲ ἀπὸ ὑψώματός τινος νὰ ἰδωμεν ἐν αὐτῇ ἐπτά διακεκριμένους λόφους, ἐξ ὧν ἐκλήθη καὶ Ἑπτὰλόφος*).

*) Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἐπὶ τούτων λόφων τοῦ Βυ-

Ἡ ἰδίως Κωνσταντινούπολις διαιρεῖται εἰς πολυαρίθμους συνοικίας, ὧν τινὲς μὲν εὐρύνονται παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος, τινὲς δὲ παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου, αἱ πλεῖσται δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς. — Διὰ τῶν κατωτέρω ἐκδρομῶν θέλομεν γνωρίσῃ τὰς σπουδαιοτέρας ἐξ αὐτῶν μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀξιωμασιωμάτων μνημείων.

Κεντίου εἶναι τὰ ἐπισημότερα κτίρια, ἅτινα ὕψονται ἐπ' αὐτῶν. Οὕτως ὁ μὲν πρῶτος ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ νῦν μὲν τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον, πάλαι δὲ τὴν τοῦ Βυζαντίου ἀκρόπολιν, χωρίζεται διὰ τοῦ χερσαίου τείχους τοῦ Σεραγίου, διατείνοντος κατὰ μῆκος τὴν πρώτην κοιλάδα, καὶ περιέχει ἐκτὸς αὐτοῦ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὸν Ἱππόδρομον καὶ τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ. — Ὁ δεῦτερος τὸν πορφυρεὺν κίονα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου χωρίζεται δὲ διὰ τῆς δευτέρας κοιλάδος, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς Ἰχθυοῦς πύλης (μπαλουκ-παζάρ) καὶ παρατεινόμενης διὰ μέσου τῶν κυριωτέρων γανίων καὶ τοῦ Βεζεστενίου. — Ὁ τρίτος τὸ πρῶτον Ἑσχί-σεράγιον καὶ τὰ τέμενη τοῦ Σουλεϊμάν καὶ τοῦ Βαγεζήτ, ἡ δὲ κοίλας αὐτοῦ διατέμνεται ὑπὸ τοῦ μεγάλου ὕδραγωγῷ τοῦ Οὐάλεντος, ὅστις ἐνώνει αὐτὸν πρὸς τὸν τέταρτον λόφον. ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποῦ ὕψονται τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάν-Σελήμ. — Ὁ ἕκτος τὰ τῶν Βλαχερνῶν Ὑψηλὰ καὶ τὰ Κύρου (Τεκύρ-σεράϊ). — Ὁ δὲ ἕβδομος, ὁ καὶ Σηρόλος, τὴν ποτὲ στήλην τοῦ Ἀρχαδίου καὶ τὴν Μωκηνσίαν κινστήρενα καὶ περιέχων μόνος αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ τρίτου τῆς πόλεως, τῶν ἐξ λοιπῶν ἐπεχόντων τὰ λοιπὰ δύο τρίτα.

§. 16. Ἀπὸ τῆς πλατείας Ἐμὲν-ὄνοῦ μέχρι τοῦ Σεραγίου.

Διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ τροχιοδρόμου.

Ἄν ἐξέλθωμεν τῆς Νέας γεφύρας διευθυνόμενοι πρὸς Ν. εἰς τὴν ἰδίως Κωνσταντινούπολιν, θὰ φθάσωμεν εἰς μίαν πλατείαν πολυάνθρωπον καλουμένην Ἐμὲν-ὄνοῦ. Ἐκ τῆς πλατείας ταύτης ἐκκινουσιν αἱ ἄμαξαι τοῦ τροχιοδρόμου διευθυνόμεναι πρὸς τὰ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως· ἐνταῦθα σταθμεύουσι καὶ πλῆθος ἁμαξῶν ἀγοραίων. Ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου θὰ ἀπαντήσωμεν ὀλίγον κατωτέρω ἐτέραν εὐρείαν ἁμαξιτὴν ὁδὸν, ἣτις φέρει ἀριστερὰ μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν (ἀποβάθρα Σιρκετζή-Ἰσκελεσῆ) καὶ πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, δεξιὰ δὲ ἄνω πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην (Μπάμπι-ἄλη ἢ Πασά-καποῦ τ.). Εἶναι δὲ αὕτη μέγα οἰκοδόμημα νεωτέρου ρυθμοῦ, ὅπερ θεώμενον ἀπὸ τοῦ λιμένος ἢ ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐλκύει τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ἡ κυρία πύλη αὐτῆς φέρει μαρμαρίνας παραστάδας μετὰ Ἰωνικῶν κιονοκράνων, ἄνωθεν δ' αὐτῆς τουρκικὴν ἐπιγραφὴν καὶ στρατιωτικὰ ἐμβλήματα. Ἐν αὐτῇ συγκεντροῦνται τὰ γραφεῖα τῆς Μεγάλης Βεζυρείας, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ

τὸ τῶν Ἑσωτερικῶν, καὶ τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τοῦ κράτους.

Ἐξακολουθοῦντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν βλέπομεν ἀνωτέρω τὰ ἀρχαῖα τείχη, ἅτινα περιέβαλλον ἄλλοτε τὰ Σουλτανικὰ Σεράγια, μετὰ τινὰ δὲ λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπαντῶμεν τὴν πύλην Σουγούκ-τσασμέ-καπουσοῦ, δι' ἧς εἰσερχόμεθα εἰς τοὺς κήπους τοῦ Σεραγίου.

Τὸ Σεράγιον*), κατέχει τὴν Α. ἄκρην τῆς Σταμπούλ. Ἡ τοποθεσία αὐτῇ δεσπόζουσα ἐνταυτῷ τριῶν θαλασσῶν, τῆς Προποντιδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, εἶναι μία ἐκ τῶν λαμπροτέρων τοῦ κόσμου. Διαιροῦμεν αὐτὸ εἰς τὰ ἐξῆς τρία τμήματα: α') τοὺς κήπους τοῦ Σεραγίου, δι' ὧν διέρχεται καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ· β') τὴν πρώτην αὐλὴν ἢ αὐλὴν τῶν Γενιτσάρων καὶ γ') τὸ Σεράγιον.

Ὁ ἐνδοξος Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητῆς φιλοδόμησε (1468) πρῶτος ἐπὶ τῶν ἀρχαίων Βυζαντι-

*) Προλήψεις ἐθνικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ δὲν ἐπέτρεπον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν πορθητὴν Μωάμεθ νὰ κατοικήσῃ τὰ παλάτια τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων. Ὅθεν καὶ τότε μὲν φιλοδομήσκατο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ἑρείπων πλῆκεις τινος μονῆς τὸ Ἑκλι-σεράγιον, καὶ ἐκεῖ κατώκησε 14—15 ἔτη· τῷ δὲ 1468, κατανοήσας τὸ προσφορύτερον τῆς θέσεως τοῦ πρώτου τούτου τῶν ἐπὶ τὰ λόφον, ὅλου τότε κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλαιουργίου, ἱδρυσεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἑρείπων τῶν περὶ Βυζαντινῶν κτιρίων ἄλλο νέον ἀνάκτορον, τὸ ἐπονομασθὲν Γενι-σεράγιον.

νῶν ἀνακτόρων τὸ Σουλτανικὸν Σεράγιον. Εἶτα πάντες οἱ μετ' αὐτῶν Σουλτάνοι μέχρι τοῦ Σελήμ τοῦ Γ' εἶχον ἐν αὐτῷ τὴν ἐδραν τῶν, ἐπαυξάνοντες πάντοτε αὐτὸ διὰ διαφόρων κομψῶν περιπτέρων. Πρῶτος ὁ Σουλτάν Μαχμούτ μετέστησε τὸν Θρόνον αὐτοῦ εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντα ἀνάκτορα, ὃ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτάν Μετζήτ φιλοδόμησε τὰ παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Βοσπόρου κείμενα ἀνάκτορα τοῦ Δολμα-μπαχτσέ. Ἐκτοτε ἐκλήθησαν ταῦτα Ἑσκη-σεράι.

Μεγάλῃ πυρκαϊᾷ ἐπισυμβᾶσα τῷ 1865 ἀπετέφρωσε τὸ πλεῖστον τῶν ἀνακτόρων. Μέγα μέρος ὅμως αὐτῶν διεσώθη καὶ ἰδίως αἱ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον παρέχουσαι αἰθουσαί· ὡς ἡ λαμπρὰ « Αἶθουσα τοῦ Θρόνου » (*Αρσ-ὀδασή) κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου, καὶ ἣτις ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλοτε διὰ τὰς ἀκροάσεις τῶν ξένων πρέσβων ὑπὸ τοῦ ἀνακτοῦ καὶ τὰς συνεδριάσεις τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ κράτους (Διβανίου) ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μεγάλου Βεζίρου. Εἶναι δὲ αὕτη πλουσιωτάτα κεκοσμημένη. Ἐν αὐτῇ εὕρηται πολυτελέστατος θρόνος, οὗτινος ὁ ὅλος ἐρείδεται ἐπὶ καταχρύσων κιόνων καὶ δι' ἀδαμάντων πεποικιλμένων. Ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν πολυτέλειαν εἶναι καὶ ἡ κατάχρυσος ἐστία καὶ ἡ κηκλιωτὴ θυρίς, ἀρ' ἧς ἄλλοτε οἱ Σουλτάνοι ἤκρωντο τοὺς ξένους.

Ἡ Βιβλιοθήκη. (Κιουτουπ-χανέ). Πλουσιωτάτη αἰθουσα, ἐν ᾗ φυλάττονται εἰς ὥρατα ἐκ κέδρου ἐρμάρια περὶ τὰς 3,000 Ἀραβικά, Περσικά καὶ Τουρκὰ χειρόγραφα* ἐν αὐτῇ σώζονται καὶ περὶ τὰ 80 Ἑλληνικά καὶ Λατινικά χειρόγραφα ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἀναγινώσκεται « Εἰσελθε ἐν εἰρήνῃ ».

Τὸ *Θησαυροφυλακτεῖον* (Χαζίνε). Ἀποτελεῖται τοῦτο ἐκ τριῶν κατὰ σειρὰν αἰθουσῶν, στερεώτατα ἡσφαλισμένων, ἐν αἷς φυλάττονται πολυτιμώτατοι θησαυροὶ Σουλτάνων. Βαρύτιμα λάφυρα, πανάρχαια σπλάκετοσμημένα δι' ἀδαμάντων, μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα ἐκ χρυστάλλου, ὄνυχος καὶ χρυσοῦ, ὕδρια καὶ λεκάναι κατὰ χρυσοῦ καὶ ἀγγεῖα πλήρη πολυτίμων λίθων, σμαράγδων, ρουβινίων καὶ νομισμάτων. Ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν εὐρηται συλλογὴ πολυτίμων ὅπλων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων Σουλτανικῶν στολῶν ἀπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' μέχρι τοῦ Μαχμούτ τοῦ Β'. (1453—1839). Ἡ ἐν αὐτῇ εἰσόδος ἀπαγορεύεται. *)

*) Πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω διὰ τε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αἰθουσῶν ἀξία σημειώσεως εἶναι καὶ ἡ αἰθουσα τοῦ ἱεροῦ *μυνδούου* (Χιρκάι-σιερῖφ-ὀδαση). Ἐν αὐτῇ φυλάττεται ὁ ἱερός τοῦ προφήτου *μυνδούου*, ἡ ἱερὰ τοῦ προφήτου *σημαία* (Σαντζίχ-σιερῖφ) καὶ πολλὰ ἄλλα ἱερὰ τῶν Ὁθωμανῶν *κειμήλια*. Καθ' ἕκαστον ἔτος, τῇ 15ῃ ἡμέρᾳ τοῦ Ῥαμαζάν, ὁ Σουλτάνος μετὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν λοι-

§ 17. Ἀπὸ τῆς πύλης Σουγούκ-τσασμέ-καπουσοῦ μέχρι τοῦ Ἱπποδρόμου.

Ἐξερχόμενοι τῆς πύλης Σουγούκ-τσασμέ-καπουσοῦ

πῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους μεταβαίνει ἐν μεγάλῃ πομπῇ, ἵνα ἀσπασθῇ τὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ εὐλαβῶς φυλαττόμενον ἱερὸν *μυνδούον*. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ 14 ἡμέρας μέχρι τέλους τοῦ Ῥαμαζάν μένει ἐκτεθειμένον τὸ ἱερὸν τοῦτο *κειμήλιον*, ὁπότε προσέρχεται ὁ Μουσουλμανικὸς λαὸς πρὸς προσκύνησιν.

Ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς ἰθὺς Κων) πόλεως κεῖνται καὶ πολλά ἄλλα ἀξιοσημεῖωτοι οἰκοδομαί* ὡς τὸ *Ταινιλλῆ-κχόσκ*, κομψότατον οἰκοδόμημα, ὅπερ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ, ἦτο ἄλλοτε περιβεβλημένον ἑσθῶν τε καὶ ἑσθῶν ἐξ ἀργιλλοπλάτων τετραγώνων (Φαθεντιανῶν). Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σουλτ. Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ κατὰ τὸ 1466, ἐξωραίσθη δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Γ' κατὰ τὸ 1590. Τὸ περίτερον τοῦτο μετετράπη ἀπὸ τοῦ 1880 εἰς *ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον*. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ μιᾶς σταυροειδούς μεγάλης αἰθούσης καὶ πέντε μικροτέρων, ἐν αἷς εἰσὶν ἐκτεθειμένοι διάφοροι ἀρχιτέκτονες, ἦτοι ἀνδριάντες, σαρκοφάγοι μετ' ἀνγλύφων, μάρμαρα μετ' ἐπιγραφῶν, ἀρχαῖα ἀγγεῖα κτλ. — Ἡ εἰσόδος εἰς αὐτὸ ἐπιτρέπεται. — Ἐτεροὶ οἰκοδομαί ἐν τῷ τμήματι τούτῳ εἶναι τὸ *Νομισματοκοπεῖον* (Χιρμ-χανέ): ἔτερον *νυσταῖον* πλῆθυσ ὅπλων, θωράκων, περισκεφαλιῶν, λογχῶν πανοπλιῶν καὶ πολεμικῶν μηχανῶν ἐν τῷ ἀρχαίῳ Βυζαντινῷ ναφ τῆς ἀγ. *Εἰρήνης*, ὅστις ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἐχρησίμευεν ἐπὶ τινι ἔτη καὶ ὡς πρωτεύουσα ἡ πατριαρχικὴ τῆς πόλεως ἐκκλησία, πρότερον οὔσης Εἰδωλεῖον τῆς Θεᾶς Εἰρήνης. Ἐν αὐτῷ συνεκροτήθη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Νεωτέρου τῷ 482 καὶ ἡ δευτέρα Οἰκουμένηκὴ Σύνοδος. — Πρὸς τοῦτοις πολλὰ ἄλλα κομψὰ περίτετρα, ὡς τὸ *Βαχῖντ-κχόσκ*, ὀκτάγωνον οἰκοδόμημα καλυπτόμενον ὑπὸ στερογγύλου θόλου, καὶ διὰ τὴν πολυτέλειάν του διακρινόμενον, μεγαλοπρεπέστατον *πυλῶνα* καὶ ἡ κομψὴ κρήνη (Σεμπιλ) Ἀχμέτ τοῦ Γ. κτλ.

καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου θὰ φθάσωμεν μετ' ὀλίγον εἰς τὸ τέμενος τῆς Ἀγ. Σοφίας.*) Τὸ τέμενος τοῦτο εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τετραγώνου ἔχοντος μῆκος μὲν $75\frac{1}{2}$ μ. πλάτος δὲ 70 μ. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑψοῦται ὁ θόλος ἔχων εὖρος μὲν 32 μ. ὕψος δὲ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς κορυφῆς 56 μ. Εἰς τὴν βάσιν αὐτοῦ φέρεται στεφάνη ἐκ 40 ἀψιδωτῶν παραθύρων· αἰωρεῖται δὲ ἐπεριδόμενος ἐπὶ τεσσάρων ὑπερμεγέθων πινσῶν. — Πρὸ τῆς Δ. πλευρᾶς τοῦ τεμένους ἔκειτο τὸ Προαύλιον, ἐξ οὗ δι' ἑννέα πυλῶν,

*) Ὅνυχος οὗτος ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ τὸ ἔτος 325 μ. Χ. ἀπερωθεὶς εἰς τὴν ὑπερτέτην τοῦ Θεοῦ Σοφίαν. (Ὁ Μ. Κωνσταντίνος ἀνέβηκε τῷ Σωτῆρι Χριστῷ καὶ δύο ἄλλους ναοὺς τὸν τῆς Ἀγ. Εἰρήνης, τῆς Θεῆς Εἰρήνης, καὶ τὸν τῆς Ἀγ. Δυνάμεως)· Πυρποληθεὶς δὲ κατὰ τινα μεγάλην πυρκαϊὰν τῷ 531, ἀνικοδομήθη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἀπανταχρῶς τοῦ κράτους ἐζητήθησαν τὰ πολυτιμώτατα καὶ λαμπρότατα μέγαρα, πλείστα δὲ ἔτοιμα ἔργα ἐκ τῶν σωζομένων εἰς διάφορα ἱερά τῆς ἀρχιούτης μετηνέχθησαν ἐν Κων]πόλει. Δύο περιφανεῖς ἀρχιτέκτονες ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὁ Μιλήσιος περσεύευσαν καὶ ἐξετέλεσαν τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ. Ἡ οἰκοδομὴ αὐτοῦ διήρκεσεν 6 ὅλα ἔτη ἐργαζομένων 100 ἀρχιτεκτόνων καὶ 10,000 ἐργατῶν, συμπληρωθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 537, ὅτε ἐτετέλεσθησαν μεγαλοπρεπεῖς τὰ ἑκατὼν αὐτοῦ. Μετὰ 20 ἔτη διαρραγέντος τοῦ θόλου ὑπὸ ἀλλεπαλλήλων σεισμῶν, ἀνέγειραν ἕτερον χωρὶς νὰ ἰλαττώσῃ τὴν κομψότητα τοῦ ἀριστουργήματος. — Κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ τεμένους ὑψοῦνται τέσσαρες μινιάρδες, ὧν ὁ μὲν Σουλτάν Μωῦμαθ ὁ Β' ὁ Πορθητῆς ἀνέγειρε τὸν πρῶτον· ὁ Σουλτάν Σελῆμ ὁ Β' τὸν δεύτερον, τοὺς

ἤδη κεκλεισμένων, εἰσῆρχοντο εἰς τὸν Ἐξωνάρθηκα, ὅστις εἶναι ἐστεγασμένος διὰ σταυροειδῶν θόλων, διατηρῶν καὶ σήμερον ἔτι τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν. Πέντε πύλαι ἄγουσιν ἐντεῦθεν εἰς εὐρυτέραν καὶ ὑψηλότεραν στοὰν τὴν καλουμένην Ἐσωνάρθηκα, οὗτινος οἱ τοῖχοι περιβάλλονται διὰ ποικιλοχρῶμων μαρμάρων, ὁ δὲ θόλος αὐτοῦ κοσμεῖται δι' εἰκόνων ἐκ μοσαϊκῶν. Ἐννέα ἕτεραι πύλαι ἄγουσιν ἀπὸ τοῦ ἐσωνάρθηκος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους, ὧν αἱ τρεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἄγουσιν εἰς τὴν μέσῃ ναὺν τοῦ ναοῦ.

δὲ λοιποὺς δύο τῆς ΒΑ' πλευρᾶς ὁ Σουλτάν Μουράτ ὁ Γ'. Μεταξὺ τῶν τεσσάρων τούτων μινιάρδων ὑψοῦται ὁ μέγας θόλος τοῦ τεμένους.

Εἰσερχόμενός τις ἀπὸ τῆς κυρίας πύλης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους, ἀμέσως περιβάλλει διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ὁλὴν θέαν τῆς οἰκοδομῆς, ἐκπληττόμενος διὰ τὸ κολλοσσιαῖον αὐτοῦ, τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν χάριν, τὸ μεγαλεῖον, τὴν ἀκμονίαν τῶν ἀναλογιῶν καὶ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς οἰκοδομῆς. — Οἱ κίονες οἱ στηρίζοντες τὰ διάφορα τοῦ τεμένους μέρη εἶναι ἐν ὅλῳ 107, ὧν 40 εἰς τὸ κάτω μέρος καὶ 67 εἰς τὸ ὑπερῶν ἢ τὸν *Γουαϊκωνίτην*. Ἀν καὶ ἐλήφθησαν οὗτοι ἔτοιμοι ἐκ διαφόρων ὡραίων ναῶν τῆς ἀρχιούτης, τοσοῦτον ὅμως ἐναρμονίως διατέθησαν, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἐλατομήθησαν ἐπίτηδες διὰ τὴν προκειμένην οἰκοδομήν. — Ὑπερμεγέθεις πράξινοι δίσκοι ἀνῆρτηνται ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ τεμένους φέροντες χρυσοῖς γράμματα διάφορα τοῦ ἱεροῦ Κορανίου βητή. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ θόλου φέρεται τὸ περιώνυμον βητὸν. «Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς». Ἀπὸ δὲ τῆς ὀροφῆς τοῦ τεμένους κρέμεται διὰ σιδηρῶν ἀλυστῶν πληθὺς πολυκανδήλων καὶ λαμπτήρων ἀναπτομένων κατὰ τὰς νύκτας

Ἐξερχόμενοι τοῦ τεμένους τῆς Ἀγ. Σοφίας καὶ προχωροῦντες διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ τοῦ τροχιοδρόμου θὰ φθάσωμεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν μεγάλην πλατείαν τοῦ Ἱπποδρόμου (ἄτ-μειδάν), ἔνθα τὸ πάλαι κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐτελοῦντο οἱ ἵπποδρομικοὶ καὶ ἄρματοδρομικοὶ ἀγῶνες, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν προσφιλεστέραν τῶν διασκεδάσεων τῶν χρόνων ἐκείνων. Μνημεῖα σωζόμενα ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι τὰ ἑξῆς.

Ὁ Ὁβελίσκος*) Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου (Δικιλλή

τοῦ Ῥαμζανίου καὶ τὰς λοιπὰς Μωαμεθανικὰς ἑορτάς, ὅποτε παρουσιάζεται θέαμα μαγευτικώτατον. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Β' τὸ 1573 εἶπεν ἐπισκευσθῆ ὁ ναός· εἶχε δὲ ἀναλάβῃ ἡ ἀνοικοδομήσις καὶ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ ναοῦ ἡμισφαίριον, καταραγὲν ὑπὸ σεισμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασεν· ὅθεν ἐτελλεῖσθαι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Γ'. ὅστις καὶ ἐσωτερικῶς διεκόσμησε καὶ ἐξωτερικῶς ἐπὶ ἐκτέλεισεν αἱ σικοδομῶν τὸν ναόν, τὸν ὅποιον εἶχεν ἤδη ἐπισκευάσῃ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν.

Ἄλλ' εἰς τὸν νῦν εὐκλεῶς αὐτοκράτοροῦντα Σουλτάν-Ἀβδ-ούλ-Χαμὴτ-χάν τὸν Β' ἀπέκειτο ἡ δόξα τῆς γενικῆς τοῦ ναοῦ τούτου ἐπισκευῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καλλωπισμοῦ, ἅτινα διατηροῦσι καὶ διατηρήσουσιν ἐπὶ ἔτι πολλὰ τὸ κοσμοθρύλλητον τοῦτο κτίριον, χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ἐνδόξου ἄνακτος, ὅστις δὲν ἐφείσθη τῶν ὑπερβολικῶν δαπανῶν πρὸς στερεώσιν τοῦ κτιρίου καὶ τὴν δικαίωσιν αὐτοῦ.

*) Ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλευρῶν φέρει καλῶς διατηρουμένα ἱερογλυφικὰ ἐπιγραφαί, ἐξ ὧν μακρότατον ἐστὶ ὁ Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου Τέθμωσις ὁ Α'. Ἰστήσε τὸν ὀβελίσκον τοῦτον ἐν Ἡ-

τὰς τ.) Θεοδόσιος ὁ Μέγας μετενεγκὼν τὸν ὀβελίσκον τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου ἔστησεν αὐτὸν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μαξιμου νίκης κατὰ τὸ 390 μ. Χ. Εἶναι μονόλιθος ἐκ γρανίτου λίθου ἔχων ὕψος 30 μ. καὶ κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ πλάτος 2 μ.

Ὁ Χαλκοῦς τριέλικτος κίων.*) (Γιλανλή-τὰς τ.) Ἡ ὀρειώδης αὕτη στήλη εἶναι ἐκείνη, ἣν οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην μετὰ χρυσοῦ τρίποδος ἀφιερώσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ταύτην Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας μετὰ Δελφικῶν ἀφιερωμάτων μετέφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ.

Ἡ κτιστὴ στήλη. Αὕτη συνηρμωσμένη ἐκ πολλῶν τετραγώνων λίθων ἰδρῦθι ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Ἐχει ὕψος 25 μ. ἐκαλύπτετο δὲ τὸ πάλαι ὑπὸ χαλκίνων πλακῶν ἐπιχρυσῶν, αἵτινες ἔφερον διάφορα ἀνάγλυρα. Κατὰ δὲ

λιουπόλει (Ἄν) κατὰ τὸ ἔτος 1600 ⁴/_χ. Αἱ τέσσαρες τοῦ ὑποβάθρου αὐτοῦ πλευραὶ καλύπτονται ὑπὸ Ρωμαϊκῶν ἀναγλύφων.

*) Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐρρησίμευε καὶ ὡς κοίτη διότι ἀνεκαλύφθη ἐν αὐτῇ μολύβδινος σωλὴν ἐνὸς μέτρου, ὑπὸ δὲ τὸ βάθρον ὁχετός συνελγμένος μετὰ τὸ Ἰδραγωγεῖον τοῦ Οὐάλεντος. Ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης διακρίνονται εἰσέτι ἐγγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἐκείνων, αἵτινες μετέσχον τῶν ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς μαχῶν.

τὴν Ν. πλευρὰν τοῦ ἵπποδρόμου ἀπαντῶμεν τὸ Μουσεῖον τῶν Γενιτσίρων. Ἐν αὐτῷ βλέπομεν τὰς ἐκ κηροῦ καὶ ἐπὶ ξυλίνων ἑτοιμασμένων ἀρχαίας περιβολὰς τῶν διαφόρων ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς, τῶν Βεζυρῶν, τῶν ὑπουργῶν, τῶν Γενιτσίρων μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, τῶν προκρίτων τῶν διαφόρων κοινοτήτων κτλ.—

Κατὰ δὲ τὴν Α. πλευρὰν τοῦ ἵπποδρόμου ἀνυψοῦται τὸ μεγαλοπρεπὲς τέμενος Ἀγχετιέ*) κτισθὲν κατὰ τὸ 1609—14 ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Ἀγχετ τοῦ Α'. Διακρίνεται δὲ τῶν λοιπῶν τειμενῶν τῆς πρωτευούσης διὰ τοὺς 6 ὑπερυψήλους αὐτοῦ καὶ κομφούς μιναρέδες, ὧν οἱ μὲν τέσσαρες ἔχουσιν ἀνὰ τρία, οἱ δὲ λοιποὶ ἀνὰ δύο περίβηλα. Θεωρεῖται δὲ τὸ τέμενος οὗτο ὡς ἀριστοῦργημα τῆς Ἀσιανῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Τὰ μνημεῖα ταῦτα, ἅτινα ἀνεφέραμεν, ἤτοι τὸ Σεράγιον, τὸ τέμενος τῆς Ἀγ. Σοφίας, ὁ Ἴπποδρόμος

*) Τὸ σύνολον τοῦ τειμένου τούτου ἔχει σχῆμα τετραγώνου· ὁ δὲ θόλος αὐτοῦ μικρὸς ὡς πρὸς τὴν ὀλὴν τοῦ κτιρίου ἀναλογίαν, στήριζεται ἔσῳθεν ἐπὶ τεσσάρων πτερογγύλων καλοσιμαίων πινσῶν· εἶναι δὲ ὠκοδομημένον ὁλόκληρον τρεῶν ἐκ τῶν ἑρείπων τῆς Ἀλεξανδρείας Τρωάδος. Ἀλλὰ πρὸς τὴν λαμπρότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διακοσμῆσεως οὐδὲν παραβέλλεται. Διότι ἐπὶ τῶν τοίχων περίρ ἀνέστηνται διανόσοι καὶ ἐπέκεινα χρυσοὶ πίνακες, περικεκοσμημένοι δι' ἐξήκοντα καὶ ἐνὸς πολυτίμων λίθων, καὶ περιέροντες ἐγγεγραμμένα χρυσοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα τῶν προφητῶν τοῦ Μωαμεθανικοῦ Θεητεύματος καὶ διάφορα ἄλλα ἑρῆα (ἀἰετ) τοῦ Κορανίου.

καὶ τὸ τέμενος Ἀγχετιέ κεῖνται ἐπὶ τοῦ α) λόφου, τοῦ ἀνατολικοῦ. Ἡ δὲ κοιλὰς ἡ σχηματιζομένη ὑπὸ τοῦ λόφου τούτου περιλαμβάνει τὰ Δ. τείχη τὰ περιβάλλοντα τὸ Σεράγιον καὶ τὴν Ὑψηλὴν πύλην. Διὰ τῆς κοιλιάδος ταύτης διέρχεται καὶ ὁ τροχιδρόμος.

§ 18. Ἀπὸ τοῦ ἵπποδρόμου μέχρι τῆς πλατείας Βαγχεζήτ.

Ἐξερχόμενοι τοῦ ἵπποδρόμου καὶ ἀκολουθοῦντες πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν τοῦ τροχιδρόμου πρὸς Δ. ἤτις ἐνταῦθα «*Μιβάν-γιο.λοῦ*» ἐπνομαζέται, ἀπαντῶμεν εἰς τὴν γωνίαν τῆς πρώτης εὐρείας πλαγίας ὁδοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ Μουσσελεῖον (τουρμπέ) τοῦ Σουλτὰν Μαχμουτ τοῦ Ἀναμωρρωτοῦ, ὠραῖον ὀκτάγωνον ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου οἰκοδόμημα μετὰ κεχρυσωμένων ὕψηλων θυρίδων. Ἀπέναντι δὲ εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ἐρήμῳ τινὸς οἰκοπέδου κεῖται ἡ *Φι.λύξερ*ος *κινστέρνα**) (Μπίν-μπέρ-διρέκ). Διὰ μικροῦ καὶ ἀπα-

*) Ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς σώζονται πολλὰ τοιαῦτα ὕδρευτικά ἔργα, ἅτινα ἐχρηστέμενον διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς πόλεως, ἤτοι ὕδρεργεῖα καὶ κινστέρναι. Εἶναι δὲ αὐτὰ εὐρείαι ὀπίσθιοι οἰκοδομαί, ὧν ὁ θόλος ἐστηρίζετο ἐπὶ πολυκρήμων κίωνων. Οὐ μακρὰν λ. χ. τῆς Φιλοξένου κινστέρνας κεῖται ἡ *Κινστέρνα τοῦ Θεοδοσίου* μετὰ 37 κίωνων. (Μήκος αὐτῆς 42,57 μ. πλάτος 23 μ.). Ἑτέρα μεγαλειτέρα καὶ ἀξιοθέατος κινστέρνα εἶναι ἡ καλουμένη *Γιερὲ-μπακάν-σεράτ*· τὸ βυθισμένον πλάττι) κειμένη οὐ μακρὰν τοῦ

νοὺς ἀνοίγματος καταβαίνομεν εἰς αὐτὴν διὰ λιθίνης κλίμακος. Σήμερον εἶναι ἐντελῶς ξηρά, ἐργάζονται δ' ἐν αὐτῇ μεταξοκλῶσται καὶ γαιετανοπλόκοι (Τουδαῖοι). Τὸ ἐν αὐτῇ πῶς εἶναι ἀμυδρόν. Τὸ μέγα τοῦτο ὑπόγειον οἰκοδόμημα ἐκλήθη πιθανῶς οὕτως ἀπὸ τίνος συγκλητικοῦ Φιλοξένου, ἐνὸς τῶν δώδεκα τῶν ὑπὸ Κωνσταντίνου ἐκ Ῥώμης μετοικισθέντων. Ἀριθμεῖ νῦν 212 κίονας ἐν 15 στοίχοις. Ἔχει μῆκος 60 μ. καὶ πλάτος 50,56 μ. Ὑπολογίζουσιν ὅτι εἶχε χωρητικότητα 1, 237,939 κυβικῶν ποδ. Ὑδωρ. Πέραν δὲ τοῦ Μαισουλίου τούτου παρὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπαντῶμεν τὴν

Κεκαυμένην στήλην ἣ στεφανόδετον (Γιανμίστας ἡ Τσεμπερλή-τάς τ.) κληθεῖσαν οὕτως ἕνεκα τοῦ αἰθοῦ χρώματος, δι' οὗ ἐχρωματίσθη ὑπὸ τοσοῦτων πυρκαϊῶν· στεφανόδετος δὲ ἕνεκα τῶν σιδηρῶν στεφάνων, δι' ὧν εἶναι ἐξωσμένη πρὸς ἀσφάλειαν. Ἡ στήλη αὕτη μετηνέχθη πρῶτον εἰς Ῥώμην ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκείθεν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου στηθεῖσα εἰς τὸν Κωνσταντίνου φέρον. Ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὀκτώ σπονδυλίων ἔγρυστα ὕψος 40 μ. περίπου. Ἐπ' αὐτῆς ἵστατο ὁ ἀνδριὰς τοῦ

τεμένουσ τῆς Ἀγ. Σοφίας. Εἶναι δὲ καὶ σήμερον πεπληρωμένη ὕδατος· ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐκκλείτο **Κινστέρινα Βασιλική**.

Κωνσταντίνου χαλκοῦς, ἐστραμμένος πρὸς Α. καὶ χαιρετῶν τὸν ἥλιον.

Ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν πρὸς Δ. φθάνομεν εἰς τὴν πλατεῖαν Βαγριεζήτ, ἐνθα κεῖται τὸ ὁμώνυμον τέμενος τοῦ Σουλτάν Βαγριεζήτ*), κτισθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1497—1505 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πορθητοῦ Σουλτάν Βαγριεζήτ τοῦ Β'.—

Ἀπέναντι τοῦ τεμένουσ τούτου κεῖται ἡ διὰ σιδηρῶν κιγγλίδων περιβαλλομένη μεγάλη πλατεῖα τοῦ Σερασκεράτου. Ἀφ' οὗ διέλθωμεν τὴν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Βαγριεζήτ ἐστραμμένην μεγαλοπρεπῆ πύλην τοῦ Σερασκεράτου (Μιάμπ-ι-σερασκέρ τ.) εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὐρεῖαν πλατεῖαν τοῦ Σερασκεράτου (430 μ. μῆκος, 280 μ. πλάτος) εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας κεῖται τὸ Ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν, τὸ κοινῶς Σερασκεράτον καλούμενον, μέγα καὶ ὠραῖον οἰκοδόμημα

*) Τὸ παμμέγεθες τοῦτο κτίριον ὑποδομήθη κατὰ μέμησιν τῆς Ἀγ. Σοφίας, ἐκ τῆς ὕλης τὸ πλεῖστον τῶν σωζομένων ἕως τότε ἀρχαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κτιρίων. Θυμιάζονται δ' ἐν αὐτῷ πρὸ πάντων 20 κίονες, ὅλοι μονόλοιοι, οἱ μὲν 10 πρᾶσινοῦ ἀρχαίου, οἱ δὲ ἐξ Αἰγυπτιακοῦ γرانίτου καὶ οἱ λοιποὶ τέσσαρες ἰσπίδος, σπάνιοι διὰ τὴν φύσιν τοῦ λίθου, καὶ τὸ κολοσσιῶδες καὶ κομψὸν τοῦ σχήματος. Πλησίον δὲ τοῦ τεμένουσ ὑποδομήται ὠραῖον καὶ εὐρύχωρον γυμνάσιον, σχολεῖον καὶ λουτρόν· εἰς τὸ ἐκτρέτειν δὲ τοῦ ναοῦ διανέμεται δὲ τῆς ἐδομοῦδος καὶ τὸ βαμβαζίνιον καθ' ἐκάστην τροφὴν διὰ χιλίους πτωχοὺς καὶ ξένους.

κτισθὲν κατὰ τὸ 1870. Ὅπισθεν τούτου εὗρηται στρατώνες καὶ στρατιωτικαὶ φυλακαί.—

Δεξιὰ τοῦ Σερασκεράτου ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου σημείου τῆς Σταμπούλ ὑφύεται ὁ Πύργος τοῦ Σερασκεράτου, κτισθεὶς ὑπὸ Σουλτάν Μχμδὺ τοῦ Β' καὶ ἔχων τὸ αὐτὸ ὕψος μὲ τὸν τοῦ Γαλατᾶ. Ἀπὸ τοῦ πύργου τούτου, ὅστις μακρόθεν φαίνεται ὡς κολοσσιαία ὑψηλὴ στήλη, ἔχουεν ἐξαιρετον καὶ μαγευτικὴν ἀποψιν ἐφ' ὅλης τῆς πρωτευούσης. Ἐν τῇ στρογγυλῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ, εἰς ἣν ἀνερχόμεθα διὰ κλίμακος ἐχούσης 170 βαθμίδας σταθεμεύουσιν οἱ ἐπὶ τῶν πυρκαϊῶν σκοποί.— Ὅπισθεν τοῦ Σερασκεράτου ἐπὶ ἐξεχούσης ἐπίσης θέσεως κεῖται τὸ ὠραῖον τέμενος Σουλειμάνι^{*)}, κτισθὲν κατ' ἐντολὴν τοῦ Σουλτάν Σουλειμάν

*) Ὁ δέκατος τὸν ἀριθμὸν οὗτος Αὐτοκράτωρ τῶν Τούρκων ἐπωνομάζετο καὶ Κανουν^{*)} εἶναι δὲ εἰς τῶν ἐπισημοτάτων Σουλτάνων ἢ Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ διὰ τὰ πολλὰ τρόπια^{*)} του κατὰ τῶν ἐθνικῶν δικαίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ Τροπιοφόρος. Εἶναι δὲ διὰ τὸν καὶ διὰ τὸν μεγάλωφον αὐτοῦ καὶ ἀποσωπύλητον, διὰ τὰ ὅποια πολλὰ διηγούνται. Διηγούνται ὅτι ἀγορεύων τὰς περὶ οἰκίας καὶ τὰ οἰκίονα πρὸς σχηματισμὸν τοῦ γηπέδου τοῦ αὐτοῦ του, εὗρεν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τινὸς Ἑβραίου, ὅστις ἔχων οἰκίαν ἐν μέσῳ τοῦ γηπέδου τούτου, δὲν ἔστεργε κατ' οὐδέναν τρόπον νὰ παραχωρήσῃ αὐτήν, φανείς ἀνώτερος τῆς φιλορηματικῆς τῆς ὁποίας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὑπερίσχυσε ἡ ἰδιοτροπία. Ὅλοι ἐνόμιζον ὅτι ἡ βίβη ἤθελε ἀσφρονίσῃ τὸν Ἰουδαῖον καὶ ἡ οἰκία τοῦ ἐμελλεν αὐθαριεῖται νὰ κρημνισθῇ. Ἀλλ' ὁ Σουλειμάν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ πάντα ἔκλινον, ἠρώτησε τὸν

τοῦ Μεγαλοπρεποῦς ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Τούρκου ἀρχιτέκτονος Σινάν κατὰ τὸ ἔτος 1550—56.

Τὰ μνημεῖα ταῦτα, ἥτοι τὸ Σερασκεράτον μετὰ τοῦ λευκοῦ τοῦ Πύργου, καὶ τὸ κολοσσιαῖον τέμενος Σουλειμάνι μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ μιναραῶν, ὧν οἱ μὲν παρὰ τὸν ναὸν δύο, οἱ ὑψηλότεροι, ἔχουσιν ἑκάστος ἀνὰ τρία περιβάρη (σεριφέ τ.), οἱ δὲ περὶ τὰ πρὸς Δ. τέμματα τοῦ προαυλίου χαμηλότεροι ἀνὰ δύο, κεῖνται ἐπὶ τοῦ τρίτου λόφου.*)

Μουρτην, ἐν ἐπιτροπῇ καὶ εἰς δύστροπον καὶ ἄπιστον Ἰουδαῖον νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης του τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἔργον καὶ ὅποια τιμωρία τῷ ἔπρεπε. Ὁ φεθῆς ἀπεκρίθη. Οὐδεμία διὰ τὴν ἰδιοκτησίαν εἶναι ἱερά, ἀνευ δικαιοσύνης προσώπων ἐπὶ καταστροφῇ δὲ ἐνός τῶν ἱεροῦ νόμου καὶ δὲν οἰκοδομεῖται. Δυνάττον ὅμως νὰ ἐκμισθωθῇ τὸ γήπεδον τοῦ Ἰουδαίου, πληρωνομένου ἐνοικίου εἰς τὸν ἰδιοκτήτην. Οὕτως καὶ ἔγενεν, ἐνοικισθείσης διὰ συμβολαίου τῆς οἰκίας, καὶ ἐπληρώοντο τὰ ἐνοικιαστικῶς εἰς τὸν Ἰουδαῖον καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Πύλη τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἰδίως τὰ κολοσσιῖα ἐκεῖνα μάρμαρα καὶ οἱ κίονες συνήλθον ἐκ πασῆς τῆς Ὁθωμ. Αὐτοκρατορίας, τὰ μὲν νεωστὶ τότε λατομηθέντα, τὰ δὲ ἀρχειρεθέντα ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομῶν τῆς Πάλεως, τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐτῆς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξανδρείας, τὰ πλείστα δὲ ἐκ τοῦ ἐν Χαλκηδόνι περιφύμου νεοῦ τῆς Ἀγίας Εὐφρηνίας. Ἐκεῖ δὲ τέσσαρες μινάρηδες, ὧν οἱ μὲν παρὰ τὸν ναὸν δύο, οἱ ὑψηλότεροι, ἔχουσιν ἑκάστος ἀνὰ τρία περιβάρη (σεριφέ τ.) οἱ δὲ περὶ τὰ πρὸς Δ. τέμματα τοῦ προαυλίου χαμηλότεροι ἀνὰ δύο.

*) ΝΑ. τοῦ τεμένου Μεχμεττὶ μέχρι τοῦ Σάχ-ζαδὲ κεῖται ἐν τῶν ἀρχιστάρων μνημείων τοῦ Βυζαντίου, τὸ ἑδραγωγεῖον τοῦ οὐάλεντος (Μποζδογάν-κεμερῆ). Συνδέει γραφικώτατα τοὺς δύο

§. 19. Ἀπὸ τῆς πλατείας Βαγιεζήτ μέχρι τοῦ Ἀκ-σεράι καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τὸπ-καποῦ καὶ Γεδῆ-κουλέ.

Ἐξερχόμενοι τῆς πλατείας Βαγιεζήτ καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου πρὸς Δ. θὰ ἀπαντήσωμεν δεξιὰ ἕτερον κομψὸν τέμενος Γερῆ-Βαλί δέ-τζαμῆ καλούμενον, κτισθὲν κατὰ τὸ 1870 ὑπὸ τῆς Βασιλομήτορος τοῦ Σουλτάν-Ἀβδούλ-Ἀζίζ. Ἀκολουθοῦντες δὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πλατεῖαν Ἀκ-σεράι. Ἐντεῦθεν ὁ τροχιοδρόμος διακλαδίζεται εἰς δύο γραμμάς, ὧν ἡ μὲν μία λήγει εἰς τὴν πύλην Τὸπ-καποῦ (πύλη τοῦ Ἀγ. Ῥωμανοῦ) παρὰ τὰ χερσαῖα τεῖχη, ἡ δὲ ἑτέρα διέρχεται πρῶτον ὁδὸν τινα, ἐν ᾗ βλέπομεν ἀριστερὰ ἐκτεταμένους κήπους, καλουμένους Βλάγκα-μποςτανῆ, εἶτα ἑτέραν τινὰ μεγάλην συνοικίαν τὰ Ῥωμαθεῖα (Σαμάτια τ.) καὶ λήγει εἰς Ἑπταπύργιον (Γεδῆ-κουλέ τ.).—

λόφους ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται τὸ τέμενος Μεγμετιέ μέχρι τοῦ λόφου ἐφ' οὗ κεῖται τὸ Σερασκεράτον. Τοῦτο κτισθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ αὐτοκρ. Ἀδριανου, ἀνοικοδομήθη καὶ συνεπληρώθη κατὰ τὸ 366—68 ὑπὸ τοῦ Οὐζλέντος. Ἄν καὶ ἐν μέρει κατηρειπωμένον, ἐκκληροῖ καὶ σήμερον ἔτι τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, παρέχον ὕδωρ εἰς τὰς ἀνατολικὰς συνοικίας τῆς Σταμπούλ. Τὸ μήκος τοῦ νῦν σωζομένου μέρους ἐκ τοῦ μνημείου τούτου εἶναι 628 μ., τὸ δὲ ὕψος 23 μ. Εἶναι διώροφον, οἱ δὲ τοῖχοι αὐτοῦ καλύπτονται ὑπὸ κισσοῦ.

Αἱ ἐκτάσεις τῶν ὁδῶν αἷς διατρέξαμεν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ἐμὶν-Ὀνοῦ—Ἀγ. Σοφία	1500 μ.
Ἀγ. Σοφία—Σουλτάν Βαγιεζήτ	1000 »
Σουλτάν Βαγιεζήτ—Ἀκ-σεράι	1200 »
Ἀκ-σεράι—Γεδῆ-κουλέ	3000 »
Ἀκ-σεράι—Τὸπ-καποῦ	3000 »

§ 20. Ἀπὸ τοῦ Ἐμὶν-Ὀνοῦ μέχρι τῆς Μεγάλης ἀγορᾶς (Μπογχοῦκ-τσαρσῆ).

Εἰς τὴν Ν. πλευρὰν τῆς πλατείας Ἐμὶν-Ὀνοῦ ὑφύεται τὸ μέγα τέμενος Γερῆ-Τζαμῆ ἢ τέμενος τῆς Σουλτάν Βαλιδῆ (1614—65) ἔχον ἐκατέρωθεν δύο κομφοὺς ῥαβδωτοὺς μιναρίδες μετὰ τριῶν περιδίων ἑκαστος. Ὅπισθεν τοῦ τέμενους τούτου ἀπαντῶμεν πλατεῖαν τινὰ, ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ πάντοτε ζωηρωτὰ κίνησις πληθυσμοῦ. Μικρέμποροι ὑπὸ περιαίρετὰ ἐργαστήρια πωλοῦσιν ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ τὰ ἐμπορεύματά των, ὡς κομβολόγια, καπνοσύριγγας, ὀπώρας, πτηνά, ὑφάσματα, ὑποδήματα, εὐτελῆ ἀρώματα, παλαιὰ ἀντικείμενα κτλ.—

Προχωροῦντες ὀλίγον πρὸς τὸ ΒΔ. θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν ἀγορὰν (Μισίρ-τσαρσῆ τ.). Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ μακρᾶς ἐστεγασμένης διὰ θάλων ὁδοῦ, ἐν ᾗ κεῖται σειρὰ ἐργαστηρίων πωλοῦντων διάφορα εἶδη φυσικῶν καὶ τεχνητῶν ἀρωμάτων καὶ

φαρμάκων, ὧν ἔχουσιν ἰδίως ἀνάγκην οἱ φαρμακοποιοί, ἀρωματοπῶλαι καὶ βαρεῖς.

Ἐξερχόμενοι τῆς ἀγορᾶς ταύτης καὶ χωροῦντες περαιτέρω θὰ φθάσωμεν διὰ συμπλέγματος μικρῶν ὁδῶν εἰς τὴν ὁδὸν *Μαχμουτ-Πασᾶ*. Ἀκολουθοῦντες δὲ τὴν ἀνωφερῆ ταύτην ὁδὸν φθάνομεν εἰς τὴν *Μεγάλην-Ἀγοράν* (καὶ *Βεζεστένιον*). Ἡ ἀγορά αὕτη εἶναι ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων μνημείων τῆς πρωτεύουσος. Αὐτὴ μόνη ἀποτελεῖ ἰδίαν πολὺν ἀποτελουμένην ἐκ μεγάλων καὶ μικρῶν ὁδῶν, διαδρόμων, πλατειῶν, σταυροδρομίων κτλ. ἅτινα καὶ αὐτοὶ εἰ ἐγγώριοι μετὰ δυσχερείας δύνανται νὰ ἀνεύρωσιν. Κατέχει δὲ ἐλάχιστην τμῆμα τῆς *Σταμπούλ* μεταξύ *Κερατίου κήπου* καὶ *Προποντίδος*. Ἔχει δὲ ὡς ὅρια πρὸς *Α.* μὲν τὸ κομψὸν τεμενος *Νοῦρι-Ὁ θιανιῆ** (τὸ φῶς τοῦ Ὁσμάν) κτισθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1748 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν *Μαχμουτ* τοῦ *Α'*, πρὸς *Ν.* τὴν εὐρεῖαν ἀμαξιτὴν ὁδὸν *Διὼν-*

*) Τὸ λαμπρὸν τοῦτο τεμενος κεῖται ἐπὶ τοῦ δευτέρου λόφου καὶ εἶναι ἀξιοθέατον διὰ τὸ τὸ ἐλάχιστον αὐτοῦ ὕψος καὶ διὰ τὴν γλαφυρωτάτην λεπτομερίαν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ κίθριον καὶ λεπτομερές τοῦ θόλου του. Δὲν ἔχει δὲ οὔτε ἡμιθόλια, οὔτε κίονας, οὔτε περιστύλιον, καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει οὐσίμως τῶν λοιπῶν Σουλτανικῶν τεμενῶν κτισθέντων κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἀγ. Σοφίας· ὑπερβαίνει δὲ κατὰ τὴν κομψότητά τοῦ σχήματος καὶ τὸ Σουλτανιῆ καὶ τὸ τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ, ὡς κανονικώτερον, εἰ καὶ μικρότερον τῶν λοιπῶν Αὐτοκρατορικῶν τεχνιῶν.

γιοῦ δι' ἧς διέρχεται ἡ γραμμὴ τοῦ τροχιοδρόμου, πρὸς *Β.* τὴν ἀνωφερῆ καὶ στενὴν ὁδὸν *Τσακμακτσιλάρ-γιοκουσοῦ* καὶ τὴν μετ' αὐτῆς συνεχομένην *Μερτζιὰν-γιοῦ* τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τοῦ *Σερασκεράτου*.

Ἀπανα ἡ ἀγορά μετὰ τῶν διαφόρων αὐτῆς-ὁδῶν εἶναι ἐστεγασμένη, τὸ δὲ φῶς εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ διὰ πολλῶν μικρῶν θόλων ἐκτισμένων ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου αὐτῆς στέγης. Πάντα τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀγορᾷ ταύτῃ. Ἐκαστος κλάδος βιομηχανίας, ἕκαστον ἐπιτήδευμα καὶ ἕκαστον εἶδος προϊόντων ἔχει ἰδίαν ὁδὸν, συνήθως ὁμώνυμον· λ. χ. *Κουρκετσιλάρ-τσαρσῆ* = ἀγορά γουναρικῶν, *Γιορχαντζιλάρ-σοκαγῆ* = ὁδὸς ἐραπλωμάτων, *Τσοχατζηλέρ* = ἐριούφασμάτων κτλ.

Παρὰ τὴν μεγάλην ἀγοράν κεῖνται ἐπίσης οἱ μεγάλοι ξενῶνες (χάνια ἢ καραβάν-σεράγια). Ταῦτα πρωρισμένα κατ' ἀρχὰς ὄντα νὰ δέχωνται ξένους ἐμπόρους μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων των, χρησιμεύουσι σήμερον ὡς ἀποθήκαι καὶ ἐμπορικὰ γραφεῖα. Τὸ μέγιστον δὲ καὶ κομψότατον εἶναι τὸ ὑπὸ *Περσῶν* ἐμπόρων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατεχόμενον *Βαλιὸδῆ-χάν**).

*) Τὸ ὑπερμέγεθες τοῦτο κτίριον περιέχων δωμάτια διὰ τοιαυτοὺς ἀνθρώπους εἶναι κτίσμα τῆς αὐτῆς Βασιλομήτορος (Γκιου-

Καὶ δι' ἄλλων ὁδῶν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν Μεγάλην ἀγοράν. Ἀπὸ τῆς πλατείας Ἐμίν-
 ὄνου ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου θὰ ἀ-
 παντήσωμεν κατωτέρω εὐρεῖαν ἀμαξιτὴν ὁδόν, ἣν ἀ-
 νεφέραμεν ἤδη, καὶ ἥτις ἀριστερὰ μὲν κατέρχεται πρὸς
 τὴν θάλασσαν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, δεξιὰ
 δὲ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν πύλιν. Τὴν τελευταίαν ταύτην
 ἀκολουθοῦντες θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Νοῦρι-Ὅσμανιέ
 διὰ τῆς πύλης δὲ τῆς κειμένης εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τε-
 μένους εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Μεγάλην ἀγοράν.

§ 21. Ἡ παρὰ τῆς Προποντίδος.

(Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου).

Εἶδομεν ἀνωτέρω διὰ ποίας ὁδοῦ δυνάμεθα νὰ φθά-
 σωμεν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν (Σιρκετζή-ισκε-
 λεσῆ). Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τούτου μεταβαίνομεν εὐ-
 κόλως εἰς ὅλας τὰς συνοικίας τὰς παρὰ τὴν παραλίαν
 τῆς Προποντίδος κειμένας. Κατ' ἀρχὰς διερχόμεθα διὰ
 τῶν κήπων τοῦ Σεραγίου τὴν Α. ἄκραν τῆς ἰδίας Κων-

ζέλ-σουλτάν), ἥτις ἐθεμελίωσε καὶ τὸ Γενί-τζιμῆ, πρὸς διατή-
 ρησιν τοῦ ὁποίου εἶναι ἀφιερωμένοι αἱ τοῦ ξενώνος πρόσδοι. Πρὸς
 αὐτὸ ἀμιλλῶνται ἄλλα γάνια διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν στερρότητα
 ὡς τὸ Γενί-χανί καὶ Ἐσκί-χανί, κείμενα παρὰ τὴν μεγάλην ἀγο-
 ρὰν ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ Οὐζούν-Τσιαρσῆ.

σταντινουπόλεως, εἴτα διὰ τῆς Ὀθωμανικῆς συνοικίας
 Ἀχμετιέ ἢ Σουλτάν Ἀχμετ κληθείσης οὕτως ἀπὸ
 τοῦ ὁμωνύμου τεμένους. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν ἀκτὴν ἱ-
 δρυται γάρρος περιστρεφόμενος, ὅστις μετὰ τοῦ παρὰ
 τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος εὕρισκομέ-
 νου (Φενέρ-μπαχτζέ) δεικνύει τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπό-
 ρου εἰς τὰ ἀπὸ τῆς Προποντίδος ἐρχόμενα πλοῖα.

Μετὰ τινα λεπτά σταματῶμεν εἰς τὸν σταθμὸν
 Κοῦμ-καποῦ (Κοντοσχάλιον). μεγάλην συνοικίαν οἰ-
 κουμένην ὑπὸ Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων*). Μετὰ ταῦτα
 σταματῶμεν εἰς τὸν σταθμὸν Γενῆ-καποῦ καὶ εἴτα
 διερχόμενοι τὴν ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων οἰκου-
 μένην συνοικίαν τῆς Βλάγκας, ἔνθα ἀπαντῶσιν εὐρυ-
 χωρότατοι κῆποι ὑπὸ τὸ ὄνομα Βλάγκα-μποστάν,
 σταματῶμεν εἰς τὸν σταθμὸν Λαοῦτ-πασσᾶ. Μετὰ τοῦ-

*) Τὸ Κοντοσχάλιον εἶναι συνοικία ἐκτεταμένη καὶ πολυάνθρωπος
 ἔχουσα καὶ δύο Ἑλληνικὰς Ἐκκλησίας, τὴν μὲν ἐπ' ὀνόματι τῆς
 Θεοτόκου ἐπιλεγομένης Ἐλπίδος (1672) τὴν δὲ ἐπ' ὀνόματι τῆς
 ἁγ. Κυριακῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ἐκκλησιῶν κεῖται τὸ
 Ἡδραῆμ-πασσᾶ-τζιμισῆ.

Τὸ Κοῦμ-καποῦ ταυτὸσημον τῆς τῶν Ψαμμάθων πύλης δοθὲν
 εἰς ἀμφοτέρως διὰ τὴν ἐπισωρευομένην ὑπὸ τοῦ Νότου εἰς τὸν ἐν-
 ταῦθα αἰγιαλὸν ἄμμον (κούμ. τ.). Ἡ πύλη αὕτη εἶναι ἡ τρίτη
 ἀπὸ τοῦ Σεραγίου.

Τὸ Γενῆ-καποῦ (Νέα πύλη) τετάρτη ἀπὸ τοῦ Σεραγίου πύλη
 ἀποτελεῖ νῦν συνοικίαν σχεδὸν Ἀρμενικὴν ἄπασαν συστᾶσαν ἐπὶ τοῦ
 Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', συγχώσαντος τὸ βῆλόν ἐνταῦθα μέρος

τον σταματῶμεν εἰς τὴν ὑπὸ Ἑλλήνων ἐπίσης καὶ Ἀρμενίων καὶ Ὀθωμανῶν οἰκουμένην ἐκτεταμένην συνοικίαν τῶν *Ψαμμαθίων* (Σαμμάτια τ.). Ἐκλήθη δὲ αὕτη οὕτως ἀπὸ τῆς παρὰ τὴν παραλίαν ἐπισωρευομένης ψάμμου. Εἶτα χωροῦντες περαιτέρω φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Ἑπταπυργίου (Γεδῆ-κου-λέ). Ἡ συνοικία αὕτη κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τῶν ἐπτὰ πύργων, οἵτινες ὑπῆρχον ἐνταῦθα ἄλλοτε, ἐξ ὧν τρεῖς μόνον ἡρειπώμενοι σώζονται, οἰκεῖται ὑπὸ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ σειρὰ τῶν ἀρχαίων τειχῶν (χερσαίων) περιβάλλουσα ἅπασαν τὴν Δ. πλευρὰν τῆς Σταμπούλ καὶ λήγουσα παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου.

Ἡ ἑκτασις τῆς γραμμῆς ἀπὸ τοῦ Σιρκετζῆ μέχρι

τῆς παραλίας, τὸ ὅποιον ἴσως ἤτο ποτε ὁ λιμὴν τοῦ Ἑλευθερίου εἰς 12,000 πῆχεων μῆκος καὶ 6,000 πλάτος, πρὸς συνοικισμὸν καὶ ἀποξημίωσιν τῶν ἰδιοκτητῶν, ὅσων εἶχεν ἀγοράσῃ τὰ γῆπεδα πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ τεμένου τοῦ.

Τὸ δὲ ὄνομα τῆς Βλάγκας ἐπεκράτησεν ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἔτι χρόνων· οἱ δὲ νῦν ἐκτεινόμενοι ἐκεῖ κῆποι εὐρυχωράτατοι, ἐξ οὗ καὶ τὸ Ὀθωμ. ὄνομα Βλάγκα Μποστανί εἶναι περιτειχισμένοι πανταχόθεν ὑπὸ πλινθοκτίστων ῥωμαϊκῆς κατασκευῆς τειχῶν καὶ ποτίζονται ἐκ τινῶν λάκκων ἀενάως ἐντὸς αὐτῶν λιμναζόντων. Οἱ κῆποι οὗτοι εἶναι ὁ ποτὲ λιμὴν τοῦ Θεοδοσίου συγκεχωσμένος.

Ἐπεται μετὰ ταῦτα ἡ Πόλη Δαοῦτ-πασσά πέμπτη ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ψαμμαθίων κειμένου τεμένου Δαοῦτ ἢ Τζερράχ-πασσά, ἐπι-

τοῦ Ἑπταπυργίου εἶναι 8 χμ. Προχωροῦντες διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ πέραν τῶν τειχῶν φθάνομεν εἰς τὸ προάστειον *Μακρὸν-κωϊ* (13 χιλ. Μακρυχώριον) οἰκούμενον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Εὐρωπαίων. Πέραν τοῦ προαστείου τούτου ἀπαντῶμεν δεξιὰ παρὰ τὴν θάλασσαν τὸ μέγα *Πυριτιδοποιεῖον* (Μπαροῦτ-χανέ), μετὰ τοῦτο δὲ ἀφ' οὗ διέλθωμεν κοιλὰδα τινὰ χαμηλὴν καὶ μονότονον φθάνομεν εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου *Στεφάνου* (18 χιλ.) ἐξοχικώτατον μετ' ἀφθόνου βλαστήσεως, κείμενον ἐπὶ ξηρᾶς προεξεχούσης εἰς τὴν Προποντίδα.

§ 22. Τὰ τεῖχη.

Ἐν τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς πρωτεύουσος εἶναι τὰ πανάρχαια αὐτῆς τεῖχη, ἅτινα περιέβαλλον αὐτὴν ἄλλοτε καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, καὶ τὰ ὅποια σήμερον εἰσι τὸ πλεῖστον ἡρειπωμένα.

Διαιροῦμεν αὐτὰ εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα.

1) Τὰ παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον. Ταῦτα εἰσι σήμερον ἐντελῶς κατεστραμμένα· εἰς τινὰ μόνον μέρη διακρίνονται ἐρείπιά τινα μεταξὺ τῶν οἰκιῶν.

σήμερον ὡς κτισθέντος πρὸ τῆς ἀλώσεως κατὰ διαταγὴν τοῦ τρομεροῦ Σουλτάν-Μπεγιαζήτ τοῦ Κεραυνοῦ.

Ἡ τοῦ Ψαμμαθίου πόλη ἀριθμεῖται ἕκτη ἀπὸ τοῦ Σεραγίου, εἰς

2) Τὰ παρὰ τὴν Προποντίδα. Ταῦτα εἰς τινὰ μὲν μέρη δὲν ὑπάρχουσι πλέον, ὡς παρὰ τὴν Α. ἄκραν, εἰς τινὰ δὲ διατηροῦνται κατηρειπωμένα.

3) Τὰ παρὰ τὴν ξηρὰν χερσαῖα τεῖχη καλούμενα, ἅτινα ἀπὸ τοῦ Ἑπταपुरγίου ἀρχόμενα λήγουσιν εἰς Ἑγιοῦπ παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον.

Πρὸ τῶν χερσαίων τεχνῶν σώζονται ἔτι τὰ ἔχνη βαθείας τάφρου, ἣτις ἐν καιρῷ πολιορκίας τὸ πάλαι ἐπληροῦτο ὕδατος. Τὰ χερσαῖα ταῦτα τεῖχη εἰσὶν ἐπίσης ἐφθαρμένα ὑπὸ τοῦ χρόνου, διατηροῦνται ὅμως καλλίτερον τῶν λοιπῶν. Φέρουσιν ἔτι πολλοὺς ὕψηλους πύργους καὶ διαφόρους πύλας, ὧν κυριώταται

τὴν πολυάνθρωπον δὲ ταύτην συνοικίαν τῶν Ψαμμοθεῖων ὑπάρχουσιν οἱ ἐξῆς ναοί: ὁ τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου, τοῦ ἁγ. Νικολάου, τῆς Ἀναλήψεως καὶ τοῦ Ἀγ. Μηνῆ. Εἰς τὰ Ψαμμοθεῖα ἦτο τὸ πάλαι καὶ ἡ Μονὴ τῶν Γαστριῶν, ὅπερ ὄνομα ἐδόθη αὐτῇ, διότι ἡ Ἀγ. Ἐλένη, ὅτε μετακομίσασα τὸν τιμὸν Σταυρὸν ἐξ Ἱεροσολύμων, εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς τοῦ Ψαμμοθεῖου πύλης, «τὰ εὐρεθέντα ἄνωθεν τοῦ Σταυροῦ κρίνα τε καὶ βασιλικά καὶ τριαντάφυλλα καὶ σάμψυχα καὶ κόστους καὶ βάλσαμα ἐφύτευsen εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆαι» (Κωδινός).

Τὸ Ἑπταπύργιον, ἡ ἐπὶ τῆς γωνίας ταύτης τῆς Κων/πόλεως ἀκρόπολις, ὡς μᾶλλον ἐκτεθειμένη εἰς τὰς διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης προσβολὰς ἦτο πάντοτε ὀχυρωτέρα τῆς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ πρὸς τὸν Κεράτιον, ὅθεν καὶ Καστέλλον κατ' ἐξοχὴν ἐπωνομάζετο καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχήματός του καὶ Κυκλόθιον καὶ Στρογγύλον. Τὸ ὄψωμα τοῦ φρουρίου τούτου εἶναι πεντάγωνον, τοῦ ὁποῦ ἐκάστη πλευρὰ ἔχει πλάτος 40—45 ὀργυίων ἐφ' ἐκάστης

εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἡ πύλη τοῦ Ἑπταपुरγίου (Γεδη-κου-λὲ-καπουσοῦ), ἡ Χρυσῇ πύλῃ, ἡ πύλη τῆς Σηλυβρίας, ἡ πύλη τῆς Πηγῆς, ἡ Νέα πύλη (Γενῆ-καποῦ), ἡ πύλη τοῦ Ἀγ. Ῥωμανοῦ (Τὸπ-καποῦ) ἡ πύλη τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ πύλη τοῦ Πολυάνδρου (Ἐδινὲ-καποῦ), ἡ πύλη Κιρκόπορτα καὶ ἡ Κίρσιος (Ἐγρῇ-καποῦ).

* Ἀν ἐξέλθωμεν τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας καὶ κατέλθωμεν ὀλίγον πρὸς Ν. θὰ ἀπαντήσωμεν μέγα Ὀθωμανικὸν κοιμητήριον, ὅπισθεν δὲ τούτου κεῖται ὁ περιώνυμος ναὸς τῆς Ζωοδόχου πηγῆς (Μπαλουκλή) μετὰ μικροῦ παρεκκλησίου, ἔνθα ἀναβρύει τὸ γνωστὸν ἱματικὸν ἁγίασμα*). Περὶ τὸν ναὸν ἐκτείνεται μέγα

δὲ γωνία ἔχει ἓνα πύργον στρογγύλον, εἰς τοὺς ὁποῖους προστέθησαν βραδύτερον δύο ἄλλοι τετράγωνοι ἐξ ὀρειστάτων μαρμάρων. Μετὰ δὲ τὸν κατὰ τὰ 1768 σεισμὸν οἱ πύργοι ἐμείναν τέσσαρες, κρημνισθέντων τῶν τριῶν ἄλλων. Ἐθεμελιώθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Τσιμισκῆ τῷ 1000, οὗ τινος τὸ ἔργον ἐξηκολούθησαν καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες μέχρι τοῦ 1204 ὁπότε νεώδητον κατεστράφη ὑπὸ τῶν Σταυροφορῶν ἀνεγερθὲν τὸ τελευταῖον ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ.

*) Χίλια τριακόσια τριάκοντα σχεδὸν ἐτη παρήλθον ἀφ' ὅτου περιέγραψεν αὐτὴν ὁ Προκόπιος καὶ οὐδὲν μέχρι σήμερον παρήλαξε διότι σκιάζει περὶ τὸν ναὸν, ἡ πηγὴ ἐξακολουθεῖ ἀναβλύζουσα ἄθρομβος καὶ τὸ ἔροπρεπὲς τοῦ τόπου πᾶν. Τὰ μεγαλοπρεπῆ μόνον Παλάτια τῶν Πηγῶν, ἐν αἷς συχναὶ διεγὼν τὸ ἔαρ οἱ αὐτοκράτορες ἐξέλιπον πρὸ πολλοῦ. Τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Πηγῆς πρῶτος ἐθεμελίωσε Λέων ὁ Μέγας μετ' αὐτὸν ἐκόσμη-

Ἑλληνικὸν καὶ Ἀρμενικὸν κοιμητήριον σχιαζόμενον ὑπὸ παναρχαίων δένδρων. Οὐ μακρὰν δὲ τοῦ ναοῦ πρὸς Ν. ἀπαντῶσι τὰ ἡμέτερα Ἑθνικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἧτοι τὸ εὐρυχωρότατον κτί-

σε καὶ ἐπηύξησεν Ἰουστινιανὸς (559) ἐκ τοῦ περισσεύσαντος ὕλου τοῦ τῆς Ἀγ. Σοφίας. Μετὰ πολλὰς δὲ ἔκτοτε καταπτώσεις καὶ βλάβας καὶ καταστροφὰς τοῦ ναοῦ σήμερον σώζεται νάος, ὅλος σχεδὸν λιθόκτιστος ὡς ἦτο τὸ πάλαι, φαίνεται, διπλοῦς ἀνώτερος καὶ κατώτερος. Ἐνταῦθα εὐρίσκεται καὶ τὸ Ἀγίσμα, εὐρύχωρος μαρμαρινή δεξαμενὴ, φωτιζομένη ἄνωθεν, καὶ διὰ τοῦ γλαυκοῦ χρώματος καὶ τῆς διακυεῖας τῶν ὕδατων αὐτῆς, μηδέποτε ἐξαντλουμένων, προκαλουμένη καὶ ἄκοντα τὸν ὄροντα πρὸς πόσιν. Ἐνεκα δὲ τῶν ἰχθυδίων, ἅτινα ζῶσιν ἐν τῷ Ἀγίσματι ἐπωνοιάσθη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Μπαλουκῶν. Περὶ τῶν ἰχθυδίων τοῦ πιστεύεται ὅτι εἶναι ἔκτοτε ἐπὶ τὸν μόνον καὶ ταῦτα μηδέποτε ἀλλοιούμενα ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνων ἐπῆλθσαν δ' ἐντός τοῦ ὕδατος ἡμίσητα, περὶ ὧν οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν ἀνέφερε ποτὲ τι.

Τὸ κυρίως νοσοκομεῖον ἐκτίσθη τὸ 1838 διὰ προσφορῶν τῶν διαφόρων συντεχνιῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν· τὸ δὲ νῦν ἔξω νοσοκομεῖον ἐκτίσθη δαπάνῃ ἀνωμόμου πρὸ 3 ἐτῶν προωρισμένου διὰ τὰ μολυσματικὰ νοσήματα. Τὰ δὲ ὀρφανοτροφεῖον, ἔνθα καὶ γηροκομεῖον ὑπάρχει, ἡγέρθη τὸ 1852 πατριαρχεύοντος τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, τὸ δὲ ἄνω μέρος τοῦ φρενοκομεῖου ἐκτίσθη τὸ 1880 ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'. 4,000 ἀσθενεῖς, 450 φρενοβλαβεῖς, 150 ὀρφανὰ καὶ 120 γέροντες ἀμφοτέρων τῶν φύλων κατὰ μέσον ὅρον εἰσέρχονται ἐτησίως. Διατηροῦνται δὲ τὰ ἔθνικα ταῦτα καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἐξ εἰσοδημάτων διαφόρων κτημάτων καὶ χανίων, ἐκ τῶν εἰσπραξέων τριῶν ναῶν (τῆς Ζωοδόγου Πηγῆς, τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἐν Γαλατῇ καὶ τῆς Παναγίας Ἐγρί-καπῆ) ἐκ δικαιοματίων τῆς εἰσόδου ἀσθενῶν καὶ τῶν νοσηλίων καὶ ἐκ διαφόρων προσφορῶν τῶν ὁμογενῶν, τὴν ἀ-

ριον τοῦ Νοσοκομεῖου, καὶ παρ' αὐτὸ τὸ Φρενοκομεῖον καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον.

Ἄν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ προχωρήσωμεν ὀλίγον μόνον ΒΑ. ταύτης, θὰ φθάσωμεν εἰς ἓν ἐκ τῶν ἀρχαιότερων μνημείων τῆς πρωτευούσης, εἰς τὸ τέμενος Καχρὲ-τζαμισῇ (ἡ ἀρχαία μονὴ τῆς χώρας*) ὅπερ εἶναι λίαν ἀ-

νωτάτην ἐπίβλεψιν τῶν καταστημάτων τούτων ἔχει δωδεκαμελὲς Ἐφορεία, ἥς προεδρεύει εἰς τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Ἡ μονὴ αὕτη καίμενη πλησίον τοῦ Κιουρκτσῆ-τζαμισῇ, ἐπὶ τῆς πρὸς Α. ὁρμῆς τοῦ Ἐκτου Λόφου ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἢ τοῦ Ζωοδότου καὶ ἔκειτο τὸ πάλαι ἔξω τῶν τειχῶν εἰς τὴν πεδιάδα, ἣν χωρίον ἢ χώραν ἐκάλουν οἱ Βυζάντιοι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Ἐπεκταθέντων δὲ μετὰ ταῦτα τῶν τειχῶν ὑπὸ Θεοδοσίου (413) περιεκλείσθη μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως, δέωσαν ὅμως τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα ὡς καὶ ἄλλα μέρη τῆς Κων[σταντινουπόλεως]. Ὅθεν καὶ αἱ λιτανεῖαι, αἱ γινόμεναι πρότερον ἐν τῷ Κάμπῳ (χώρα) ἔπειτα ἐγίνοντο εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ὅπου μετεφέρετο ἐν καιρῷ κινδύνου καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου Ὁδηγητρίας, ἔργον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Ὁ ναὸς οὗτος τὸ πρῶτον ἀνωκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· μετὰ πολλὰς δὲ μετὰ ταῦτα φθορὰς ἀνεκαινίσθη μεγάλαις δαπάναις ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου τὸ 1321, ὅστις μετὰ πολλὰς καταδωσεις εὗρεν ἄπυλον ψυχῆς καὶ σώματος τὴν Μονὴν ταύτην, ὅπου καὶ τὸ μοναχικὸν ὑπόδυσ σχῆμα ἐν αὐτῇ καὶ τὸν βίον μετέλλαξε. Ἡ ἐκκλησία αὕτη μετεβλήθη εἰς τέμενος ὑπὸ τοῦ εὐνούργου Ἀλῆ-πασᾶ (1493). Ὁ ναὸς οὗτος ἔχει δύο νάρθηκας κοσμηθέντας διὰ μωσαϊκῶν καὶ τοιχογραφιῶν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, ἅτινα εἰκονίζουσι τὸν Χριστὸν θεραπεύοντα ποικίλα νοσήματα. Τὰ χρώματα εἶναι ζωηρότατα, τὸ μωσαϊκὸν εἰς πλείστα

ξιοσημείωτον διὰ τὰς λαμπράς αὐτοῦ καὶ καλῶς διατηρουμένας ἐκ Μωσαικῶν εἰκόνας.

Ἄν εἰσέλθωμεν ἐπίσης διὰ τῆς αὐτῆς πύλης (Ἀδριανουπόλεως) καὶ ἀκολουθήσωμεν τὴν εὐρεῖαν ὁδὸν Ἀλῆ-τσεςμὲ-σοκάκ καὶ τὰς μετ' αὐτῆς συνεχομένας Τσεκοῦρ-μποστὰν-σοκάκ καὶ Σιντζιρλίη-κορῖοῦ-σοκάκ, θὰ φθάσωμεν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ κολοσσαῖον τέμενος Μεχμετιέ ἢ τέμενος Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κρυφῆς τοῦ δ' Ἰόφου. Τοῦτο εἶναι ἀξιοσημείωτον διὰ τὸν ὄγκον αὐτοῦ καὶ τὴν μεγάλην ἔκτασιν, ἣν κατέχει. Μακρόθεν διακρίνεται ὁ εὐρύς αὐτοῦ θόλος καὶ οἱ δύο πελώριοι μιναρέδες αὐτοῦ ἔχοντες ἀνὰ δύο περίθρα*).

μέρη σῶον, αἱ εἰκόνας εἶναι αἱ ὑψαιότεραι πᾶσιν τῶν σωζομένων Βυζαντινῶν εἰκόνων, διὰ τὰ χρώματα τῶν ἐνδυμάτων, τὴν ἁρμογίαν τῶν μελῶν καὶ τὴν ἑκφράσιν τῶν προσώπων.

*) Τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο τέμενος, τοῦ ὁποῦ ὁ θόλος ὑπερέχει καὶ τῶν δώδεκα ἄλλων αὐτοκρατορικῶν τζαμιῶν, ἐκτὸς τοῦ τῆς Ἀγ. Σοφίας, ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ τετάρτου λόφου καὶ φέρει τὸ ὄνομα **Φατιχ** (= πορθητῆς) ἀρχιτεκτονήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος Χριστοδούλου ἐκ τῶν ἐρείπων τοῦ ναοῦ τῶν Ἀποστόλων, τοῦ ὁποῦ ἐπέχει καὶ τὴν θέσιν. Τὸ προκύλιον αὐτοῦ, τετράγωνον, εἶναι μαρμαρόστρωτων περιστοιχούμενον ὑπὸ σταῶν υποδοκταζομένων διὰ μεγίστων καὶ ἐκλεκτῶν κιόνων· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ προκυλίου ὑπάρχει ὕδρευον μολυβδοσκεπαστον, ἐννεάκρουνον περισκιάζομενον ὑπὸ ὕψηλων δένδρων. Ὑπερῶν δὲ τοῦ πρώτου πυλῶνος ἐπὶ κυανοῦ θαπέδου ἀνελώνσκειται ἡ κατὰ παράδοσιν ἀναφερομένη πύρρῃσις τοῦ Μωάμεθ: «Κυριευθῆσεται ἡ Κωνσταντινούπολις· εὐτυχῆς ὁ ἡγεμών,

§ 23. Ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ.

(Διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου).

Αἱ παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Κερατίου κόλπου κείμεναι συνοικίαι τῆς ἰδιῶς Κωνσταντινουπόλεως συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς Γεφύρας, τοῦ κεντρικοῦ τούτου σημείου τῆς πρωτευούσης, δι' ἀτμοπλοίων. Καθ' ἐκάστην ἡμίσειαν ὥραν ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς γεφύρας ἀτμόπλοιον προσεγγίζον εἰς τὰς ἐκατέρωθεν τοῦ κόλπου κειμένας συνοικίας. Τὸ ἀτμόπλοιον ἀναχωροῦν ἐκ τῆς

εὐτυχῆς ὁ στρατός, ὁ ἐκτελέσων τὴν κατάκτησιν ταύτην! » — Ἐντὸς δὲ τῆς ὑπερεκτεταμένης τοῦ τέμενους περιοχῆς (σάχου) ἠκοῦσθαι ὅκτ' **Γουάσια** (μεῦρεσι) μεθ' ὧν συνέγονται α) τὸ **Πτωχοτροφεῖον** (ἰμαρὲτ), β) **Νοσοκομεῖον** (Ἄρ-ούε-σηφ), γ) τὸ **Φρενοκομεῖον** (Πιμάρ-χινέ), δ) τὸ **Γραμματοδιδασκαλεῖον** κτλ. παρ' αὐτὰ δὲ καὶ ἡ πρώτη ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν συστηθεῖσα **Βεβλιοθήκη** περιέχουσα 1625 τούχῃ χειρόγραφα καὶ ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἐπιγεγραμμένην Ἀραβιστὴν τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν εἶναι θεῖα ἐντολὴ πρὸς ἅπαντα Μουσουλμάνους». Τὸ περικαλλὲς ταῦτο οἰκοδόμημα ἐκτίσθη τῷ 1477. Ἐντὸς δὲ δεινδροφύτου περιβάλλου κεῖται τὸ Μκυωλεῖον (τουρμπέ) τοῦ κτίτορος ἐκ λαμπροτάτου μαρμάρου μετὰ λαμπροτάτου προθύρου. — Ἐν μέσῳ δὲ αὐτοῦ ὁ τάφος κεκαλυμμένος σιρκιῶ βιρυτίμῳ καὶ ἔχει ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ὑψομένης στήλης ἀναγεγραμμένα ὅλα τοῦ δορυκτῆτορος τούτου Σουλτάνου τὰ ἐνδοξα κατορθώματα. Εἰς τὸν τουρμπὲν τοῦτον φυλάσσεται καὶ ὁ ἕτερος τῶν ὁδόντων τοῦ Μωάμεθ.

πρώτης Γεφύρας πλέει πρῶτον παραλλήλως σχεδὸν ταύτῃ καὶ προσεγγίζει εἰς τὸ Γεμίς-ισκελεσῆ (1ος σταθμ.). Ἀποπλέον δὲ τῆς ἀκτῆς ταύτης, ἥτις καλύπτεται ὑπὸ πολυαριθμῶν ἰστιοφόρων, ἅτινα ἐκφορτῶνουν διαφόρους ὀπώρας, πλέει τὸ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν διάστημα διέρχεται διὰ τόξου τινὸς κάτωθεν τῆς δευτέρας γεφύρας*) καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ τρίτον τοῦ λιμένος τμήμα, τὸν *Πολεμικὸν ναύσταθμον*, κατέχοντα πᾶσαν τὴν ἑκτασιν τῆς ἀπέναντι παραλίας τοῦ ὅρου τοῦ *Κασήμ-πασσά* ἀπὸ τῆς πύλης Ἀζάπ-καποῦ μέχρι τοῦ *Χάσ-κιδι*. Ἐνταῦθα βλέπομεν προσωρισμένα τὰ μεγαλοπρεπῆ θωρηκτὰ σκάφη τῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ὅρου διακρίνομεν τὸν στρατῶνα τοῦ *Ναυτικοῦ* μετὰ τοῦ τεμένους αὐτοῦ, ἔξω δὲ τὸ *Γπουργεῖον τῶν ναυτικῶν* καὶ πορρωτέρω πρὸς Δ. τὸ *Ναυπηγεῖον* μετὰ τῶν διαφόρων ἐργοστασίων αὐτοῦ (*Ταρσανάς*), καὶ ἀποθηκῶν καὶ τῶν μεγα-

*) Ἡ γέφυρα αὕτη καλουμένη "Εσω ἡ Παλαιότερα ἐξεύχθη ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούτ (1808—1839) ἐκτεινομένη εἰς 620 βημάτων μήκος· συνδέει δὲ τὸ μεταξὺ τῆς πύλης τοῦ Γαλατᾶ Ἀζάπ-καποῦ καὶ τῆς Ἰδίας Κων)πόλεως πύλης *Ὀὐν-καπάν* (ἐννῆτη ἀπὸ τοῦ Σεραγίου καὶ ἐπὶ τοῦ Κερατίου), ἥτοι σιτοφυλακεῖον, ὅπερ κείμενον πρότερον παρὰ τὴν τοῦ Νεωρίου πύλην (*Μπαχτσέ-καπου-σου*) μετεκομίσθη μετὰ ταῦτα πρὸς εὐκολίαν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ νεωρίου καὶ τῶν περιβολίων. Ἐνταῦθα ἦτο πιθανῶς καὶ τὸ ἐπὶ Βυζαντινῶν *Ζευγμα*, ἃδηνον εἶτε γέφυρα ἐκ πλοίων ἢ σχεδίων, εἶτε μᾶλλον ναυπηγεῖον ἢ ζευκτήριον σχεδίων.

λῶν δεξαμενῶν, ὑπεράνω δὲ τούτων τὸ *Ναυτικὸν νοσοκομεῖον* μετὰ τοῦ τετραγώνου αὐτοῦ πύργου, πέραν δὲ τὰς οἰκίας τῆς συνοικίας τοῦ *Κασήμ-πασσά*.

Τὸ ἀτμόπλοιο προσεγγίζει κατόπιν εἰς τὸ *Τζουμπ-λη* (2ος σταθμ.) συνοικίαν οἰκουμένην ὑπὸ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων,*) εἶτα δὲ ἀποπλέον τούτου προσεγγίζει εἰς τὸ Ἀγιά-καποῦ (3ος σταθμ.) συνοικίαν κειμένην ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ *Ναυπηγείου*. Εἶτα δὲ χωροῦν πρὸς Δ. προσεγγίζει εἰς *Φανάριον* (4ος σταθμ.) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τινος φανοῦ ὑψουμένου τὸ πάλαι ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου *Κιλ-μπουργοῦ*. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ ἐδρεύει ἀπὸ τοῦ 1606 τὸ Ὀρθόδοξον *Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον* (Μεγάλη Ἐκκλησία), παρ' αὐτῷ δὲ εὐρύηται ὁ πατριαρχικὸς ναὸς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου**).

*) Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ δεκάτη ἀπὸ τῆς ἀκρόπολεως πύλη ἀπέχουσα τῆς τοῦ Ὀὐν-καπάν 700 βημάτα· ἔξωθεν τῆς πύλης *Τζουμπ-λη* ὑπάρχει ναὸς χριστιανικὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Νικολάου· καὶ πέραν ταύτης εἰς ἀπόστασιν 340 βημάτων ἡ καλουμένη *πύλη τῆς Ἀγίας* (ἐνδεκάτη) λαβούσης τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς ἐντὸς τῶν τειχῶν ναοῦ τῆς Ἀγ. ὁσιοκέρυτος Θεοδοσίας, τῆς Κων)πολεως ἀλλησάσης τὸ 716 ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου. Ὁ ναὸς οὗτος μεταβληθεὶς εἰς εὐκτήριον Ὀθωμανικὸν καλεῖται νῦν, διὰ τὸ κομψὸν τῆς ἐξωτερικῆς του κατασκευῆς, *Γκζουλ-Τζαμισί*.

**) Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῶν Πατριαρχείων παρὰ τὰ τρία λείψανα τῶν Ἀγίων Εὐφημίας, Σολομωνῆς καὶ Θεοφανοῦς, σώζεται καὶ τὸ ἡμῶν τοῦ μακαρίνου κίονος, εἰς ὃν προσδεθεὶς ἐφαγγελώθη ὁ Χριστός.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συνεδριάζει καὶ ἡ διαρκῶς ἐν-
δημοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερὰ Σύνοδος τῶν
Ἀρχιερέων ἐκ 12 μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Θρόνου ἀποτελουμένη καὶ τὸ Μικτὸν ἐθνικὸν συμβού-
λιον.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ κατοικοῦν ἄλλοτε οἱ ἀριστο-
κρατικώτεροι τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν, γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄ-
νομα Φαναριῶται, πολλοὶ τῶν ὁποίων διέπρεψαν καὶ
ὡς ἀνώτεροι πολιτικοὶ λειτουργοὶ τῆς αὐτοκρατορίας
καὶ ὡς ἡγεμόνες τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν. Ἐν
τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ πρὸς Β. ἐπὶ τῆς ΒΑ. πλευρᾶς τοῦ
λόφου ὑψοῦται τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς Με-
γάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. Ἡ Σχολὴ αὕτη διάδοχος
τῆς ἐπὶ Βυζαντινῶν παρὰ τῷ Πατριαρχεῖῳ λειτουρ-
γούσης Οἰκουμενικῆς σχολῆς ἀνευστήθη ὑπὸ τοῦ
ἀοιδίμου Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου. Κατὰ
δὲ τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη, διακοπέντων τῶν μαθημάτων
αὐτῆς, ἀπεκατέστησεν αὐτὴν πάλιν κατὰ τὸ 1691 ὁ
Πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Β' ὁ Ἀκαρνάν. Μεταρρυθ-
μισθεῖσα δὲ τὸ 1803 καθιδρύθη ἐν Ἐηροκρήνῃ* κατὰ
δὲ τὸ 1850 μετεφέρθη εἰς τὸ Φανάριον, ἵνα εἴναι ὑπὸ
τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῶν Πατριαρχείων. Ἡ σχολὴ
αὕτη κέκτηται ἀξιόλογον Βιβλιοθήκην περιέχουσαν
7,000 τόμους, συλλογὴν ὀργάνων φυσικῆς, χημείον
καὶ μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας.

Τὸ ἀτμόπλοιον προχωροῦν εἶτα πρὸς Δ. προσεγγί-
ζει εἰς Μπαλατᾶν (ἶος σταθμ.) συνοικίαν οἰκουμένην
ιδίᾳ ὑπὸ Ἰουδαίων, ἐκτὸς τῆς χριστιανικῆς ἐνορίας τῆς
Ξυλοπόρτης (Ἀγ. Δημητρίου). Εἶτα διασχίζον κατὰ
πλάτος τὸν λιμένα φθάνει εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τοῦ
λιμένος καὶ προσεγγίζει εἰς Τερσ-χανέ (Ταρσανᾶ ἶος
σταθμ.) κείμενον εἰς τὸ Δ. ἄκρον τοῦ πολεμικοῦ ναυ-
στάθμου. Εἶτα τὸ ἀτμόπλοιον χωροῦν πρὸς Δ. ἐν τῇ
αὐτῇ παραλίᾳ προσεγγίζει εἰς Χάσ-κιόι (7ος σταθμ.)
Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον ἀπὸ τοῦ Ταρσανᾶ μέχρι τοῦ
προαστείου τούτου διακρίνομεν δεξιὰ ἐπὶ τοῦ λοφοπε-
δίου τοῦ "Οκ-μεϊδᾶν μικράς τινας μαρμαρίνας στήλας,
αἵτινες σημειοῦσι τὴν θέσιν, ἐν ᾗ, κατὰ τὰς γιγνομέ-
νας ἐν τῷ λοφοπεδίῳ τούτῳ στρατιωτικὰς ἀσκήσεις,
ἐπιπτον τὰ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων Σουλτάνων ῥιπτόμενα
βέλη καὶ ἀκόντια, ἣ ὑπὸ τῶν ἀρίστων τοξοτῶν τοῦ
Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Τὸ Χάσ-κιόι οἰκεῖται ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἰουδαίων καὶ τινῶν Ἑλλήνων, Ἀρ-
μενίων καὶ Εὐρωπαίων. Τὸ ἀτμόπλοιον διασχίζει πά-
λιν κατὰ πλάτος τὸν λιμένα καὶ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν
ἀκτὴν τῆς Σταμπούλ προσεγγίζει εἰς Ἐγιβάρ-σεράι
(8ος σταθμ.), τὸ ἀρχαῖον προάστειον τῶν Βλαχερνῶν,*)

*) Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος Βλαχέρνα ἀμφιγνοεῖται ἔτι. Τὸ
βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι συχνότατα μνημονεύεται ἐν τοῖς συγράμ-

κληθὲν οὕτως ἀπὸ τῶν εὐρισκομένων ἄλλοτε ἐν αὐτῷ παλατίῳ. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ ἀπαντᾷ καὶ ὁ ναὸς τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν μετὰ ἀγιάσματος.

Διασχίζον δὲ καὶ πάλιν τὸν λιμένα κατὰ πλάτος προσεγγίζει εἰς Κάν.λιτζε-ὄρλου (9ος σταθμ.). Καταλείπον δὲ τέλος τὴν παραλίαν ταύτην ἐπανερχεται εἰς Δεφτερδάρ-ισκελεσῆ (10 σταθμ.), εἴτα δὲ προχωροῦν δλίγον πορρωτέρω σταματᾷ εἰς

Ἐρζοῦπ (11ος σταθμ.), ἔνθα ἀριθμεῖται ἡ 16 πύλη ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως. Οἰκεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Μωαμεθανῶν κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ Ἀβᾶ-Ἐρζοῦπ, σημαιοφόρου καὶ συμπολεμιστοῦ τοῦ προφήτου πεσόντος καὶ ταφέντος ἐνταῦθα κατὰ τὴν πρώτην ὑπὸ

μασι τῶν Βυζαντινῶν πολιτικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἀπειράκις ἐν τοῖς Συναξαρίοις. Ἄπανα δὲ ἡ συνοικία αὕτη καὶ ἡ ἔξω τῶν τειχῶν χώρα ἐκκαλεῖτο **Κοσμίδιον**. Ἐκεῖτο δὲ τὸ πάλαι ὁ ναὸς οὗτος ἔξω τῶν Θεοδοσιακῶν τειχῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡρακλείου διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος μονοτείχους (καὶ καστέλλου) περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος περιεβλήθη. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἐφυλάττετο ἡ τιμία ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου, (Ἰγναπντή) ἥτις τὸ πρῶτον εἶχε κατεθεθῇ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Πέτρου καὶ Μάρκου, νῦν Κοτζᾶ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ. Παρὰ ταύτην δὲ ἐφυλλάττετο καὶ τὸ ὁμοφύριον τῆς Θεοτόκου, κειμήλια ἱερὰ, ἅτινα προῦκλουν μεγίστην συρροὴν τῶν πολιτῶν, ἐξ οὗ καὶ μέγας πλοῦτος τῆς ἐκκλησίας. Ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου ἀφῆρσαν οἱ Λατῖνοι ἐπὶ τῆς τετάρτης σταυροφορίας τὸν βραχίονα τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὸ σῶμα τῆς Ἀγ. Λουκίας καὶ σταυρὸν θυμικουργόν σωζόμενα μέχρι σήμερον ἐν **Βενετίᾳ**.

τῶν Ἀράβων πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 672. Ὁ ἐνδοξος Σουλτάν-Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητῆς ἀνήγειρε παρὰ τὸν τάφον τούτου τὸ μεγαλοπρεπὲς τέμενος Ἐρζοῦπ,*) θεωρούμενον παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς τὸ ἱερώτατον τῶν τεμενῶν τῆς πρωτευούσης. Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τεμένει οἱ νέοι Σουλτάνοι ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐνθρόνισίν των, ἔρχονται μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐν αὐτῷ καὶ ζώνονται τὸ ἱερὸν ξίφος τοῦ Ὀσμὰν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ τελετὴ δὲ αὕτη τῆς περιζώσεως τοῦ ξίφους εἶναι παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὅ,τι καὶ ἡ στέψις τῶν βασιλέων παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς λαοῖς. Τὸ περὶ τὸ Ἐρζοῦπ λιάν ἐκτεταμένον κοιμητήριον εἶναι ἀξιοθέατον διὰ τὰ πολυτελέστατα Σουλτανικὰ Μαυσωλεῖα.

*) Πλὴν τοῦ τεμένους τοῦ Ἐρζοῦπ τὸ προάστειον τοῦτο ἔχει ἄλλα δέκα τεκμήρια, ἐξ ὧν δύο τὰ μεγαλότερα, τοῦ ἐτέρου καλουμένου Σαλῆ-Μαχμουτ-πασᾶ-τεκμῆρι. Μεταξὺ τῶν πολλῶν βαρυτίμων καὶ πολυτελεστάτων Σουλτανικῶν Μαυσωλείων διακρίνεται διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ τὸ τοῦ περιφήμου ναυάρχου Κρουτσούκ-Χουσεῖν-πασσᾶ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὄνομα ὡς πρὸς τὴν βελτίεισιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἄλλας οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις δικαίως τάττεται μετὰ τῶν τοῦ Χαῖρ-οὐδ-δίν, Κασήμ-πασσᾶ καὶ Γαζῆ-Χασάν-πασσᾶ. Μετὰ τὸν τάφον τοῦτον, ἐλκύει τὰ βλέμματα τοῦ διαβάτου καὶ ὁ τουρμπὴς τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Σελῆμ τοῦ Γ' κτίριον ἀρχιτεκτονικῶς καλονικώτατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον ὁ δὲ τάφος τῆς περιφήμου ταύτης γυναικὸς εἶναι περιπεφραγμένος ὑπὸ κιγκλιδώματος κεκοσμημένου διὰ μαργαροκόγχης.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τὰ μικρὰ ἀτμόπλοια τοῦ Κερατίου κόλπου προχωροῦσι καὶ πέραν τοῦ Ἐγριούπ μέχρι τοῦ Καρὰ-ἀράτσ, οὐ μακρὰν τοῦ Κεάτ-χανέ.

Κεάτ-χανές. Εἶδομεν ὅτι εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Κερατίου κόλπου ἐκβάλλουσι δύο μικροὶ ποταμοὶ συνενοῦμενοι κατὰ τὰς ἐκβολὰς των, ὁ Κύδαρις καὶ ὁ Βορβύσης. Καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ὁ μὲν Ἀλῆ-μπέη-σουγιοῦ, ὁ δὲ Κεάτ-χανέ-σουγιοῦ, ἀπὸ τῶν ὁμωνύμων αὐτοῖς χωρίων δι' ὧν διέρχονται. Ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαίων καλοῦνται Γλυκεία ὕδατα τῆς Εὐρώπης, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἰσως τῶν ἀλμυρῶν ὑδάτων τοῦ λιμένος, μεθ' οὗ συνενοῦνται οὗτοι.

Ἡ κοιλάς αὕτη τοῦ Κεάτ-χανέ μετὰ τῶν καταπρασιῶν αὐτῆς λειμῶνων καὶ τῶν γραφικῶν τῆς

Ἀκριβῶς δὲ σήμερον ἡ Κων/πολις ἔχει 346 τεμένη, μικρὰ καὶ μεγάλα, ὧν δώδεκα αὐτοκρατορικὰ ἢ Σουλτανικά (τζεβζκιμί-ισ-σελιτίν) ἔτοι ἡ Ἀγ. Σοφία, θ) τὸ Σουλτάν-Ἀχμέτ, γ) τὸ Σουλτάν-Βαγιεζήτ, δ) τὸ Ὀσμάνιέ, ε) τὸ Γενί ἢ Βαλιδὲ-τζαμῆ, ς) τὸ Σουλεϊμανιέ, ζ) τὸ Αἰχελί ἢ Νοῦρι-Μουσταφᾶ, η) τὸ Σάχ-ζαδὲ, θ) τὸ Σουλτάν-Μεχμέτ, ι) τὸ ἄλλο Βαλιδὲ-τζαμῆ τὸ παρὰ τὴν πύλιν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ια) τὸ Σουλτάν-Σελήμ, καὶ ιβ) τὸ Ἀγιάσμα-τζαμίσῃ, κτίσμα Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. Ἐκτὸς δὲ τούτων εἶναι ιγ) τὸ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ εἰς τὸ Σκούταρι, ιδ) τὸ τοῦ Σουλτάν Ἀβδ-ούλ-χαμίτ εἰς τὸ Μπεϊλλέρ-μπέη, κοινῶς ὀνομαζόμενον Ἰσταυρὺζ-τζαμίσῃ, ιε) τὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμουτ τοῦ Β' εἰς τὸν Τόπ-χανέ, ις) τὸ Τζιχαν-γκιρ εἰς τὸ Φουντουκλή καὶ ιζ) τὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀβδ-ούλ-μετζήτ εἰς τὸ Μπεσίκ-τασιῃ.

δένδρων ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως, καὶ ἰδίως τὰς Παρασκευὰς καὶ Κυριακάς, τὸν προσφιλεῖ περίπατον τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας καὶ ἰδίως τοῦ Μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ποταμὸς περιβάλλεται ἑκατέρωθεν ὑπὸ ὑψηλῶν δένδρων, κομφαὶ δὲ ζῦλιναι γέφυραι ἄγουσιν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην αὐτοῦ ὄχθην. Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ ἀπαντῶσι δύο κομφὰ Σουλτανικά περίπτερα καὶ ἄνω τῆς κοιλάδος μεγάλη αὐτοκρατορικὴ ἔπαυλις (Τσιφλίκ).

Ἡ Κωνσταντινούπολις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Βυζάντιον ἀπὸ τοῦ Βύζαντος, ὅστις μετὰ πολλῶν ἄλλων Μεγαρέων ἱδρύσε πρῶτος τὸ Βυζάντιον κατὰ τὸ 658 π. χ. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰῶνων Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων, μετέφερε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον μετονομάσας αὐτὸ Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ 325 μ. Χ. Ἐκτοτε διετέλει πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τοῦ ἔτους 1453, ὅτε ὁ Σουλτάν-Μωῆμθ ὁ Β' ὁ ἐπικληθεὶς Πορθητῆς ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἐκτοτε δὲ διατελεῖ πρωτεύουσα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

B.

Ἡ Περαιία.

Περαιία καλεῖται τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς πρωτευούσης, ὅπερ κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι (πέραν) τῆς ἰδίως Κωνσταντινουπόλεως χωριζόμενον μὲν ἀπ' αὐτῆς διὰ τοῦ Κερατίου κόλπου, συνενούμενον δέ, ὡς εἶδομεν, διὰ δύο σιδηρῶν γεφυρῶν.

ὑποδικαίρεται καὶ τοῦτο εἰς πολλὰς συνοικίας, ὧν τινὲς μὲν ἐκτείνονται παρὰ τὴν παραλίαν, ἄλλαι δὲ ἐκτείνονται ἐν τῇ μεσογείῳ χώρᾳ ἐπὶ τοῦ λόφου ἀμφιθεατρικῶς. Ἡ κυριωτάτη τῶν συνοικιῶν τῆς Περαιίας εἶναι ὁ *Γαλατᾶς*, κειμένη ἐν μέρει μὲν ἐπὶ τῆς πεδινῆς παραλίας, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου (100 μ.).

§. 24. Ὁ Γαλατᾶς.*)

Ἦρα. Πρὸς B. ἔχει τὸ *Πέραν* (Σταυροδρόμιον), πρὸς A. τὸν *Τοπ-χανέ*, πρὸς Δ. τὴν συνοικίαν *Κασσιμ-πασσά* καὶ πρὸς N. τὴν θάλασσαν.

Ὁ Γαλατᾶς εἶναι σήμερον τὸ ἐμπορικώτατον κέντρον τῆς πρωτευούσης. Εἶναι ἡ ἑδρα τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν καὶ τραπεζίτικῶν καταστημάτων, τοῦ χρι-

ματιστηρίου, τοῦ τελωνείου, τοῦ λιμεναρχείου, τῶν διαφόρων μεγάλων τραπεζῶν, τῶν πρακτορείων τῶν διαφόρων ἀτμοπλοικῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν κτλ.

Ἀπὸ τοῦ *Γαλατᾶ* εἰς *Τὸπ-χανέ*.

Ἐξερχόμενοι πάλιν τῆς γεφύρας, τοῦ κεντρικοῦ τούτου σημείου τῆς πρωτευούσης, καὶ διευθυνόμενοι

*) Τὸ προὔστειον τοῦτο, ἰδίᾳ δὲ ὁ ὄρμος τοῦ Γαλατᾶ, ἐκαλεῖτο πρόπαλαι *Συκώδης*, ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ κάλλους τῶν ἐνταῦθα συκῶν, συνηθέστερον δὲ *Συκαῖ* (Στράβων). Ἐπὶ τοῦ Θεοδοσίου δὲ ἦν πᾶν συνοικισμένον περιέχον μίαν ἐκκλησίαν, λουτρῶνας, ἀγορὰν, θέατρον, μύλους, 431 οἰκίας μεγάλας, 34 νυκτοφύλακας κτλ. Τῷ 528 ἀνανεωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατασκευάσαντος καὶ τὰ τεύχη αὐτοῦ μετωνομάσθη *Ἰουστινιαναί*, ἴσως μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπικρατήσαντος μέχρι σήμερον τοῦ ὀνόματος *Γαλατᾶς*, ὅπερ ὄνομα προῆλθε κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ Γαλάτου τινὸς ἀνδρός, ἐκεῖσε οἰκοῦντος (ἔθεν τὰ Γαλάτου ἢ τὸ Γαλῆτου), κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τῆς ἐντεῦθεν διαμονῆς τῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον Γαλατῶν, πιθωνώτερον δὲ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖσε, κατὰ τὴν κοινοτέραν παράδοσιν, ἀμελγόμενου καὶ πωλουμένου γάλακτος. Οἱ πολυπληθέστεροι καὶ ισχυρότεροι παρὰ τοὺς λοιποὺς εὐρωπαίους ἐνταῦθα παροίκους (Βενετοί, Πισαῖοι) ἦσαν ἀνέκαθεν οἱ Γενουήνσιοι, (1267) ἐπιχειρηματικαὶ καὶ θαλασσοπόροι, οἵτινες ὠχυρώθησαν μονιμώτερον ἐν τῷ τόπῳ βραδύτερον ὠφελοῦμενοι τοῦτο μὲν ἐκ τῆς διαβάσεως τῶν Σταυροφορικῶν λεγεῶνων, τοῦτο δὲ ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, οἵτινες ἐπιτάχρατον ἐσωτερικῶς τὸ βασίλειον ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ Καντακουζηνῶν. — Τὸ δὲ ὄνομα *Καρά-χανέ* προῆλθεν ἀπὸ τῶν οἰκῶν τῆς Ἑβραϊκῆς συνοικίας, αἵτινες τὸ πλεῖστον ἦσαν μελανοκυανοδερμάτινοι.

πρὸς τὸ ἀπέναντι τῆς ἰδίως Κωνσταντινουπόλεως τμήμα, θὰ εὐρεθῶμεν ἀμέσως εἰς μικράν πολυάνθρωπον πλατείαν καλουμένην «Πλατεῖαν τοῦ Καρά-κιοῦ». Πρὸς Β. ταύτης ἔπεται ἡ μικρὰ ὁμώνυμος ὁδὸς τοῦ Καρά-κιοῦ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ τὸ Χρηματιστήριον, καὶ ἀντικρὺ μία πύλη τοῦ Χαβιαροχάνου*), πολλὰ ἐργαστήρια ἀργυραμοιβῶν, καταστήματά τινα νεωτερισμῶν, ἐτοιμῶν ἐνδυμασιῶν, φαρμακεία κτλ. Διελθόντες δὲ ταύτην θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κυριωτέραν ἀρτηρίαν τῆς συγκοινωνίας τοῦ Γαλατᾶ, τὴν Μεγάλην ὁδὸν τοῦ Γαλατᾶ (Μαχμουδιὲ τ.), ἣτις φερομένη παραλλήλως τῇ θαλάσῃ διασχίζει πρὸς Α. μὲν ἐλόκληρον τὸν Γαλατᾶν, τὴν συνοικίαν τοῦ Τὸπ-χανέ, Δολμα-μπαχτσέ, Μπεσῆκ-τάς καὶ λήγει εἰς Ὁρτά-κιοῦ, ἐπιμηκυνόμενη δὲ πρὸς Δ. διήκει μέχρι τῆς πύλης Ἀζάπ-καποῦ παρὰ τὴν δευτέραν γέφυραν. Ἀπὸ τῆς πύ-

*) Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἦτο ξενοδοχεῖον, κτισθὲν ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἐνταῦθα ἔως ἔκειτο καὶ τὸ θέατρον καὶ πιθανῶς τὸ δημαρχεῖον ἢ πρυτανεῖον τῶν Γενουσησίων. ὦρται ἐκ λίθου οἰκοδόμημα, ἔχον ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγλυμμένον τὸ ἔθνοςθημον τῶν Γενουσησίων (ὁ Ἄγ. Γεώργιος κατὰβάντων τὸν δράκοντα). Ἄλλοτε ἐν τῷ Χαβιαροχάνῳ διεπραγματεύοντο τὰ βαρύτερα συναλλάγματα, ἐς/εὐδιάζοντο αἱ παρατολμότερα κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ διεκυβεύοντο αἱ τύχαι τῶν περιφημοτέρων ἐμπορικῶν οἰκῶν· σήμερον διατηρεῖ μόνον τὸν προσρισμὸν τοῦ ὀνόματός του, τοῦ κερδοῦ Ἑρμοῦ στήσαντος χρυσοῦν τὸ αὐτοῦ ἄγαλμα ἀντικρὺ εἰς τὸ χρηματιστήριον.

λης ταύτης ἐκκινουσιν αἱ ἄμαξαι τοῦ τροχιοδρόμου τοῦ Γαλατᾶ διατρέχουσαι ὅλην τὴν ὁδὸν ταύτην μέχρι τοῦ προαστείου Ὁρτά-κιοῦ.

Ἡ μεγάλη αὕτη ὁδός, ἡ ἄγουσα εἰς Τὸπ-χανέ, καὶ αἱ παρ' αὐτὴν πλάγαι ὁδοὶ ἀποτελοῦσιν ἀτελεύτητον σειρὰν διαφόρων ἐργαστηρίων, ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἀποθηκῶν, βιβλιοπωλείων, παντοπωλείων, καφείων, ψδείων, ζυθοπωλείων, μαγειρείων, κουρείων, ξενόνων κτλ., ὁ δὲ ἐπικρατῶν ἐν αὐταῖς θόρυβος τοῦ τροχιοδρόμου, τῶν ἄμαξων, τῶν ἵππων καὶ τῶν διαφόρων πωλητῶν εἶναι ἀπερίγραπτος.

Εἰς παράλληλόν τινα ὁδὸν τοῦ τμήματος ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ τροχιοδρόμου ἐν Γαλατᾶ μέχρι τῆς πύλης Ἀζάπ-καποῦ, ἀπαντᾷ ὁ σταθμὸς τοῦ Ὑπογείου σιδηροδρόμου (Τοῦνελ, δι' οὗ ἀνερχόμεθα εἰς Πέραν.

Ἐν τῷ σημείῳ ἐνθα σταθμεύουσιν αἱ ἄμαξαι τοῦ τροχιοδρόμου ἐν Γαλατᾶ ἀνοίγεται ὁδὸς πρὸς τ' ἀριστερὰ καλουμένη Χαζιρτζίδικα (ἐτοιμῶν ἐνδυμασιῶν ὁδός) συνέχεια πρὸς τὰ ἄνω τῆς καλουμένης ὁδοῦ Γιογκσέκ-καλδερῆμ (ἀνωφερὲς λιθόστρωτον), δι' ἧς ἀναβαίνωμεν εἰς Πέραν. Δεξιὰ δὲ ἀνοίγεται ἐτέρα ὁδός Μοῦμ-χανέ, φερομένη παραλλήλως τῇ Μεγάλῃ ὁδῷ, καὶ ἣτις ἄγει εἰς τὸ Τελωνεῖον τοῦ Γαλατᾶ καὶ εἰς διάφορα πρακτορεῖα τῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν. Διερχόμενοι κατωτέρω τὴν θορυβώδη ταύτην ὁδὸν ἄ-

παντῶμεν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διαφρόρους ὁδοὺς ἐκβαλ-
λούσας εἰς τὴν Μεγάλῃν ὁδὸν· καὶ αἱ μὲν πρὸς τὰ δε-
ξιὰ ἄγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, αἱ δὲ πρὸς τ' ἀριστερὰ
εἰς Πέραν.*)

§ 25. Ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ εἰς τὸν Πύργον.

Εἶδομεν ὅτι εἰς τὴν Μεγάλῃν ὁδὸν τοῦ Γαλατᾶ ἐκ-
βάλλει διὰ τῆς ὁδοῦ Χαζιρτζίδικα-Βοϊβόδα ἢ εἰς Πέ-
ραν ἄγουσα ἀνωφερὴς καὶ λιθόστρωτος ὁδὸς ἢ καλου-
μένη Γιονκσέκ-καλδερήμ. Κατὰ τὴν ἐκβολὴν αὐτῆς
σταθμεύουσιν αἱ ἄμαξαι τοῦ τροχιοδρόμου αἱ διευθυ-
νόμεναι εἰς Τόπ-χανέ, Δολμαῦ-μπαχτοέ, Μπεσῆκ-τάς
καὶ Ὁρτά-κίσι, ἐντεῦθεν δὲ ἐκκινουσι καὶ αἱ διευθυνό-
μεναι εἰς Πέραν (Γαλατᾶ-Σεράι) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σισλιῇ.

*) Δι' ὁδοῦ τινος ἐξ ἀριστερῶν μεταβαίνομεν εἰς τὸ Διεθνὲς τα-
χυδρομεῖον, δι' ἐτέρας, ἦν θ' ἀπαντήσωμεν κατωτέρω εἰς τὴν
Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (Χρι-
στός) οὐ μακρὰν δ' αὐτῆς εὐρεται ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀγ.
Βενεδικτοῦ μετὰ σχολῆς. Δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ-
κλησίαν τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου, δι' ἐτέρας δὲ περαιτέρω εἰς τὴν Ἀρ-
μενικὴν τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου. Παρὰ δὲ τὸν Τόπ-χανέ ἀνοίγεται
ἡ ὁδὸς Γενῆ-ταζαρσῆ ἄγουσα εἰς τὴν Μεγάλῃν ὁδὸν τοῦ Πέραν
παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Γαλατᾶ-σεράι. Ἐκ
δεξιῶν δὲ δι' ὁδοῦ τινος φθάνομεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν
τοῦ Ἀγ. Νικολάου, δι' ἐτέρας δὲ εἰς τὴν τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπι-
λεγομένης Καφατιανῆς, ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἱερᾷ εἰκόνας μετενεχ-
θείσης ἀπὸ τοῦ ἐν Κριμαίᾳ Καφᾶ.

Ἀναβαίνοντες τὴν λιθόστρωτον ταύτην ὁδὸν, ἥτις
κατὰ μέγα μέρος ἀποτελεῖται ἐκ λιθοστρώτου κλίμα-
κος ἐχούσης 113 βαθμίδας, θὰ ἴδωμεν τὸν Πύργον
τοῦ Γαλατᾶ*) ἢ πύργον τοῦ Χριστοῦ τὸ πάλαι, πρὸς
ὃν θὰ φθάσωμεν διὰ πλαγίας πρὸς τ' ἀριστερὰ ὁδοῦ.
Ὁ πύργος οὗτος εἶναι μία τῶν σπουδαιότατων οἰκοδο-
μῶν τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Κτισθεὶς τὸ πρῶτον κα-
τὰ τὸ 1348 ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Δικόρου χαμηλότε-
ρος τοῦ νῦν ηὐξήθη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Γενουησίων.
Ὁ δὲ Σουλτάν-Μαχμούτ ὁ Β' ἐπισκευάσας αὐτὸν κα-
τὰ τὸ 1824 ἔδωκεν αὐτῷ τὴν σημερινὴν αὐτοῦ μορ-

*) Ὁ πύργος οὗτος ἔχων ὕψος 50 περίπου μέτρων εἶναι παχὺς,
στερογγύλος καὶ στερεοτάτα ψικοδομημένος. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐ-
τοῦ ὑπάρχουσιν ὅκτω κτισταὶ ἐντὸς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ κλίμακες
φέρουσαι ὅλαι ἡμῶν 141 βαθμίδας, δι' ὧν φθίνομεν εἰς τὴν στρογ-
γύλῃν αἰθουσαν τῶν φρουρῶν ἔχουσαν περίξ 14 θυρίδας. Ἐτέρω
μικρὰ κλίμαξ ἐκ 40 βαθμίδων ἄγει ἐξ αὐτῆς εἰς ἐτέραν αἰθουσαν
μὲ 14 μικροτέρας θυρίδας, ἔξωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει κύκλος
ἐξώστης. Εἰς δὲ τὸ ἀνώτατον ταῖμα αὐτοῦ ἀνερχόμεθα δι' ἐτέ-
ρας κλίμακος ἐχούσης 21 βαθμίδας. Ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ πύργου
ἔρχομεν ἐνώπιον ἡμῶν μεγαλοπρεπῆ ὡοφιν τῆς πρωτεύουστος
μετὰ τῶν προαστείων αὐτῆς, τοῦ Κερατίου κόλπου, τοῦ Βοσπό-
ρου καὶ τῆς Προποντίδος μετὰ τῶν Πριγκιπωνήσων. Ἀπὸ τοῦ
Πύργου ὁδὸς τις ἄγουσα ΒΔ. καὶ ἐκβάλλουσα εἰς Μνηματάκι
καλεῖται ὁδὸς Χινδὲκ, ἀναμνησκουσα διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς
τούς χάνδακας τοὺς περιβάλλοντες ἄλλοτε τὰ τεῖχη τοῦ Γαλατᾶ
καὶ τὴν ἀποκίαν τῶν Γενουησίων. Πρὸ δὲ τῆς καταστροφῆς τῶν
Γενιταίων οἱ χάνδακες οὗτοι ἦσαν τὸ σύνθημα τῆς συναντήσεως
μέρος τῶν μονομαχούντων Γαλειοντζήδων.

φήν. Τὸ πάλαι ἐχρησίμευεν ὁ πύργος οὗτος, ὅπως ἐκείθεν διακρίνωσιν ἐκ τῶν σημαιῶν τὰ καταπλέοντα πλοῖα, ἂν ἦσαν φιλικὰ ἢ ἐχθρικά· σήμερον δὲ χρησιμεύει πρὸς σκοπιωρίαν τῶν πυρκαϊῶν, ὥς οἱ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τοῦτῳ διαμένοντες ἐξ ὑπαμοιβῆς σκοποὶ ἀγγέλουσι τὴν μὲν ἡμέραν διὰ σημαιῶν, τὴν δὲ νύκτα διὰ φανῶν.

§. 26. Ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

Ἄν ἀκολουθήσωμεν κατ' ἀρχὰς τὸ τμήμα τῆς ὁδοῦ *Γρουσκὸκ-καλδιρήμ*, (*χαζερτζιδικα*) ὅπερ διέρχεται ὁ τροχιόδρομος, καὶ στρέψωμεν εἴτα ἀριστερὰ παρακολουθοῦντες πάντοτε τὰς σιδηρᾶς τοῦ τροχιοδρόμου γραμμὰς, θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ὁδὸν *Βοϊθόδα-Περσεμπέ-παζάρ*. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ εὐρηνται τὸ Γαλλικὸν καὶ Γερμανικὸν ταχυδρομεῖον, τὰ πρακτορεῖα τῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν *Σιρκέτ-ι-χαϊριέ* καὶ *Χεδιβιέ*, τὸ τραπέζιτικὸν κατάστημα τῶν συναλλαγῶν καὶ ἀξιῶν, ἀντικρὺ τοῦ ὁποίου ἐγείρεται νῦν νέον κολοσσιαῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς Ὀθωμανικῆς τραπέζης, τὸ κατάστημα τῆς ἐταιρίας τῶν ὑδάτων κτλ. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἐκβάλλει ἐκ δεξιῶν ὁδὸς τις ἀποτελούμενη ἐκ κλίμακος μετὰ μαρμαρίνων βαθμίδων καὶ ἄγουσα κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Πύργον τοῦ Γαλατᾶ ἄνω. Κατωτέρω ἀπαντῶμεν ἐκ δεξιῶν τὴν κυρίως ὁδὸν

Περσεμπέ-παζάρ (= *Πεμποπάζαρον*), ἐν ἣ ἀπαντᾷ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ τράπεζα ἐν παλαιῷ λιθίνῳ οἰκοδομήματι, ὅπερ τὸ πάλαι ἦν Καθολικὸν μοναστήριον τῶν Φραγκισκανῶν. Ἡ ὁδὸς αὕτη τοῦ *Περσεμπέ-παζάρ* ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Πύργου τοῦ Γαλατᾶ διασχίζει τὴν ὁδὸν *Βοϊθόδα* καὶ ἐκβάλλει κάτω εἰς τὸν λιμένα. Κατερχόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης πρὸς τὸν λιμένα θὰ φθάσωμεν διὰ πλαγίων ὁδῶν ἀριστερὰ μὲν πρὸς τὸ τέμενος *Γενή-τζαμῆ**, ἐν τῶν μεγαλειτέρων καὶ ὠραιότερων τοῦ Γαλατᾶ κτισθὲν κατὰ τὸ 1679, δεξιὰ δὲ δι' ἐτέρας πλαγίας ὁδοῦ εἰς τὸ τέμενος *Ἀράπ-τζαμῆ***, περὶ τὸ ὅποιον συγκροτεῖται καθ' ἐκάστην Πέμπτην ἀγορά, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁδοῦ.

Ἀνερχόμενοι δὲ τὴν ὁδὸν ταύτην πρὸς τὸν Πύργον

* Τὸ ἐν μέσῳ σχεδὸν τοῦ Γαλατᾶ κεῖμενον τοῦτο τέμενος *Γενή* ἢ *Βαλιδὲ-Σουλτάν-τζαμῆ* εἶναι κτίσμα τῆς γυναικὸς *Μεχμέτ* τοῦ Δ' καὶ μητρὸς τῶν Σουλτάνων *Μουσταφᾶ* τοῦ Β' καὶ *Ἀχμέτ* τοῦ Γ', τῆς περιφήμου Κρήσης *Ρεμπιέ-Γκιουλνούς-Οὐμ-μεδουλᾶχ*.

** Περιφώνον τὸ τέμενος τοῦτο παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς διὰ τὴν ἀρχιτέκτονά του καὶ τὴν θυλλουμένην χάριν τοῦ ἐν αὐτῷ πηγάζοντος ὕδατος. Κτίτωρ αὐτοῦ φημίζεται ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων *Μουσλίμ* (716) τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς πινόμενον ἐντὸς σκεύους ἐξ ἐβένου πιστεύεται ὅτι ἔχει τὴν ιδιότητά να χορηγῇ εὐτοκίαν εἰς τὰς κυῖστας· καὶ ἀφρονίαν γόλακτος εἰς τὰς θηλαζούσας.

θ' ἀπαντήσωμεν δεξιὰ μὲν εἰς πλαγίαν τινὰ ὁδὸν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τὴν ἐπιλεγομένην « ἐν τῷ ὄρει » τὴν ἀπ' ἀρχῆς καθεδρικὴν ἢ μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν τῶν Γενουηνσίων, ἀριστερὰ δὲ τὴν τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐπίσης καθολικὴν. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ Περσιεμπέ-παζάρ ὡς καὶ κατὰ τὰς παρακειμένους σώζονται ἀρχαῖαι τινες οἰκοδομαὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Γενουηνσίων (φραγκομαχαλᾶς) διακρινόμεναι διὰ τὴν στερεότητα αὐτῶν καὶ χορησιμεύουσι νῦν ὡς ἀποθήκαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ γραφεῖα.

Ἐξακολουθοῦντες πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἣν διέρχεται ὁ τροχιόδρομος καὶ χωροῦντες πρὸς τὰ ἄνω θὰ διέλθωμεν τὴν ὁδὸν Ὀκζή-μουσα, ἥτις ἐκβάλλει εἰς παλαιὸν Ὀθωμανικὸν κοιμητήριον κατὰφυτον ἐκ κυπαρίσσων (Μνηματάκια). Εἶτα ἐξακολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου πρὸς τὰ ἄνω θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ μέγαρον τῆς Δημαρχίας τοῦ Γαλατᾶ καὶ Πέραν (στ' δημαρχιακὸν τμήμα), ὥραϊον οἰκοδόμημα μετὰ μεγάλου ὥρολογίου ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μετώπου τῆς προσόψεως αὐτοῦ.

§. 27. Ἀπὸ τοῦ Τόπ-χανέ εἰς Δολμα-μπαχτσέ.

Ἡ μεγάλη ὁδὸς τοῦ Γαλατᾶ ἐπιμηκυνομένη διέρχεται καὶ τὴν συνοικίαν τοῦ Τόπ-χανέ, φέρουσα ἐν-

ταῦθα τὸ ὄνομα ὁδὸς τοῦ Τόπ-χανέ. Ἡ συνοικία αὐτὴ ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα εὐρίσκουμένου μεγίστου στρατῶνος τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἐργαστασίου τοῦ χυτηρίου τῶν πυροβόλων καὶ τηλεβόλων.*)

Ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ πρὸ τῆς μεγάλης αὐλῆς τοῦ ἐργαστασίου περιφρασσομένης διὰ κιγκλίδων ἐπικρατεῖ πάντοτε ζωηροτάτη κίνησις πληθυσμοῦ. Ἐνταῦθα σταθμεύει πληθὺς ἁμαξῶν καὶ ἵππων διὰ μίσθωσιν καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐρχόμεναι ἁμαξαὶ τοῦ τροχιοδρόμου. Παρὰ δὲ τὴν παραλίαν ἀπαντᾷ ἡ ἀποβάθρα τοῦ Τόπ-χανέ, ἐν ᾗ πολλὰ πορθεῖα σταθμεύουσι τελοῦντα ἰδίως τὴν συγκοινωνίαν τῆς συνοικίας ταύτης μετὰ τοῦ Γαλατᾶ, Σκουτάρως καὶ τῶν διαφόρων προαστείων τοῦ Βοσπόρου.

Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἀπαντῶμεν πρῶτον δεξιὰ τὸ τέμενος Κιλιτ-Ἀλῆ-πασσά κτισθὲν κατὰ τὸ 1580 ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ναυάρχου Κιλιτ-πασσά,**) συγκα-

*) Οἱ παλαιοὶ στρατῶνες τοῦ Τόπ-χανέ ἐκτίσθησαν πρῶτον ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ διὰ τὸ, τότε συγχρόνως ὀργανισθὲν ἐπὶ τὸ κανονικότερον, σῶμα τῶν πυροβολιστῶν, τὸ δὲ χυτήριο τῶν τηλεβόλων, ἅπεχον 100 βήματα τῆς θαλάσσης εἶναι κτίσμα τοῦ Μεγάλου-Σουλεϊμάν, ὅπερ ἐπηύξησε (1723) Ἀχμέτ ὁ Γ' διὰ ἑνὸς περιπτέρου Σουλτανικοῦ καὶ μιᾶς κινστέρας διὰ τὴν λειψυδρίαν τοῦ μέρους τούτου, μόλις θεραπευθεὶσαν 1749 δι' ὕδραγωγείου, καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης Δέρκων.

**) Μεγάλοι ναύαρχοι τῆς αὐτοκρατορίας φημίζονται πρὸς τῷ Κι-

ταριθμουμένου μεταξύ τῶν μεγάλων τῆς αὐτοκρατορίας ναυάρχων. Ὁ τάφος τοῦτου ἀπαντᾷ ἐν τῷ παρὰ τὸ τέμενος μικρῷ κοιμητηρίῳ.

Εἶτα χωροῦντες κατωτέρω ἔχομεν δεξιὰ τὴν διὰ κιγκλίδων περιβαλλομένην εὐρεῖαν αὐλὴν τοῦ ἐργοστασίου. Ἐν αὐτῇ παρὰ τὴν ὁδὸν ὑφούται κομψότατον ἐκ μαρμάρου Σουλτανικὸν περίπτερον καὶ ὑψηλὸς πύργος φέρων μέγα ὥρολόγιον. Κατωτέρω δὲ ἀπαντῶμεν τὸ τέμενος *Νουζρεδιέ* ἢ *Μαχμουτιέ**) κτισθὲν κατὰ τὸ 1830 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ τοῦ Β' καὶ διακρινόμενον διὰ τοὺς δύο κομψοτάτους αὐτοῦ μινάρεδες καὶ τὸν μολυβδοσκεπὴ αὐτοῦ ὅλον.

Πέραν τοῦ Τὸπ-γανέ καὶ πρὸς Β. αὐτοῦ ἐκτείνεται

λίτα-πασσά καὶ οἱ Τεζεκελῆς-Χασάν, Ταχῆρ-πασσάς, Χαῖρ-οὐδ-διν, Πιαλῆ πασσάς κτλ. Τὸ δὲ τέμενος αὐτοῦ διακρίνεται πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ διὰ τὸ πολὺφωτόν του, διότι αἱ μεγάλαι αὐτοῦ θυρίδες ἐπέχουσιν ὅλον αὐτοῦ ἐκπέτρωθεν τὸν τοῖχον.

*) Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ εἴλκυε ἄλλοτε τὴν ὄραν ἡμῶν ἐπὶ τῆς πλατείας ταύτης εἶναι ἡ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑψομένη μεγαλοπρεπεστάτη καὶ περικαλλῆς κρήνη, ἐφ' ἡμίλλος τῆς ἐνώπιον τῆς Μεγάλης τοῦ Σεραγίου πύλης, κτίσμα δὲ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέτ τοῦ Α' καὶ τὸ ὑψιότατον κτίριον θεωρούμενον τῶς διὰ τὴν Σινικήν αὐτοῦ χρυσὴν παροροφίδα καὶ τοὺς ἐκ διαφόρων λαμπρῶν καὶ βαρυτίμων λίθων, κεκαλυμμένους τοίχους του ὡς τὸ χαριέστερον ἀριστούργημα τῆς Ἀσιατικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τῆς κρήνης ταύτης, ἣν ἀπὸ θανάτου καὶ ὁ Λαμπερτινὸς ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν περιήγησιν του, σαφῆ ἰδεῖν δύναται τις νῦν λάβῃ ἐκ τῶν λαμπρῶν ἀγγλικῶν χαλκογραφημάτων τοῦ Melling.

ἡ συνοικία *Φουντουκλή**) διήκουσα πρὸς Β. μέχρι τοῦ λόφου ἔνθα ἱδρύται τὸ κολοσσαῖον οἰκοδόμημα τοῦ μεγάρου τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας.

Κατὰ τὴν παραλίαν δὲ ἐκτείνεται ἡ συνοικία αὕτη ἀπὸ τοῦ *Σαλιῆ-παζάρ* μέχρι τοῦ *Δολμα-μπαχτσέ*. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων σημείων, ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ, κεῖται ἡ ἀποβάθρα *Καμπά-τάς*,**) ὁ πρῶτος σταθμὸς τῶν ἀπὸ τῆς γεφύρας ἐκκινούντων ἀτμοπλοίων

*) Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἡ συνοικία αὕτη ἐκαλεῖτο Ἀργυρούπολις τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα παρέμεινεν, ὡς λέγεται, ἀπὸ τινος ὑπερπλούτου Ὁθωμανοῦ Γιουμπρουκτσῆ-Χουσεῖν-ἀγά ἴσως διὰ τὸ πλῆθος τῶν φλωρίων του (φυντῆκ-ἀλτινί), ὅστις ἐπὶ Σουλτάν-Μεχμέτ τοῦ Δ. κατοικῶν ἐνταῦθα, καταντικρὺ τοῦ Σεραγίου, ὑπέδεχετο καθ' ἑβδομάδα σχεδὸν τὸν Σουλτάνον, ἐρχόμενον καὶ διασκεδάζοντα περὶ τὴν ἀλείαν ἀπὸ τῶν μεγάλαις δαπάναις οἰκοδομηθέντων πρὸς τοῦτο καὶ προεξέχοντων εἰς τὴν θάλασσαν περιπτέρων τῆς οἰκίας του.

**) Κάτω τοῦ λόφου ἔνθα ὑφούται τὸ Τζιχανκίρ πρὸς τὴν θάλασσαν προεκτείνεται ἐν εἰδὲ ἀκρωτηρίου τὸ Σαλιῆ-παζάρ. (Αἰάντειον). Ἡ δὲ ἄκρα αὕτη ἐκαλεῖτο τοῦ Σπανδονῆ, ἣν ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάν, ὡς ἀντικρύζουσαν τῷ Σεράι-μουρνού μετεποίησε πᾶσαν εἰς ἀνθρωτότατον κήπον, τοῦτο μὲν ἵνα ἔχῃ λόφον εἰσβαλὴν ὑπ' ὅψιν τοῦ Σεραγίου, τοῦτο δὲ ἵνα ἀποκλείσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ θέαν εἰς τὰ τοῦ Σεραγίου. Κάμπτοντες δὲ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Σαλιῆ-παζάρ ἀπαντῶμεν τὸ *Καμπά-τάς*, βράχον ὀλοστρόγγυλον ἐπὶ διακρινόμενον, εἰς οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ δὲ Τζιχανκίρ τὸ περὶ τοῦτο τεμένος αὐτὴ τὴν θέαν του, ἱδρῦθαι ὡς ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν εἰς μνήμην τοῦ φιλετάτου αὐτοῦ υἱοῦ Τζιγάν-Γκιρ, οὗτινος τὸ σῶμα κεῖται ἐν τῷ ἐν Κωνίᾳ περὶ τῆς Σαχ-ζαδὲ πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχμέτ.

τοῦ Βοσπόρου. Ὑπεράνω δὲ τοῦ Σαλλή-παζάρ ἀνυψοῦται γραφικώτατα ἐπὶ λόφου τὸ τέμενος *Τζεχανγκίν* κτισθὲν κατὰ τὸ 1533 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου, πυρποληθὲν δὲ ἀνικοδομήθη κατὰ τὸ 1886.

§ 28. Αἱ πέραν τῆς πύλης Ἀζάπ- καποῦ συνοικίαι.

Πρὸς Δ. τοῦ Γαλατᾶ, μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐκτείνεται ἡ συνοικία *Κασήμ-πασσᾶ*, κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Βεζύρου καὶ Σερασκέρη τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάν τοῦ Α' Γκιουζελτζέ-Κασήμ-πασσᾶ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ῥόδου. Εἶναι δὲ ἐκτισμένη παρὰ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ εἰς τὸν κόλπον ἐκβάλλοντος ῥύακος, οὕτως τὰ δυσώδη ὕδατα καθιστῶσιν οὐχὶ τόσον ὑγιᾶ ὁλόκληρον τὴν συνοικίαν. — Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ ἀπαντῶσι πολλὰ τεμένη, ἀσκητήρια (τεκκέδες) καὶ μαυσωλεῖα ἀγίων καὶ περιωνύμων σοφῶν Μωαμεθανῶν.*)

*) Τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ τοῦ προαστείου *Κασήμ-πασσᾶ* τεμένη καὶ μεστζίδι ἀριθμοῦνται εἰς 45, ὧν γνωστότερα τὸ Ἀσμά-μεστζίδι, τὸ τοῦ Ἀϊνάλη-τσεμέ, ἀπὸ τῆς πλησίον κρήνης, τὸ Τὺζ-κοπαρὰν-μεστζίδι καὶ ἄλλα. Τὰ δὲ τῶν Δερβισῶν προσκυνητῆρια εἰσὶν ἐν τῷ *Κασήμ-πασσᾶ* πολυαριθμότερα, ἢ εἰς πᾶσαν

Παρὰ τὴν παραλίαν τῆς συνοικίας ταύτης ἰδρυταὶ ἐκ αυτοκρατορικοῦ ναύσταθμος (Τέρσ-χανέ), περὶ οὗ εἰρημνισθὲν ἐν τῇ διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐκδρομῇ ἡμῶν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ. Πέραν δὲ αὐτῆς ἡ Ἰουδαϊκὴ συνοικία *Χάς-κίσι* μετὰ τοῦ ἐκτεταμένου αὐτῆς Ἰουδαϊκοῦ νεκροταφείου.*)

ἄλλην συνοικίαν τῆς *Κων/πόλεως* καὶ τοῦτο, διότι οἱ ὅπισθεν τοῦ Τέρσ-χανέ Ὀθωμανικοὶ τάφοι φημιζονται ὡς εἰ ἀρχαιότεροι τῶν ἐν *Κων/πόλει*.

*) Σήμερον ὁ Τέρσ-χανέ ἔχει ἀμέσως μὲν μετὰ τὸ Ἀϊνάλη-Καθᾶκ, τὸ Ναυπηγεῖον, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ Σχοινιστροφεῖον, τὸ ὠραιότερον καὶ εὐρυχωρότερον τῶν ὑφισταμένων, ἔπειτα τὸ Πριονιστήριον, τοῦ ὁποῦ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸ τεχνουργεῖων, αἱ ἄρισται μηχαναὶ κινούνται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. Ἔπονται εἰτα πρὸς Δ. αἱ ἀποθήκαι τῶν πρὸς ναυπηγίαν ξύλων ἀπειδῶς ἐφοδιασμέναι· ἐτέρωθεν δὲ αἱ δεξαμεναί, ὅπου ἐπισκευάζονται εἰσάγόμενα τὰ πλοῖα, ἢ μὲν κτισθεῖσα ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ, ἢ δὲ ἑτέρα ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούτ, ἔργον αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Ἑλλήνος ἀρχιτέκτονος, ὅστις ἐξευξέ τὴν ἔσω Γέφυραν. Ἀπασαν τὴν ὑπερμεγέθη ταύτην τοῦ ναυστάθμου περιοχὴν ἐπιστῆφει τὸ παλιόν τοῦ Ναυκίου (Καπετάν-πασσᾶ) ὑφόμενον ἐπὶ τῆς ἀκρολοφίας, ἐν ὥριστάτῃ τοῦ κόλπου θέτει, κτίσμα τοῦ περιφημοῦ Κρουσταῦκ-Χουσεῖν-πασσᾶ, χρησιμεύον νῦν ὡς Ναυτικῆς σχολῆς. Πέραν τοῦ ναυστάθμου πρὸς Δ. ἐκτείνεται ἡ συνοικία *Πιρὶ-πασσᾶ* καὶ ἔτι αὐτῆς Δυτικώτερον τὸ Ὀκ-μεϊδάν, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, λοφοπέδιον ἄδενδρον μὲν, ἀλλὰ γλοερὸν, ὅπερ ἀπὸ Σελήμ τοῦ Α' καὶ ἐρεῖξης ἐχρηστέμενον πρὸς γύμνασιν καὶ ἀγωνισθῆσαν τῆς ταξοδολίας, τελοῦμενον κατὰ πᾶσαν ἄνοιξιν πανηγυρικῶς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐκεῖ ἀγωνισθέντων διαπρέπουσι καὶ πολλοὶ τῶν Σουλτάνων, ἐν τοῖς μόνος Σουλτάν-Μουράτ ὁ Γαΐης ἡ Δ' ἔφρασε μέχρι 1255 ποδῶν τοῦ ἀνοτάτου ὁρίου ὀριζομένου εἰς 900 ποδας.

§. 29. Τὸ Πέραν.

(Σταυροδρόμιον—Μπέη-ὀγλου*).

Ἡ συνοικία αὕτη κειμένη ἐπὶ ἑμυνύμου λόφου ὑψομένου 110 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης οἰκεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων, Ὁθωμανῶν, Ἀρμενίων, Ἰουδαίων καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων. Εἶναι μία τῶν ὠραιότερων συνοικιῶν τῆς πρωτεύουσας ἔχουσα ὄψιν ἐν μέρει ὅλως Εὐρωπαϊκὴν.

Ἡ συνοικία αὕτη ἔπαθε πλειστάκις κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑπὸ πυρκαϊῶν. Καταστρεπτικώτεροι ὅμως ἦσαν αἱ γενόμεναι κατὰ τὰ ἔτη 1831, 1853 καὶ 1870. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπισυμβῆσαν κατὰ τὴν 20 Μαΐου τοῦ ἔτους 1870 τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ Πέραν ἀπετεφρώθη· ἀλλ' ἔκτοτε ἀνφοδομήθη κτισθεισῶν ὠραίων λιθίνων οἰκοδομῶν ἀντὶ τῶν ξυλίων, αἵτινες ἐπεκράτουν πρότερον.

*) Μπέη-ὀγλου ἐκλήθη ἐκ τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς τοῦ βασιλόπαιδος Ἀλεξίου (1554), υἱοῦ τοῦ τελευταίου ἐκ Τραπεζούντος αυτοκράτορος Κομνηνοῦ Καλοῦᾶννου. Ἄλλοι ὅμως ἀποκαλοῦσιν αὐτὸ Μπέη-γιόλλου = ὁδὸς πριγκίπων, διότι ἐν αὐτῷ ὄκουν ἀπὸ τῶν μέσων ἔτι τοῦ 16ου αἰῶνος οἱ ἐπισιμότεροι τῶν ἐν Κων)πόλει παρεπιδημούντων πρεσβυτέρων, οὓς οἱ Ὁθωμανοὶ ἐκάλουν Μπέη ἢ Μπέη-ζαδέ.

Διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν.

Τὸ Πέραν διασχίζεται ὑπὸ μακρᾶς ὁδοῦ τῆς καλουμένης « Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέραν » (Μετζηδιέ), ἥτις εἶναι ἡ κυριωτάτη ἄρτηρία τῆς συγκοινωνίας ἐν τῷ τμήματι τούτῳ. Τὴν ὁδὸν ταύτην δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο διακεκριμένα τμήματα, ἂν λάθωμεν ὡς κέντρον τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν τοῦ Γαλατᾶ-σεράϊ, ἐνθα συνεννοῦνται καὶ δύο πλάγιοι ὁδοί, ἡ μὲν ἐκ δεξιῶν φερομένη ἀπὸ τοῦ Τὸπ-χανέ καὶ καλουμένη Γενῆ-τσαρσῆ, ἡ δὲ ἐξ ἀριστερῶν Χαμῆλ-μπασῆ ὁδός, ἣν διέρχεται ἡ ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ ἀνερχομένη ἄμαξα τοῦ διπλοῦ τροχιοδρόμου καὶ σταματᾷ εἰς τὸν παρὰ τὸ Λύκειον τοῦ Γαλατᾶ σεράϊ σταθμὸν αὐτῆς.

Α'. Τμήμα.

Τὸ πρῶτον τμήμα τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου (τουνελ) μέχρι τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Γαλατᾶ-σεράϊ, ἔχον διεύθυνσιν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν. Εἶναι δὲ τοσούτον στενὸν πολλαχού, ὥστε μία μόνον ἄμαξα δύναται νὰ διέρχεται δι' αὐτῆς. Πλάγιοι ὁδοί εἰς αὐτὴν ἐκβάλλουσαι ἐξ ἀριστερῶν εἶναι αἱ ἐξῆς: Ὁδὸς Ἀσμακλή-μετζήτ, Τιμόνη, Δερβίς, Βενεδίκ, Γλαβάνη καὶ Διοδος-Χατζοπούλου, αἵτινες φέρουσιν εἰς τὴν εὐρεῖαν ἐ-

δὸν τῶν Μνηματακίων, ἥς ἡ μὲν μία πλευρὰ ἔχει σειρὰν ὠραίων λιθίνων οἰκοδομῶν, ἡ δ' ἐτέρᾳ τὸν κορυφὸν καὶ ἐκτεταμένον δημόσιον κήπον «*Δημαρχιακὸν κήπον τοῦ Πέραν*». Ὁ κήπος οὗτος εἶναι τὸ συνεντευκτήριον τοῦ ἐκλεκτοῦ κόσμου τοῦ Πέραν, κατὰ δὲ τοὺς ἑαρινοὺς καὶ θερινοὺς μῆνας παιανίζει καθ' ἐκάστην καὶ μουσική. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει καὶ κορυφώτατον θέατρον.

Σπουδαιότεραι οἰκοδομαὶ ἐν τῷ τμήματι τούτῳ, ἤτοι ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Τουνελ ἐχούσης ἐν μέσῳ καὶ πίδακα, μέχρι τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Γαλατᾶ-σεραί εἶναι αἱ ἑξῆς:

Ἀριστερὰ ἀπαντῶμεν πρῶτον τὸ ῥωσικὸν προξενεῖον καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν Σουηδικὴν πρεσβείαν. Κατωτέρω ἀριστερὰ μὲν τὴν ὁδὸν Ἀσμαλῆ-μετζήτ, δεξιὰ δὲ τὴν ὁδὸν Κουμπαρτζή· ἡ τοιαύτη διασταύρωσις τῶν ὁδῶν καλεῖται συνήθως Σταυροδρόμιον· ἐκ τοῦ σημείου δὲ τούτου ἐπωνομάσθη καὶ ἅπαν τὸ τμήμα τοῦτο Σταυροδρόμιον. Ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς ὁδοῦ Κουμπαρτζή κεῖται τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Ἀγγλίας. Κατωτέρω ἀριστερὰ μὲν ἀπαντᾷ ἡ ὁδὸς Τιμόνη, ἀπέναντι δὲ τὸ μέγαρον τῆς Ῥωσικῆς πρεσβείας, μέγα καὶ λαμπρὸν οἰκοδόμημα ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας, καὶ περιβαλλόμενον κύκλῳ ὑπὸ κήπων. Κατωτέρω δεξιὰ ἔχουμεν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Σάντα-Μαρίας,

μετ' αὐτὴν δὲ λιθόστρωτον καὶ κατωφερῇ ὁδὸν ἐπιλεγομένην «*ὁδὸν τῶν ταχυδρομείων*», ἥτις ἄγει εἰς τὸ καθολικὸν παρεκκλήσιον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας «*Ἁγίου Λουδοβίκου*» καὶ εἰς τὴν ὁδὸν Τὸμ-τόμ, ἐν ἣ ἀπαντᾷ τὸ γαλλικὸν προξενεῖον καὶ ἡ Αὐστριακὴ πρεσβεία κειμένη ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἐν ἣ ἄλλοτε εἶχον τὴν ἐδραν τῶν οἱ πρεσβεύται τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας. Ἐν τῇ ἐτέρᾳ δὲ πλευρᾷ μετὰ τὴν ὁδὸν Τιμόνη ἔπεται ἡ ὁδὸς Δερβίς, εἴτα ἡ ὁδὸς Βενεδίκ, ἐν ἣ ἀπαντᾷ τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Βρεττανίας καὶ κατωτέρω τὸ τοῦ Βυζαντίου καὶ μετ' αὐτὸ ἐμπορικὸν κατάστημα τῆς Γερμανικῆς ἀγορᾶς, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Ὀλλανδικὴ πρεσβεία, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου τῆς Παδούης, ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς ὁδοῦ τῆς κατερχομένης πρὸς τὸ μέγαρον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας κειμένης ἐν χαμηλῇ θέσει, ἐν τῇ βαθεΐᾳ κοιλάδι τοῦ Γενῆ-τσιαρσῆ καὶ περιβαλλομένη κύκλῳ ὑπὸ κήπων.— Ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλευρᾷ τῆς Μ. ὁδοῦ ἀπαντᾷ τὸ μέγα ἐμπορικὸν γαλλικὸν κατάστημα «*Μπόν-μαρσιέ*», ἔχον διέξοδον καὶ πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Μνηματακίων, ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ καὶ ὀλίγον ἄνω τὸ Ἑλληνικὸν προξενεῖον. Μετ' αὐτὸ ἔπεται ἡ ὁδὸς Λιναρδῆ καὶ μετ' αὐτὴν καὶ ἀπέναντι στενὴ ὁδὸς ἄγουσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας (τῶν Εἰσοδίων), μετὰ δὲ τὴν στενὴν ταύτην ὁδὸν ἔπεται ἡ διὰ

δος Χατζοπούλου ἄγρουσα ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ μέγαρον τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας, κολοσσιαῖον οἰκοδόμημα ἀνοικοδομηθὲν μετὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ 1870 μετὰ μικρᾶς προτεσταντικῆς ἐκκλησίας.

Μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην δίοδον χωροῦντες κατωτέρω φθάνομεν εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Χαμάλ-μπαση, ἔνθα κεῖται τὸ «Κεντρικὸν φαρμακεῖον» καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι αὐτοῦ ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς τοῦ Γαλατᾶ-σεράι, ἔνθα λήγει τὸ πρῶτον τμήμα τῆς Μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν.

Β'. Τμήμα.

Τὸ δεύτερον τμήμα τῆς Μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ Γαλατᾶ-σεράι καὶ λήγον εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Τακσίμ ἔχει διευθύνσιν ἀπὸ τοῦ ΝΔ. πρὸς τὸ ΒΑ. ἔχει δὲ τοῦτο ἀρκούσαν εὐρύτητα ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ 1870 μεγάλης πυρκαϊᾶς, καθ' ἣν κατεστράφη ὁλόκληρον τὸ τμήμα τοῦτο διέρχεται καὶ ὁ τροχιόδρομος διευθυνόμενος εἰς τὴν πλατείαν Τακσίμ καὶ ἐκείθεν εἰς Σισλῆ.

Αἱ κυριώτεραι οἰκοδομαὶ ἐν τῷ τμήματι τοῦτο εἶναι αἱ ἐξῆς. Μετὰ τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν τοῦ Γαλατᾶ-σεράι ἔπεται τὸ Αὐτοκρατορικὸν Λύκειον τοῦ Γαλα-

τᾶ-σεράι κείμενον εἰς τὸ βάθος μεγάλης αὐλῆς καταφύτου ὑπὸ δένδρων.*)

Παρὰ τὴν ὁδὸν κλείεται διὰ μεγαλοπρεποῦς πυλῶνος ἔχοντος ἐκατέρωθεν κίονας μὲ μαρμαρίνας κρήνας. Προχωροῦντες ἀνωτέρω καὶ διερχόμενοι πρὸ πλουσίων καταστημάτων καὶ κομψῶν οἰκιῶν ἀπαντῶμεν τὴν ὁδὸν Κιούλ-ὄγλου καὶ μετ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν Προύσης αἵτινες ἄγουσιν εἰς τὴν ὁδὸν Ἀγᾶ-χαμάμ, ἐν ᾗ εὕρηται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία. Εἰς δὲ τὴν ἀπέναντι πλευρὰν ἀπαντῶμεν τὴν Δίοδον Εὐρώπης ἐν τῇ μεγάλῳπρεπεϊ οἰκοδομῇ τοῦ Ἀστεως τῆς Περαιᾶς, κτῆμα τοῦ ὁμογενοῦς Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ὑπῆρχε τὸ θέατρον Ναούμ. Ἡ δίοδος αὐτῇ ἄγει εἰς ὁδὸν τινα ἐν ᾗ γίνεται ἡ ἀγορὰ τῶν ἰχθύων (Μπαλουκ-παζάρ) τοῦ Πέραν καὶ ἡ ἀρμενικὴ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Τριάδος. Μετὰ τὸ ἄστυ τῆς Περαιᾶς

*) Τὸ ἀρχαιότατον τοῦτο καὶ διὰ τὴν θέσιν του λαμπρότατον οἰκοδόμημα ὑπῆρξεν ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ Μεγάλου Σουλταῖ μὲν ἐν τῶν τριῶν ἐκπαιδευτηρίων, ὅπου οἱ υἱοὶ τῶν μεγιστάνων ἐλάμβανον τὴν ἀπαιτουμένην ἀνατροφήν καὶ παιδεῖαν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σεραγίου. Ἐκτίσθη δὲ τὸ πρῶτον ἐπὶ Βαγιζήτ Β', ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτ τοῦ Α' (1753) ἰδρύθη ἐν αὐτῷ καὶ βιβλιοθήκη, ἧς τὰ βιβλία μετεκομίσθησαν ἐν αὐτῇ πομπῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παλατιοῦ. Τὸ 1849 ἀποτεφρώθην καὶ συναπολεσθέντος πλήθους μαθηματικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν ὀργάνων καὶ τῆς βιβλιοθήκης ἀπᾶσης ἀνηγήθη ἐπὶ νέῳ μεγαλοπρεπεστέρου σχεδίου ὡς νῦν σώζεται.

ἐπεται τὸ νέον Γαλλικὸν Θέατρον*)· χωροῦντες δὲ ἀνωτέρω ἀπαντῶμεν τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ Ἀβραάμ-πασσᾶ (ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ τηλεγραφεῖον) τὸ θέατρον Βέρδη καὶ τὸ Ξενοδοχεῖον τοῦ Λουξεμβούργου. Μετ' αὐτὸ ἐπεται ἡ ὁδὸς Σακιζ-ἀγάτο ἀνοιγομένη ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ Προύσης. Ἡ ὁδὸς Σακιζ-ἀγάτο διασχίζουσα ἐτέραν εὑρεῖται ὁδόν, παράλληλον τῇ μεγάλῃ ὁδῷ τοῦ Πέραν « τὴν ὁδὸν Ταρλάμπαση » ἀγεί εἰς τὸ προάστειον Ταταῦλα.

Χωροῦντες πέραν τῶν δύο τούτων ὁδῶν Προύσης καὶ Σακιζ-ἀγάτο ἀπαντῶμεν πανταχοῦ ὠραίας καὶ ὑψηλὰς οἰκοδομὰς, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ διαφόρους ὁδοὺς ἐκβαλλούσας εἰς τὴν Μεγάλῃν ὁδόν. Αἱ σπουδαιότεραι οἰκοδομαὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς ναὸς τῆς Ἀγίας Τριάδος νέον καὶ ὠραῖον οἰκοδόμημα Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ μετὰ κομποῦ θόλου, δύο ὑψηλῶν κωδωνοστασίων καὶ λαμπρῶν ἐν αὐτῷ εἰκόνων. Παρ' αὐτὸν δὲ (οὐχὶ παρὰ τὴν μεγάλην ὁδόν) ἐγείρεται τὸ νεόδημον καὶ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ Ζαππείου Παρ-

*) Μετὰ τὸ Γαλλικὸν θέατρον ἀνοίγεται ὁδὸς (Σῆλ) ἄγουσα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, οἰκοδόμημα μέγα καὶ ὠραῖον ρυθμοῦ δὲ Δωρικῷ καὶ μετὰ ἀξιολόγου βιβλιοθήκης (40.000 τόμ.), οἰκοδομηθὲν τῷ 1871-72. Ἀντικρὺ δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀνοίγεται ἡ ὁδὸς Σου-περαζή εἰς τὸ βῆλος τῆς ὁποίας κεῖται ἡ ἐνοριακὴ σχολὴ τῆς Παναγίας τῶν Εἰσαδίων ὡσαύτως μετ' ἀξιολόγου βιβλιοθήκης.

θENAΓΩΓΕΙΟΥ. Ἀπέναντι δὲ ἐν τῇ ἄλλῃ πλευρᾷ ἀπαντᾷ τὸ Γαλλικὸν νοσοκομεῖον, εἶτα ἡ κρήνη Ταξίμ (Ἵδρονομεῖον) παρέχουσα ἀπὸ τοῦ δάσους τοῦ Βελιγραδίου πόσιμον ὕδωρ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Περαιᾶς. Πέραν αὐτῆς ἀπαντᾷ ἀστυνομικὸς σταθμὸς (Κουλούκ) καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ τελευταίᾳ πλαγίᾳ ὁδῷ (Φεριδιῆ) ὁ στρατῶν τῶν πυροσβεστικῶν.

§ 30. Ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Ταξίμ-μέχρ' τοῦ Σισλῆ.

Εἵπομεν ἐν ἀρχῇ ἐξερχόμενοι τῆς σχολῆς ὅτι ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ὑπάρχει πίδαξ. Ἀριστερὰ ταύτης κεῖται τὸ Ἵδρονομεῖον*) τοῦ Πέραν (Τακσίμ), κτίριον ἐν ὀκταγώνῳ σχήματι, σκιαζόμενον ὑπὸ ὑψικόμενων πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων. Ἐνταῦθα σταθμεύουσιν αἱ ἄμαξαι τοῦ τροχιοδρόμου αἱ ἀνερχόμεναι ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ-Σεράι, ἵνα διευθυνθῶσιν εἰς Παγκάλτι καὶ

*) Διὰ τοῦ Ἵδρονομείου τούτου ποτίζονται τὰ τέσσαρα προάστεια, τοῦ Κασίμ-πασσᾶ, τοῦ Σταυροδρομίου, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Τὸπ-χανέ, ὡς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τοῦ ἐντὸς τῆς περιοχῆς καὶ ὅπισθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀρμενικοῦ νεκροταφείου, κτίσματος τοῦ Σουλτάν-Σελίμ τοῦ Γ' ἀρδευόνται ἔνθεν μὲν τὰ τοῦ Μπεσίκ Τᾶς καὶ Δολμά-μπαχσᾶ, ἔνθεν δὲ τὰ τῶν Ταταούλων. Τὸ Ἵδρονομεῖον τοῦ Πέραν τὸ πρῶτον ἐκτίσθη τὸ 1730—31 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μαχμουτ Α'.

Σισιλή.—Πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς πλατείας ταύτης ἀνοίγε-
ται εὐρεῖα ὁδὸς ἄγουσα εἰς τὸ κολοσσαῖον οἰκοδόμημα
τοῦ μεγάρου τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας κτισθείσης κα-
τὰ τὸ 1875-77 καὶ κειμένης ἐπὶ λαμπρᾶς καὶ ἐξεχού-
σης θέσεως. Οὐ μακρὰν δὲ αὐτῆς ἀπαντᾷ καὶ τὸ νεό-
δητον μέγαρον τῆς Ἰταλικῆς πρεσβείας.

Προχωροῦντες ἤδη ἀπὸ τῆς πλατείας πρὸς τὰ ἄνω
ἀπαντῶμεν δεξιὰ μὲν τὸν μεγαλοπρεπῆ στρατῶνα τοῦ
*Πυροβολικοῦ**) (Τοπτη-Κισλασῆ), κομφὸν οἰκοδόμη-
μα Μαυρουσιανοῦ ῥυθμοῦ μετὰ μεγαλοπρεποῦς πυλῶ-
νος, ἀπέναντι δ' αὐτοῦ τὴν μεγάλην πλατεῖαν τῶν
στρατιωτικῶν γυμνασίων περιφρασσομένην διὰ σιδη-
ρῶν κιγκλίδων. Μετὰ τὸν στρατῶνα ἔπεται ὁ μέγας
Δημαρχιακὸς κῆπος τοῦ Τακσίμ, ἀφ' οὗ ἔχομεν λαμ-
πρὰν ἀποψιν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Σκουτάρως.
Ὅπισθεν τοῦ στρατῶνος ἐκτείνεται μέγα Ὀθωμανικὸν
κοιμητήριον τὸ καλούμενον «Μπογιούκ-μεζαριστάν»
μετὰ μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιβλητικοῦ θάους κυπα-
ρίσων.

*) Τὸ ὠραιότατον τοῦτο κτίριον, τοῦ ὁποῦ τοῦ σχεδίου ἀνα-
πτύσσεται ἐπὶ τεσσάρων προσόψεων, ὧν προέχουσι πρόθυρα καὶ
περίστω μεγαλοπρεπῆ, ἀνέχοντα γλαφυρότητα περίπτερα, ὧν
τὸ περιφανέστερον προώριστα διὰ τὸν Σουλτάνον, ἔχει πολλὴν
εὐρυθμίαν, πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ εἶναι τὸ μόνον
τοῦτο δημόσιον κτίριον, τὸ ὁποῖον ἐσεβάσθησαν οἱ Γενίτσαροι, ὅτε
τὸ 1807 κατέστρεψαν ὅλα τὰ καταστήματα τοῦ Νιζάμ-τζεδῆ,

Μετὰ τὸν κῆπον ἔπεται ὁδὸς ἄγουσα εἰς τὸν μέγαν
στρατῶνα «Μετζηιδιέ»*) καὶ κατερχομένη εἴτα εἰς
τὴν πλατεῖαν τοῦ Δολμά-μπαχτσέ διὰ τῆς κοιλάδος
«μικρὸ-φλαμουρί».—Εἴτα διερχόμεθα τὴν ὑπὸ Ἀρ-
μενίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τινῶν ὀρθοδόξων οἰκουμέ-
νην συνοικίαν *Παγκάλι*, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ Καθολικὴ
ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Πνεύματος μετὰ σχολῆς ἀπέναν-
τι δ' αὐτῆς εὐρεται ἀρχαῖόν τι καὶ ἀρκούντως ἐκτε-
ταμένον ἄρμενικὸν κοιμητήριον καὶ μετ' αὐτὸ ἡ Ἀνω-
τέρα *Στρατιωτικὴ Σχολή* τῆς αὐτοκρατορίας (Μεκ-
τέπι-χαρμπιέ) ἐδρεύουσα ἐν μεγάλῳ τινὶ στρατῶνι.

Χωροῦντες ἀνωτέρω θὰ φθάσωμεν δι' ὁδοῦ τινος ἐκ
δεξιῶν εἰς τὴν συνοικίαν *Νισὰν-τάς*, ἔνθα ὑπάρχει
κομφὸς Ῥωσικὸς ναὸς καὶ νοσοκομεῖον Ῥωσικόν. Ἀ-
κολουθοῦντες δὲ εἴτα τὴν ὁδὸν τοῦ τροχιοδρόμου πρὸς
τὰ ἄνω θὰ φθάσωμεν εἰς *Σισιλή*, ἔνθα λήγουσιν αἱ σι-
δηραὶ γραμμαὶ αὐτοῦ. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπαντῶσιν
ἐνταῦθα παρὰ τὸν μέγαν σταθμὸν τοῦ τροχιοδρόμου
ὠρεῖα ἐξοχικὰ καφενεῖα καὶ τινα ξενοδοχεῖα.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ Σισιλή ἀπόστασιν ἀφίγοντες δε-
ξιὰ τὰ Γαλλικὰ νοσοκομεῖα εὐρίσκονται τὰ Χριστια-

*) Ὁ στρατῶν οὗτος (τάς-κισλασῆ) προσδιωρίσθη κατ' ἀρ-
χὴς εἰς στρατιωτικὴν σχολὴν ἐπὶ δὲ τῶν Κριμαϊκῶν ἐχρησίσμε-
θεν ὡς νοσοκομεῖον διὰ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα.

νικά νεκροταφεία τοῦ Πέραν (τὸ τῶν Ὁρθόδοξων, Καθολικῶν, Ἀγγλῶν καὶ Ἀρμενίων). Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ὥραϊα ἐκ μαρμάρου Μαυσωλεῖα· ἐν δὲ τῷ τῶν ὀρθόδοξων καὶ νεόδημος ναῖσκος κοιμησάτου βύθου ἐν σχήματι σταυροῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

§ 31. Ἀπὸ τοῦ Σταυροδρομίου εἰς Ταταῦλα.

Ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ-Σεράϊ ἂν λάβωμεν τὴν ὁδὸν Χαμάλ-μπαση τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πρεσβείαν καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὰ κάτω τὴν ὁδὸν Καλλινοτζή-κουλούκ, θὰ κατέλωμεν εἰς τὴν κοιλάδα τὴν διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ βύακος (μᾶλλον χειμάρρου· ντερὲ τ.) τοῦ Κασήμ-πασσά. Κατὰ τὴν κάθοδον ταύτην θὰ ἀπαντήσωμεν δεξιὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου.

Ἡ κοιλάς αὕτη ἡ ἔχουσα καὶ ἀγορὰν Γενῆ-Σεῖρ καλουμένην χωρίζει τὸ Πέραν ἀπὸ τὸ προάστειον τῶν Ταταούλων. Ἀνωθεν τῆς κοιλάδος ταύτης ἐκτείνονται ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ λόφου ἐν γραφικωτάτῃ τοποθεσίᾳ τὰ Ταταῦλα. Ἐκλήθησαν δὲ ταῦτα οὕτως ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐπαύλεων καὶ σταύλων τῶν Γενουησίων. Ἐχουσι στενας ὁδοὺς καὶ οἰκίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ξυλίνας.

Τὸ προάστειον τοῦτο οἰκεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ

χριστιανῶν ὀρθόδοξων διακρινόμενον διὰ τὸ εὐάερτον καὶ ὑγιεινὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἐχει δύο ναοὺς τὸν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου, ἐξ οὗ καὶ προάστειον τοῦ Ἀγ. Δημητρίου καλεῖται συνήθως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, καὶ τὸν τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου. Παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου κεῖται ἡ νεόδημος κεντρικὴ Σχολὴ τῶν ἀρρένων καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον. Παρὰ δὲ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ΝΑ. τοῦ προαστείου εὕρηται ἡ συνοικία τῆς Εὐαγγελιστρίας μεθ' ὁμωνύμου ναοῦ.

Γ.

Ὁ Βόσπορος.

Ἡ στενὴ θάλασσα, ἡ χωρίζουσα τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ δι' ἧς τὰ ὕδατα τῆς Μαύρης Θαλάσσης φέρονται πρὸς τὴν Προποντίδα καλεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Βόσπορος*).

*) Βόσπορος=βόας πόρος. Κατὰ τὴν μυθολογίαν Ἰὼ ἡ Ἰνίχου μεταμορφωθείσα εἰς βοῦν καὶ οἰστροηλατομένη κατὰ μῆνιν τῆς Ἥρας γῆν καὶ θάλασσαν περιτρέχουσα διήλθε καὶ τὸν πορθμὸν τοῦτον. Ὁ Εὐρύπιδης ἀποκαλεῖ τὸν πορθμὸν τοῦτον «Κλειδὰς Πόντου», ὁ Ἡρόδοτος «αὐχέναν», οἱ Βυζαντινοὶ «Στενὸν ἢ «Στε-

Ἐχει μήκος 27 περίπου χμ. διευθυνόμενος ἀπὸ τοῦ ΝΔ. πρὸς τὸ ΒΑ., πλάτος δὲ 550—2,000 μ. καὶ βάθος 30—60 μ.

Ὁ πορθμὸς οὗτος βαίνει λίαν σκολιός· αἱ δὲ γωνίαι, αἱ σχηματίζουσιν αἱ σκολιότητες αὐτοῦ εἶναι κυρίως ἐπτά. Ἡ πρώτη παρὰ τὸν Βαθυρρύακα (Μπογοιούκ-δερέ τ.) ἡ δευτέρα κατὰ τὴν Α. παραλίαν αὐτοῦ Κάν-λιτζε, ἡ τρίτη παρὰ τὸ Ἑρμαῖον (Καγιαλάρ), ἡ τετάρτη παρὰ τὸ Βανη-κίόι, ἡ πέμπτη παρὰ τὸ Ἄρνα-οὐτ-κίόι (Μέγα-ῤεῦμα), ἡ ἕκτη παρὰ τὸ Σκούταρι καὶ ἡ ἑβδόμη παρὰ τὸ Σεράι-μπουρνού.

Αἱ καμπαὶ αὐτοῦ ἀντανακλῶσαι πρὸς ἀλλήλας τὰ ὕδατα ἀποτελοῦσι τὸ χαρακτηριστικώτατον φαινόμενον τοῦ Βοσπόρου, τὰ *ρεύματα*. Αἰτία δὲ τούτων εἶναι οὐχὶ τοῦ πορθμοῦ τὸ στενόν, ἀλλὰ τὰ ἀκρωτήρια, ὑφ' ὧν παρεμποδιζόμενος ὁ ῥοῦς γίνεται ὀρμητικώτερος. Ὡστε ὁ Βόσπορος ἔχει δύο ἀντιθέτους κινήσεις ῥευμάτων, τὴν μὲν ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κατερχομένου ῥεύματος*), τὴν δὲ ἀπὸ τῶν συνωθήσεων καὶ

νά» καὶ τοὺς παρ' αὐτὸν οἰκοῦντας ναύτας «Στενίτας», τουρκιστὶ καλεῖται «Σταμπούλ-μπογάζη» καὶ κοινῶς Κατάστενον ἢ Μπογάζη».

*) Ὁ τε Βόσπορος καὶ ὁ Ἑλλήσποντος καὶ ἄλλα στενὰ τοιαῦτα προφανῶς καταδεικνύουσιν ἐκ τοῦ στενοῦ αὐτῶν, τῆς θέσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀκτῶν αὐτῶν, ὅτι ἐγεννήθησαν ἐκ με-

περιελίξεων αὐτοῦ. Ἰσχυρότατον τὸ ῥεῦμα καθίσταται παρὰ τὰ Θεραπειά, Κανδούλλι καὶ Ἄρναοὐτ-κίόι.

Αἱ ὄχθαι αὐτοῦ ποικίλλονται διὰ κομψῶς ἐσχηματισμένων ὑψωμάτων, ἐνίοτε ἀποτόμων καὶ ὑψηλῶν μέχρι 200 μ. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ ἀπαντῶμεν ἀλλεπάλληλον σειρὰν ἀκρωτηρίων περικλειόντων πληθὺν μικρῶν κόλπων, λιμένων καὶ ὄρμων, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἀνοίγονται χαριέστατα τμήματα κοιλάδων, καταφύτων ὑπὸ πλατάνων καὶ κυπαρίσσω καὶ ἄλλων δένδρων. Αἱ ὄχθαι αὐτοῦ διακρίνονται διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτῶν φυσικὴν καλλονὴν καὶ γραφικότητα οὕτως, ὥστε ἡ τοποθεσία καὶ ὁ τοιοῦτος σχηματισμὸς τοῦ Βοσπόρου εἶναι μία τῶν θελκτικωτάτων τοῦ κόσμου.

Διαιρέσεις τοῦ Βοσπόρου.

Τὸν Βόσπορον δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα : *)

γὰλων μεταβολῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εἴτε ἐκ τῆς διαρρήξεως τῆς ξηρᾶς ὑπὸ στενοχωρουμένων θαλασσίων ὑδάτων, ὡς τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῆς Προποντιδος καὶ τοῦ Εὐζείνου Πόντου, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἦτο μεγίστη λίμνη δεχομένη τὰ ὕδατα πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν ἐκβαλλόντων τῶν πλείστων καὶ μεγαλειτέρων εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ ἀκτὴν.

*) Γενικώτερον δὲ θεωρούμενος ὁ Βόσπορος διαιρεῖται εἰς δύο

α) Τὸ πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν εὐρὺ καὶ χωνοειδὲς ἄνοιγμα τοῦ πορθμοῦ, ἐμοιάζον πρὸς ὄρμον μῆλλον ἢ πρὸς πορθμὸν (ἀπὸ τῶν Συμπληγμάτων μέχρι τοῦ Ἀνατόλ-καθάκ).

β) Τὸν καλούμενον Ἀνω-Βόσπορον, περιλαμβάνοντα τοὺς δύο εὐρεῖς καὶ λεκανοειδεῖς κόλπους· τὸν μὲν πρὸς Β. παρὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν κόλπον τοῦ

μεγάλας περιφερείας ἢ κύκλους, τοὺς καλουμένους Δίσκους, ὧν τὸν μὲν πρῶτον κλείουσι τὰ δύο Χισάρια (Ἀνατόλ καὶ Ρούμελη χισάρ), τὸν δὲ δεύτερον τὰ δύο Καθάκια (Ἀνατόλ καὶ Ρούμελη Καθάκι). Ἐν γένει δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ μὲν εὐρωπαϊκὴ ἀκτὴ εἶναι πεδιωτότερα καὶ ἀλιτενεστέρα ἔχουσα πλειοτέρας κοιλάδας καὶ βαθυτέρους κόλπους, ἡ δὲ ἀσιατικὴ ὀρεινότερα καὶ μᾶλλον σὺνδενδρὸς καὶ εὐδρότερα.

Ὁ διάπλους τοῦ Βοσπόρου ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δυσχερὲς καὶ ἐπικίνδυνος· καὶ σήμερον ἔτι ἡ ἀπὸ τοῦ Εὐζείνου εἰσοδος, κατὰ τὸν χειμῶνα ἰδίως, δὲν εἶναι ἀκίνδυνος ἕνεκα τῆς στενότητος τοῦ στομίου, τῶν αἰφνιδίως μεταβαλλομένων ἀνέμων καὶ ρευμάτων καὶ τῆς συχνᾶς ἐπικρατοῦσης πυκνῆς ὁμίλης. Τὰ ἱστοφόρα μάλιστα κατὰ τὰς σκοτεινὰς καὶ θυελλώδεις νύκτας, ἂν καὶ ὑπάρχωσι κατὰ τὴν εἰσοδὸν οἱ φάροι τοῦ Ρούμελη καὶ Ἀνατόλ-φενέρ, ὅπου συγχάνοντα τῆς ἐν τῷ στομίῳ εἰσοδοῦ ἐκσπενδονίζονται ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ ρευμάτων ἐπὶ τῶν παρακειμένων βράχων. Ἐκ τῶν ἐπισυμβαινόντων τούτων κινδύνων τῇ ναυτιλίᾳ ἐπλάσεν ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία τοὺς ἐν τῇ Ἀργοναυτικῇ ἐκστρατείᾳ ἀπαντώντας γνωστούς μύθους. Τὸν ἀγῶνα μετὰ τοῦ γίγαντος Ἀλκύον, τὸν φόνον τῶν Ἀρπυιῶν, τὸν διέπλυν τῆς Ἀργεῖς διὰ τῶν Συμπληγμάτων ἢ Κυκνέων, τῶν φοβερῶν ἐκεῖνων συγκρουομένων βράχων, δι' ὧν οὐδὲν πρὸ τῆς Ἀργεῖς πλοῖον διέπλευσε.

Μπουγιούκ-δερέ, τὸν δὲ πρὸς Ν. κόλπον τοῦ Βείκος παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν. Χωρίζονται δὲ οὗτοι διὰ στενοῦ τινος παρὰ τὰ Θεραπεῖα.

γ) Τὸν Κάτω-Βόσπορον, μακρὸν καὶ στενὸν μετὰ ἰσχυροῦ ρεύματος πορθμὸν, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ν. ἐξόδου τῶν δύο εἰρημένων κόλπων, ἥτοι ἀπὸ τοῦ Ἐμιργιάν μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Προποντίδα.

§ 32. Εὐρωπαϊκὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου.

Δολμᾶ-μπαχτζέ.*) Τὸ ἀτμέπλοιον ἀναχωροῦν ἀπὸ τῆς γεφύρας καὶ ἀφίνον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸν Γαλατᾶν, Τὸπ-χανέ, Σαλη-παζάρ, Φουντουκλή καὶ Καμπᾶ-τάς (πρῶτος στθμ.) πλέει πρὸ τῶν ἐχτεταμένων

*) Ἡ πεδινὴ αὕτη παραλία ἤτο ποτε λιμὴν, καλούμενος Πεντηκητορικός, ὅπου προσωρμίσθη ὁ Σκύθης Ταῦρος πλεῖον εἰς Κρήτην πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης· καὶ Ἰασόνιον ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοῦ Ἰάσονος. Τὸν λιμένα τούτον πρῶτος συνέχωσεν ὁ Καρᾶμπουλού ἐπονομασθέντα τότε βασιλικὸν περιβόλιον ἔχον 4000 βημάτων περιφέρειαν. Μετὰ τούτον συνεπλήρωσε τὸ ἔργον ὁ περιφημὸς Χαῖρ-οὐδ-δὶν πασσᾶς συγχώσας ἅπαν ὃ μέρος τοῦτο καὶ φυτεύσας αὐτὸ εἰς κήπον, ὅστις ἄφ' οὗ περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ρουστᾶν-πασσᾶ, τοῦ ἰσχυροτάτου βεζύρου καὶ γαμβροῦ τοῦ Μεγάλου Σουλταῖν, ἡπετέλει μέρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀνακτόρου τοῦ Μπιασηκ-τάς καὶ παρείχε τὰ ὠραιότερα τῆς πρωτευούσης λαχανικὰ κηπεύσιμα διὰ τὸ παλιόν. Ἐνεκα τούτου τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται μέχρι τοῦ νῦν Δολμᾶ-μπαχτζέ (=γεμιστὸν περιβόλιον).

ἀνακτόρων τοῦ Δολμᾶ-μπαχτζέ, ἅτινα ὠκοδόμησε κατὰ τὸ ἔτος 1853, ὃ ἀείμνηστος πατὴρ τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀνάσσοντος Σουλτάν-Ἀβδούλ-Μετζήτ.

Ἡ πρὸς τὸν Βόσπορον ἐστραμμένη πρόσοψις τῶν ἀνακτόρων εἶναι 650 μ. Μαρμαρίνη προκυμαία διατρέχει τὴν παρὰ τὰ ἀνάκτορα ἀκτὴν μετὰ κομφῶν μαρμαρίνων κλιμάκων. Πολυτελέστατον δὲ καὶ κομφῶς πεποικιλμένον κιγκλιδωτὸν χωρίζει ταῦτα ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ἐνὸς μεγίστου καὶ μεγαλοπρεποῦς κεντρικοῦ οἰκοδομήματος καὶ δύο πτερύγων. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ*) διακόσμησις καὶ ἡ πολυτέ-

*) Τὸ περικαλλὲς τοῦτο ἀνάκτορον δὲν ὑπάρχει ὑπὸ ἔποψιν ἀρχιτεκτονικὴν εἰς οὐδένα τῶν γνωστῶν ρυθμῶν, διότι δὲν εἶναι οὔτε Ἑλληνικὸν οὔτε Ῥωμαϊκόν οὔτε Γοτθικόν οὔτε Ἀραβικόν οὔτε Τουρκικόν· ὑπενημιζεῖ δὲ πῶς τὸν τύπον καὶ τὰ ἀρχαῖα τῆς Βενετίας παλιότις. Αἱ δύο πτέρυγες αὐτοῦ οἰκοδομηθεῖσαι εἰς ἄλλην ἐποχὴν οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσιν οὔτε κατὰ τὸν ρυθμὸν οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ καθ' αὐτὸ κεντρικὸν κτίριον. Ὅποιον δὲ γονιμότητα φαντασίας ἔδει νὰ ἀναπτύξῃ ὁ ἀρχιτέκτων περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ περικαλλοῦς τούτου κτιρίου δύναται νὰ συμπεράνῃ τις, ὅταν ἀναλογισθῇ ὅτι τριακόσιοι καὶ ἐπὶκεῖνα ὀκλαμοὶ ἔδει νὰ κοσμηθῶσιν ἄλλος ἄλλως· καὶ τοῦτο χωρὶς τινος ἐμφύλων ὄντων ἀπομιμήσεως, ἣν ἀποστρέφεται ὁ ἰσλαμισμός. Ποῦ μὲν κυανοβαφῆς οὐρανὸς διακοσμοῦμενος ἐπιχαρίτως διὰ νεφῶν χρυσαυγίζοντων· ἄλλαχθ' πελώριος μαργαρίτου κόλπος, ἀντανκλῶν ἱριδοειδῶς ὅλα τοῦ πρίσματος τὰ χρώματα· ἄλλαχθ' περιπλοκαῖες ἰδανικῶν ἀνθῶν περικοσμοῦντων διὰ τῶν καλύκων καὶ φύλλων αὐτῶν ἐπιχρύσους ἀναδεδράχδας· ἢ μαργαριτῶν ὁρ-

λεια τῶν ἀνακτόρων τούτων εἶναι μυθώδης καὶ ἀπίστευτος. Μεγαλοπρεπέστατοι εἰσὶν ἐν αὐτῷ δύο πυλῶνες ἐγειρόμενοι ἐν εἴδει θριαμβευτικῶν τόξων, ὄντως πλουσιώτατα κεκοσμημένοι.

Αἱ λοιπαὶ περὶ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα οἰκοδομαὶ καὶ κηποι κατέχουσι πᾶσαν τὴν παραλίαν μέχρι τοῦ προαστείου Μπεςήκ-τάς. Ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ κειμένῃ πρὸ τῶν ἀνακτόρων κεῖται ἐν μέσῳ δένδρων τὸ τέμενος τῆς Βαλιδέ, κτισθὲν ὑπὸ τῆς Βασιλομήτορος τοῦ Σουλτάν-Ἀβδούλ-Μετζήτ· ἔχει δὲ δύο κομφούς μιναρέδες καὶ ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ τοῦ Τὸπ-χανέ τέμενος.

Μπεςήκ-τάς (2ος σταθμ. 4 χμ. ἀπὸ τῆς γεφύρας). Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ κεῖται παρὰ τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν (Κουλουκ) ὁ ὑπὸ πλατάνων καὶ φιλυρῶν σκιαζόμενος τάφος τοῦ περιωνύμου Χαῖρ-οὐδ-δίν-πασσᾶ (Βαρθαρῶσα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων καλουμένου, ὑπὸ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν Χακκάν-οὐλ-μπάχρ=κυρίαρχον τῆς θαλάσσης) κατακτητοῦ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος. Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ κεῖται καὶ τὸ Μέγα τέ-

μεθοί, διαγεόμενοι εἰς ὀμβρίους σταγόνας· ἢ βυάκιον ἀδαμάντων, σαρφαίρων καὶ σμαράγδων. Ἐδῶ ἡ Ἱρις ἐκτείνει διὰ τῆς διαφυγῆς νεφούς τὸ προσφιλέστατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ποικιλόχρουν αὐτῆς τόξον· ἐκεῖ ἡ ῥοδοδάκτυλος (κρηναλῆ-παρμακλῆ) Ἡὼς χρωματίζουσα διὰ τοῦ πρῶνου ἐρυθρίματος τὴν ὥαν τοῦ οὐρανοῦ. Ἀδύνατον νὰ παρακοιουθῇ τις τὰ καθέκαστα τοῦ πολυδαίδαλου τούτου παραδείσου.

μενος τοῦ Μπεσήκ-τάς κτισθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιναυάρχου Σινάν-πασσᾶ κατὰ τὸ ἔτος 1354*).

Ὅπισθεν τοῦ προαστείου τούτου ἀνοίγεται χαριεστάτη κοιλὰς «Φλαμοῦρι» καλουμένη ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ φιλυρῶν, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ὠραῖον Σουλτανικὸν περίπτερον μετὰ κήπου. Ἐν τῇ κοιλადί ταύτῃ γίνεται συνήθως ὁ περίπατος τῶν οἰκούντων τὸ προάστειον τοῦτο.

Εἰς τὸ τέρμα τοῦ Μπεσήκ-τάς, ἐκεῖ ἐνθα ἄρχεται τὸ ἀνάκτορον Τσιραγάν-σεράι, δεινδοστοιχία τις ἄγει πρὸς τὸ Γιλδιζ-κλῶσκ (περίπτερον τοῦ ἀστέρος) τὴν ἑδραν τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀνάσσοντος Σουλτάν-Ἀβδούλ-Χαμητ τοῦ Β'. Μέγας καὶ ἐκτεταμένος κήπος ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ἀνακτόρου τούτου διήκει μέχρι τοῦ Τσιραγάν. Ἐν τῷ καλλιπρεπεῖ τούτῳ ἀνακτόρῳ, ὠκοδομημένῳ μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ πολυτελείας ὑποδέχεται ὁ Ἀναξ τοὺς Βεζύρας καὶ ὑπουργοὺς αὐτοῦ καὶ παρέχει ἀκροάσεις εἰς τοὺς ξένους πρεσβευτὰς καὶ τοὺς ἐπισήμους ξένους**).

*) Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὸ προάστιον τοῦτο ὠνομάζετο **Διπλοκινιον** ἐκ τῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐνταῦθα ἱσταμένων δύο κίωνων (Ζευκτὰ κίονια ἢ Διπλοὺς κίον) λεῖψαντα πιθανῶς ἀρχαίου τι νῆος ναοῦ ἢ Ἡρώου. Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα τοῦ προαστείου ὁφείλεται εἰς τὸν ἐνταῦθα κείμενον τάφον ἐν σχήματι κοιτιδος (μυστικῇ) τοῦ περιφήμου Χαίρ-ουδ-διν-πασσᾶ.

**) Ἐν τῷ ἐκτεταμένῳ τούτῳ κήπῳ ἱδρυταὶ μέγας ἀριθμὸς κομψωτῶν οἰκοδομῶν: ὡς ὠραῖον περίπτερον ἐν μέσῳ πολυκανθοῦς

Πρὸ τῆς κυρίας πύλης τοῦ Γιλδιζ ἐγείρεται ἐν ὑπερόχῳ καὶ ἐξαιρέτῳ θέσει τὸ ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλεύοντος ἱδρυθὲν καλλιπρεπὲς τέμενος **Χαμηδιέ** (1885—86) χαριεστάτον κτίριον φέρον ἐν τῷ μέσῳ μὲν ὑψηλὸν θόλον, ἐν τῇ ΝΔ. δὲ αὐτοῦ γωνίᾳ κομψότατον μιναρέν. Ἐν αὐτῷ τελεῖται συνήθως κατὰ τὰς παρασκευὰς καὶ ἡ τελετὴ τοῦ προσκυνηματος (σελιαμλήκ).

Μεταξὺ τοῦ προαστείου Μπεσήκ-τάς καὶ Ὀρτά-κιοῖ κεῖται τὸ ἀνάκτορον **Τσιραγάν** κτισθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1863-67 ἐπὶ τοῦ Σουλτάν-Ἀβδούλ-Ἀζιζ. Τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο μαρμάρινον οἰκοδόμημα, οὗτινος ἡ πρὸς τὸν Βόσπορον ἐστραμμένη πρόσοψις ἔχει ἑκτασιν 750 μ. εἶναι τὸ μέγιστον τῶν Σουλτανικῶν ἀνακτόρων. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ διακόσμησις καὶ πλοῦτος καὶ τούτου εἶναι μυθώδης καὶ ἀπίστευτος.

Μετ' αὐτὸ ἕπεται τὸ προάστιον Ὀρτά-κλιῦ (=Μεσοχώριον 5¼ χμ.). Τὸ προάστιον τοῦτο κεῖται ἐν τῇ τρίτῃ πεδινῇ παραλίᾳ μετὰ

κήπου μετὰ ὠραίων τροπικῶν φυτῶν καὶ τεχνητῶν λιμνῶν, κομψότατον θέατρον τῆς αἰλῆς, τὸ Σικλῆ-κλῶσκ, τὸ Τσιαδῆρ-κλῶσκ, πλουσιώτατος αὐτοκρατορικός σταῦλος, ἱπποδρόμιον κτλ. Παρὰ τὸ ἀνάκτορον Γιλδιζ κεῖνται καὶ τὰ πολυαίριμα οἰκήματα τῶν ἀνωτέρων αὐλικῶν, ἢ Ἀρχιγραμματεῖα, τὸ Αὐλαρχεῖον, τὰ γραφεῖα τῶν ὑπάσπιτων καὶ θαλαμηπόλων, πολυαίριμοι στρατώνες κτλ. Ἐν συνόλῳ δὲ τὸ ἀνάκτορον τοῦτο παριστᾷ μαγευτικώτατον σύμπλεγμα μεγάρων καὶ κήπων.

τὴν κοιλιάδα τοῦ Δολμᾶ-μπαχτζὲ κυκλοῦμενον ὑπὸ λόφων διηκόντων μέχρι τῆς παραλίας. Ἐν τῇ παρὰ τὴν ἀποβάθραν πλατεῖα ὑψοῦται τὸ ὑπὸ τῆς Βισιλομήτορος τοῦ Σουλτάν-Ἀβδουλ-Ἀζίζ κτισθὲν κομψὸν τέμενος τοῦ Ὁρτᾶ-κίὲ ἔχον ἓνα μόνον θόλον καὶ δύο κομψοτάτους καὶ ὑψηλοὺς μιναρέδες. Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ λήγουσιν αἱ σιδηραὶ γραμμαὶ τοῦ τροchioδρόμου τοῦ Γαλατᾶ. Πέραν τοῦ προαστείου τούτου ἡ παραλία κατακοσμεῖται ὑπὸ ὠραίων ἐξοχικῶν μεγάρων (Γιαλῇ) ἀνηκόντων εἰς ἐπισήμους Ὁθωμανοὺς, Βεζύρας, Ὑπουργοὺς καὶ ἀνωτέρους βαθμοῦχους τοῦ κράτους*).

Ὀλίγον πρὸς Β. τῆς ἀποβάθρας σχηματίζεται τὸ ἀκρωτήριο *Δεφθερδὰρ-μουνροῦ* (τὸ πάλαι Κλειθρον) ἔνθα τὸ ρεῦμα εἶναι λίαν ὀρηκτικόν. Ἐν Ὁρτᾶ-

*) Τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ Βυζαντινῶν ἑκαλεῖτο "Ἁγίος Φωκᾶς" ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ περιωνύμου ποτὲ νουοῦ καὶ μοναστηρίου τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου σώζεται καὶ ἡ σήμερον ἐκκλησία τοῦ χωρίου. Τὸ χωρίον τοῦτο διατέμνεται ὑπὸ χαρὰδρῶδους ποταμίου ἔχοντος τὸν χειμῶνα ἱκανὸν βάθος παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης. ἔνθα ἐν καιρῷ τῶν βροχῶν κατακλύζει δολύκληρον τὸ κάτω τοῦ χωρίου τιμὴμα σχηματίζον διὰ τῆς πολλῆς ἰλῦος αὐτοῦ εἰδός τι Δέλτα, τὸ πλείστον τοῦ ὁποίου κατοικεῖται ὑπὸ Ἰουδαίων, ἐν ᾧ τὸ ἀνώτερον ὑπὸ Ἀρμενίων ἐχόντων καὶ ἐκκλησίαν. Ἐν τῷ βῆθει τῆς κοιλιάδος ὑπάρχουσι δύο ἀγίασματα, τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὑπόγειον, καὶ τὸ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, λεῖψαν ἀρχαίων ναῶν.

κίὲ ἐδρεύει καὶ ὁ ἑξαρχος τῶν Βουλγάρων. Μετ' αὐτὸ ἔπεται τὸ προάστειον

Κουροῦ-Τσεσμὲ (=Ξηροκρήνη $6\frac{3}{4}$ χμ.). Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἤδρευεν ἀπὸ τοῦ 1804 καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Μ. τοῦ Γένους-Σχολῇ μετενεχθεῖσα κατὰ τὸ 1850, ὡς εἶδομεν, εἰς Φανάριον*).

Ἀνωτέρω ἀπαντῶμεν τὸ προάστειον

Ἀρναούτ-κίὲ (=Μέγα-ρεῦμα $7\frac{1}{2}$ χμ.) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ συνοικισμοῦ Ἀλβανῶν. Μέγα ρεῦμα δέ, διότι παρὰ τὸ ἀκρωτήριο *Ἀκυντί* (ἀρχ. Ἑστία) τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρηκτικώτατον διαδιβάουσιν δὲ τὰ πορθημεῖα ἐκεῖθεν σύροντες αὐτὰ διὰ σχοινίου ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Τὸ ἀκρωτήριο *Ἀκυντί* σχηματίζεται ἀπὸ τοῦ πρὸς Β. τοῦ χωρίου κατερχομένου λόφου σχηματίζει δύο λιμένας, τὸν πρὸς Ν. αὐτοῦ κείμενον βαθὺν καὶ ἀσφαλέςτατον τοῦ Ἀρναούτ-κίὲ καὶ τὸν πρὸς Β. αὐτοῦ λιμένα τοῦ Βεβὲκ (Χηλῶν). Ὁ ναὸς τοῦ προαστείου ἐπωνυμούμενος τῶν Ταξιαρχῶν εὐρηταί ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ χωρίου, μεσογειότερον δέ, ἐκεῖ ἔνθα λήγει ἡ μεταξὺ τῶν δύο λόφων κοιλίας, ἀναδρύει

*) Τὸ προάστειον τοῦτο ἐχρησίμωσεν ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα ὡς ἐνδιαιτήμα τῶν ποτὲ Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἀπογόνων αὐτῶν (Ἵψηλάνται, Μουρούζι, Καλλιμάχαι, Σούτσοι) ἐνῷ σήμερον εἶναι πενιχρὸν κατοικητήριον ὀλίγων Ὁθωμανῶν, Ἑβραίων, Ἀρμενίων καὶ Ἑβλῶν.

παρά τὴν ρίζαν μεγάλῃς πλατάνου διαυγέστατον τὸ ἀγίασμα τοῦ προφήτου Ἠλίου καὶ παρ' αὐτὸ κείται ὁ ὁμώνυμος ναός*).

Ὅπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκυντὶ ἀνοίγεται ὁ ὠρεαίος καὶ ἀσφαλὴς λιμὴν τῶν Χηλῶν (Βεθέκ) μετὰ τοῦ προαστείου

Βεθέκ (=ἀρχ. Χηλαί. 9½ χμ.) κείμενον ἐν τῷ βάθει κοιλάδος, βαθμηδὸν ὑψουμένης καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν συγκλειουσῶν αὐτὴν ἐκατέρωθεν γραφικῶν λόφων· ἔχει δὲ πλουσίαν καὶ ἄφθονον βλάστησιν. Ὁ ὄρμος τοῦ προαστείου τούτου κλείεται ἀπὸ Β. ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κιζλάρ-μπουρνού (Ἑρμαίου τὸ πάλαι, ἀπὸ τινος ἱεροῦ ἢ βωμοῦ τοῦ Ἑρμοῦ). Ἀπασα δὲ ἡ ἀνωφερὴς παραλία ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ προαστείου μέχρι τῆς προβολῆς τοῦ ἀκρωτηρίου καλύπτεται ὑπὸ δάσους κυπαρίσσω καὶ πευκῶν σκιάζοντος Ὀθωμανικὸν κοιμητήριον, σεβαστότατον παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, διότι ἐνταυθα εἰσι τεθαμμένοι οἱ πρῶτοι πεσόντες κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διάβασίν των εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ τοποθεσία αὕτη καλεῖται ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πελωρίων βράχων (καγιά τ.) Καγιαλάρ**).

*) Τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο **Μιχαήλιον**, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ἐπιστημότατον ξένους τε καὶ ἀστοὺς ναὸν Μιχαήλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκτίσθη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

**) Ἐνταυθα, ἐκτὸς μικρᾶς τινος ἀποβάθρας ξυλίνης, ὅπου ἀ-

Μετ' αὐτὸ ἔπεται τὸ προάστειον

Ῥοῦμελη-χισάρ (=φρουρίον τῆς Εὐρώπης 10½ χμ.). Τοῦτο ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ὄχυροῦ φρουρίου, ὅπερ κατὰ τὸ ἔτος 1452 ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητὴς ἐκτίσεν ἐντὸς τριῶν μηνῶν· ἀπὸ τοῦ φρουρίου τούτου ἐδέσποζεν ὁ Πορθητὴς τὸ στενοῦ, κωλύων τὸν διάπλουον τῶν ἐγθρικῶν πλοίων. Ἐκαλεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Μπογάζ-κεσέν (=λαίμοκοπεῖον, ὡς διατέμνον τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου). Μεταξὺ τοῦ προαστείου τούτου καὶ τοῦ παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν Ἀνατολ-ισσάρ σχηματίζεται τὸ στενότατον μέρος τοῦ Βοσπόρου (550 μ.). Ἐνταυθα ὁ Δαρεῖος κατὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ζεύξας διὰ πλοίων τὸν Βόσπορον διεβίβασε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ δὲ ρέυμα ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ εἶναι ἰσχυρότατον· ἐνε-

πέβαιναν ὁ Σουλτάνος καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν κήπων φύλακες, ὑπῆρχον καὶ βασιλικοὶ κήποι ἐπὶ τῆς πεδινης τοῦ χωρίου παραλίᾳ ἀρδευόμενοι ὑπὸ ἀενάων πηγῶν ἐντὸς δάσους κυπαρίσσω καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, ἐκτεινόμενοι καὶ ἄνω ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ καὶ σήμερον ἔτι συνηρεφούς λόφου. Τὸ δὲ ὄνομα Βεθέκ ἐδόθη, λέγεται, εἰς τὸ Σουλτανικὸν τοῦτο περιβόλιον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸ χωρίον ὁλόκληρον ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος. Βασιλῆες τις δὲδ. περιδιβάζων ἐν αὐτῷ εἶδεν ἐντὸς τῶν χώρων ὄψιν, ὅν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ βασιλοῦπαίδος ὁ παιδαγωγὸς του ἀπεκάλεσε (ἵνα μὴ τρομάξῃ) μεμπέκ (ἄβρυμα, μωρὸν).

κα τοῦ ὁποίου οἱ Ὀθωμανοὶ ἀποκαλοῦσι αὐτὸ Σεϊτάν-ἀκυντισί (= ῥεῦμα διαβόλου). Τὸ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου λόφου λίθινον οἰκοδόμημα, ὅπερ καὶ ἀπὸ τοῦ Βε-βέκ φαίνεται εἶναι τὸ Ἀμερικανικὸν Ῥοβέρτειον Λύκειον ἰδρυθὲν κατὰ τὸ 1863.

Ἀπὸ τοῦ Ῥούμελη-χισσάρ τὸ ἀτμόπλοιον χωρεῖ πρὸς τὸ χωρίον

Μπαλτᾶ-λιμὰν (ἄρχ. Φιδάλεια, ἀπὸ τῆς συζύγου τοῦ Βύζαντος Φιδαλείας). Ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Μπαλτᾶ-ὄγλου, ναυάρχου καὶ συμπολεμιστοῦ Μωά-μεθ Β΄ τοῦ Πορθητοῦ. Περὶ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου σχηματίζεται εὐρεῖα καὶ ὠραία κοιλάς διαρρεομένη ὑπὸ ῥύακος ἐκβάλλοντος εἰς τὸν κόλπον. Μετ' αὐτὸ ἔπεται τὸ προάστειον

Μπορτζατζῆ-κιοϊ (Βαρεοχώριον) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τῆς συνοικίας τῶν ἐνταῦθα βαφείων μετοίκων ἐκ 40 ἐκ-κλησιῶν*). Πορρωτέρω δὲ τὸ

*) Τὸ ἄκρον, ἂρ' οὐ ἄρχεται ὁ κόλπος τοῦ Σωσθενίου (Στένια) βορειότερον καλεῖται Τοκμάκ-μπουρνού, ὅπερ κατέχει ἅπαν σχεδὸν τὸ ποτὲ περικύψον πηλάγιον τοῦ Χοσρέθ-Μαχμέτ-πασσᾶ μετὰ τῶν ὑπερεκτεταμένων αὐτοῦ κήπων. Ὁ διάσημος οὗτος πολιτικός τῆς αὐτοκρατορίας ἀνὴρ, ἀποθανὼν τῇ 20 Ἰανουαρίου 1855 ἐν ἡλικίᾳ 95 ἐτῶν, ὧν τὰ 70 διήγαγεν ἐν ὑπηρεσίᾳ, ταφείς δὲ ἐν Ἐγροῦπ, Κιρκάσις τὸ γένος, ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἐνδοξότερων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, ἀναπτύξας σπανίαν ἐπιμονὴν

Ἐμίρ-γιὰν (12½ χμ.) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τινος Πέρσου προῖκηπος Ἐμιργιοῦν-ὄγλου εὐνοουμένου τοῦ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ'. Εἶναι γραφικώτατον κείμενον ἐν μέσῳ πλατάνων καὶ κυπαρίσσω. Ἐν αὐτῷ ὁ πρῶν Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου Ἰσμαήλ-πασσᾶς ὥκοδόμησε μεγαλοπρεπὲς θερινὸν μέγαρον μετὰ ἐκτεταμένου κήπου συντελέσας λίαν εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ προαστείου τούτου. Ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ κειμένῃ ὅπισθεν τῆς ἀποβάθρας ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη ὑπὸ μεγάλων πλατάνων σκιαζομένη, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀβδοῦλ-Χαμίτ τοῦ Α' κατὰ τὸ 1780. Πορρωτέρω ἔπεται ὁ ὁρμος τοῦ προαστείου

Στένια (13½ χμ. τὸ πάλαι Σωσθενίον ἢ Λεωσθένιον). Ἐκλήθη οὕτως ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν, οἵτινες

καὶ δραστηριότητα ἡνωμένην μετὰ μεγίστης πολιτικῆς περινοίας καὶ συνέσεως. Ἡ ἐνδοξότερα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου ἐποχὴ εἶναι ἡ τῶν Γεντισάρων ἐξολόθρευσις. Ἐλθρὸς ἄσπονδος τοῦ φιλοτάραχου τούτου στρατιωτικοῦ σώματος, συνεσχέδασε μετὰ τοῦ Σουλτάν-Μαχμούτ καὶ συνεξέτελεσε τὴν κατάρτησίν του, διορίσθεις Σερασκέρης (Ἀρχιστράτηγος ἢ Ὑπουργός τοῦ πολέμου) καὶ μετὰ ταχύτητος ἀπιστεύτου κατορθώσας τὸν διοργανισμόν νέου τακτικοῦ στρατοῦ. Ἐνταῦθα ὑπὸ σκοτεινόν τι μέρος τοῦ ἀνακτόρου σώζεται τὸ ἁγίασμα τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ὅπερ διὰ τὰ θρυλούμενα αὐτοῦ θαύματα οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν τοῦ Καταστάνου κοινηλατῶν παύει ἀπροσκύνητον, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται τοῦ παλατιοῦ Ὀθωμανοὶ διττηροῦσιν ἀκοίμητον καὶ τὸν ὑπὲρ τὴν πηγὴν κρεμάμενον λύχνον.

σωθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀμύκου βασιλέως τῶν Βεβρύκων, ἱδρυσαν ἐνταῦθα ναὸν κληθέντα Σωσθένιον. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας μετέβαλε τὸν ναὸν τοῦτον εἰς μονὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. Ὁ κόλπος ὁ σχηματιζόμενος παρὰ τὸ προάστειον τοῦτο εἶναι ὁ εὐρυχωρότατος καὶ ὁ ασφαλέστατος πάντων τῶν ἐν τῇ Βοσπόρῳ, χωρῶν ἐντὸς τῆς ξηρᾶς εἰς μῆκος 1400 περίπου βημάτων· περιβάλλεται δὲ πανταχόθεν ὑπὸ λόφων ασφαλιζόντων αὐτὸν κάλλιστα ἀπὸ πάντων τῶν ἀνέμων. Ἡ δὲ κοιλὰς τῆς Στένης, μία τῶν βαθυτέρων καὶ τερπνοτέρων τοῦ Βοσπόρου, εἶναι κατὰφυτος ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων, περιβαλλομένη ὑπὸ ἀμπελοφύτων λόφων. Κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν τοῦ κόλπου ἀπαντᾷ θερινὸν ἐνδιαίτημα τῆς Περσικῆς πρεσβείας. Μετὰ τοῦτο ἔπεται τὸ προάστιον

Γενή-κλόι (=Νεοχώριον, 14½ χ.μ.) κείμενον ἐπὶ προεκβολῆς τινος, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἀπλοῦται ὁ κόλπος τοῦ Βείκος. Εἶναι δὲ ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου καταφύτου ὑπὸ δένδρων καὶ ἀμπελώνων. Τὸ Β. τμήμα τοῦ προαστείου καλεῖται Κιόι-μπαση (Κεφαλοχώρι) καὶ Ἑνορία τῆς Παναγίας, ἔνθα ὑπάρχει εἰκὼν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κουμαριώτισσα», ἀνευρεθεῖσα ἐντὸς τοῦ δάσους τῶν κομάρων, ἔνθα, ὡς λέγεται, ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ μονὴ τῆς Κατασκέπης καὶ Λινῆς.

Μέχρι τοῦ προαστείου τοῦτου ἐπεκτείνεται ἡ πνευ-

ματικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὡς ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Πολλοὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ἔχουσιν ἐν αὐτῷ τὰς ἐξοχικὰς αὐτῶν οἰκίας. Ὡραία ὁδὸς ἀπαντᾷ παρὰ τὴν θάλασσαν ἄγουσα ἀπὸ τοῦ προαστείου τοῦτου εἰς Θεραπεῖαν· κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ταύτης, πλησιέστερον πρὸς τὸ Νεοχώριον, ἀπαντῶμεν μικρὸν Σουλτανικὸν περίπτερον, Καλενδέρ-κλόσκ καλούμενον, ἀπὸ τινος Δερβίσσου (καλενδέρ=ἐπαίτης) τεθαμμένου ἐνταῦθα.

Εἰς τὸ τέρμα τοῦ προαστείου τοῦτου παρὰ τὸν ὄρμον τῶν Θεραπευῶν ἐν μέσῳ γραφικοῦ ἄλσους ἀπαντᾷ τὸ θερινὸν νεόδμητον μέγαρον τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας κτισθὲν κατὰ τὸ 1886. Μετ' αὐτὸ ἔπεται τὸ προάστιον

Θεραπεῖα (17 χ.μ.). Ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τινος Πατριάρχου Κων/πόλεως Ἀττικοῦ, ὅστις πάσχων ἰεραπεύθη ἐνταῦθα. Ὁ δὲ παρὰ τὸ προάστιον τοῦτο σχηματιζόμενος κόλπος καλεῖται «Φαρμακίας» ἢ «Φαρμακεὺς» διότι κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐνταῦθα εἶχεν ἀποθέσει ἡ Μῆδεια βοτανολογοῦσα τὸ κιβώτιον τῶν φαρμάκων τῆς. Εἶναι δὲ πανταχόθεν ἡσφαλισμένος ὑπὸ τῶν ἀνέμων, βαθὺς καὶ γαλήνιος. Ἄλλοτε, ὅτε ἤκμαζον οἱ Φαναριῶται, τὸ προάστιον τοῦτο ἦτο τὸ προσφιλέστερον αὐτῶν ἐνδιαίτημα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας.

Μέρος τοῦ προαστείου τούτου ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς παραλίας, ἣν διατρέχει καὶ εὐρεῖα προκυμαία, τὸ δ' ἕτερον ἀπλοῦται περὶ τὸν βαθὺν ὄρμον τοῦ προαστείου ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται χαρίεσσα κοιλὰς (Κρου-νέρι). Ἐν δὲ τῷ μυγῶ τοῦ κόλπου εὗρηται καὶ ὠραίος *Δημαρχιακὸς κήπος**).

Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἀπαντῶσι κομψότατα ξε-νοδοχεῖα, πλουσιώτατα ἐξοχικαὶ οἰκίαι καὶ τὰ θερινὰ μέγαρα τῆς Ἰταλικῆς, Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς πρε-σβείας. Ἐν αὐτῷ ἐδρεύει καὶ ὁ Μητροπολίτης Δέρκων. Ὁρθόδοξοι ναοὶ ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ εἶναι ὁ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὁ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς μετ' ἀγιάσματος καὶ ὁ τῆς Ἀγ. Ἑλένης ἐν τῷ νεκροταφείῳ**).

Εὐθὺς ὡς τὸ ἀτμόπλοιον κάμψῃ τὴν προεκβολὴν τοῦ Κιρέτσ-μπουρνού, εἰσέρχεται εἰς τὸν εὐρύτατον κόλ-πον τοῦ

Μογιούκ-δερε (=Βαθυρρύαξ 24 χμ.). Τὸ εὐρὺ

*) Εἰς τὴν Β. ἄκρην τῆς προκυμαίας τῶν Θεραπεῶν ἡ παρα-λία κάμπουσα ἀποτόμωσι πρὸς Δ. σχηματίζει μικρὰν προεκβο-λὴν καλουμένην *Κιρέτσ-μπουρνού*, ἕνεκα τῆς τιτανώδους φύσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν βράχων. Τὸ πάλαι τὸ μέρος τοῦτο ἐκα-λεῖτο *Κλειῖθρον* ἢ *Κλειῖς πόντος*, διότι ἐντεῦθεν πρῶτον δια-κρίνονται τὰ ὕδατα τοῦ Πόντου.

**) Οὗτος κατεσκευάσθη δι' ἐξόδων τοῦ ἀειμνήστου ὁμογενοῦς Γεωργίου Ζαρέφ, οὗ τινος τὸ θερινὸν μέγαρον εὗρηται εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ κόλπου.

τοῦτο προάστειον ὁμοιάζον πρὸς ἀπέραντον ἀνθῶνα, εἶ-ναι πληρὲς μεγάρων, κισκίων καὶ ἐξοχικῶν οἰκιῶν ἡ-μικεκυρμένων ὑπὸ πλουσίαν καὶ ζωηροτάτην βλά-στησιν. Ἐντὸς τοῦ κόλπου σχηματίζεται ἕτερος μι-κρὸς ὄρμος, περὶ τὸν ὁποῖον εἶναι ἐκτισμένον τὸ μικρὸν χωρίον *Κεφελη-κίι* ὀπισθεν δὲ τοῦ χωρίου τούτου ἐκτείνεται μαγευτικὴ καὶ τερπνοτάτη κοιλὰς κατα-χλωάζουσα, δι' ἧς φερόμεθα εἰς τὸ Μέγα-ὄδραγωγεῖον (μπέντ) τοῦ Σουλτάν-Μαχμούτ τοῦ Α' εἰς τὸ Μπαχ-τσέ-κίι, Πύργον καὶ εἰς τὸ δάσος τοῦ *Βελιγραδίου*. Ἐκαλεῖτο δὲ αὕτη καὶ « *Καλὸς-ἀγρός* » καὶ « *Λειβά-διον* », σήμερον δὲ *Κιρκ-ἀγάτσ*=*Σαράντα-δένδρα**). Εἶναι δὲ κατάφυτος ἐκ πυκνοτάτων πλατάνων, μετα-ξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται γιγαντιαία τις πλατάνος ἑ-χουσα πέντε στελέχη (πεντάδεσρος).

Τὸ προάστειον τοῦτο εἶναι τὸ ἀριστοκρατικώτερον τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ. Δεξιὰ τῆς ἀποβάθρας ἐκτείνεται ὠραία προκυμαία ἔχουσα μακρὰν σειρὰν κομψοτάτων

*) Ἡ προσωνομία αὕτη ἐδόθη εἰς τὴν κοιλὰδα ταύτην διὰ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδινῆς αὐτῆς παραλίας σύμφυτά τι πλατάνων, γίγαντες τῆς δημιουργίας, καλουμένας ἄλλως *Γεβι-καριντάς* (Ἐπὶ ἀδελφοί), καίτοι διηρημένους εἰς ἑνδεκα ἀκριβῶς στελέ-χη. Λύται λέγεται ὅτι ἐφυτεύθησαν ὑπὸ τοῦ Γοδφρείδου πρὸ 800 περίπου ἔτων σταθεύσαντος ἐνταῦθα μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἐπακισμυρίων πεζῶν καὶ δεκακινητῶν ἵππων σταυροφό-ρων τὸ 1096.

ἐξοικωδῶν οἰκοδομῶν, ἐν αἷς διακρίνεται καὶ τὸ μέγα-
ρον τῆς Ῥωσικῆς πρεσβείας μετὰ ὠραίων κήπων καὶ
πυκνῶ ἄλσους. Ὅπισθεν δὲ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν
οἰκοδομῶν ἀνυψοῦνται γραφικώτατοι δασώδεις λόφοι
εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἐθρεύουσι
κατὰ τὸ θέρος ἡ Αὐστριακῇ, Ἀμερικανικῇ καὶ Ἑλ-
ληνικῇ πρεσβείᾳ.

Εἰς τῶν πλησιεστέρων καὶ μᾶλλον συχναζομένων
περιπάτων εἶναι ἡ μνημονευθεῖσα ἤδη τοποθεσία Κίρκ-
άγας. Ἐτέρα ὁδός, ἐν ἀντιθέτῳ διευθύνσει, διὰ τῆς
προκυμαίας καὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ χωρίου Σαρῆ-γιάρ
(=Κιτρίνη-ὄχθη) ἄγει εἰς τὴν «Κοιλιάδα τῶν ῥόδων»
(Κεστανέ-δερε) ἔχουσαν πλουσιωτάτην βλάστησιν καὶ
τάς ἐντὸς πυκνῶν ἄλσων περιφύμους πηγὰς (Κεστανέ-
σουγιοῦ, Χουνκιάρ-σουγιοῦ καὶ Τσιφταῖρ-σουγιοῦ, ὧν
τὰ ὕδατα διακρίνονται διὰ τὴν ποιότητα καὶ ἐλαφρό-
τητα αὐτῶν*).

*) Ὁραία ἀμυγδαλιτὴ ὁδὸς ἄγει ἀπὸ τοῦ Μπογιοῦκ-δερε διὰ πυ-
κνῶ δάσους καὶ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κίρκ-ἀγας ἄνω εἰς τὸ ὄ-
δραγωγεῖον τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτ τοῦ Α', κτισθὲν κατὰ τὸ 1753
καὶ ἀμιλλώμενον πρὸς τὰ τῶν Βυζαντινῶν ὀδραυλικά μεγαλουργή-
ματα. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεκινίσθη τῷ 1789 ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν-
Ἀβδούλ-Καμήτ, καλεῖται καὶ Γενῆ-μπέντ. Ὅπισθεν τούτου κεί-
ται τὸ χωρίον Μπαχτζέ-κίβι καὶ πρὸς Δ. τούτου εἰς ὠριαίαν πε-
ρίπου ἀπόστασιν κεῖται ἐν μέσῳ δάσους ἔχοντος περιφέρειαν 28
χμ. τὸ χωρίον Βελιγράδιον. Τοῦτο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐκτεταμένον

Πέραν τοῦ Μπογιοῦκ-δερε ἔπεται τὸ προάστειον
Μεζάρ-μπογροῦ (=Μνημάτων-ἄκρα. 22 χμ.).
Τὸ πάλαι τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἐκαλεῖτο Σίμας. Χω-
ρίζει δὲ τοῦτο τὸν βαθὺν κόλπον τοῦ Βαθυρρύακος ἀπὸ
τὸν τοῦ Σαρῆ-γιάρ (Σηληθρινούς τὸ πάλαι). Ὅπισθεν
τοῦ ἀκρωτηρίου ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὸ
χωρίον Σαρῆ-γιάρ ὁ ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῶν ῥόδων κα-
τερχόμενος ῥυαξ Κεστανέ-σουγιοῦ. Ἀπὸ τοῦ προαστείου
τούτου μέχρι τοῦ Ῥούμελη-καδὰκ ὁ πορθμὸς στενοῦ-
ται ὡς καὶ παρὰ τὸ Ῥούμελη-χισσάρ, αἱ δὲ ὄχθαι αὐ-
τοῦ εἰσὶν ἰσχυρότατα ὠχυρωμένα. Εἴτα ἔπεται τὸ
προάστειον

Γενῆ-μαχαλὲ (=Νέα-συνοικία. 23 χμ.), οἰκούμε-
νον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ναυτῶν καὶ ἀλιέων. Πέραν
αὐτοῦ ἔπονται τὰ ἰσχυρότατα ὀχυρωματικὰ ἔργα τοῦ
Βοσπόρου, ὡς τὸ φρούριον Δελῆ-ταμπλά καὶ πέραν αὐ-
τοῦ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Ῥούμελη-καδὰκ ἀντικρύζον-
τα καὶ διασταυρούμενα μετὰ τῶν ἐτι ἰσχυροτέρων ὀ-
χυρωμάτων τῶν κειμένων ἐπὶ τῆς ἀπέναντι Ἀσιατι-

δάδος τὸ ἀπὸ τῶν εἰς τὰ περίχωρα τῆς πρωτεύουσας. Ἐκ δὲ τῆς
καλῆς διατηρήσεως τοῦ δάσους τούτου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος
ἡ πληρώσις τῶν μεγάλων δεξαμενῶν τῶν παρεχουσῶν ὕδωρ εἰς
τὰ διάφορα τμήματα τῆς πρωτεύουσας. Τοῦτου ἕνεκα μεγίστη
πρόνοια λαμβάνεται διὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ δά-
σους τούτου.

κῆς παραλίας παρὰ τὸ Ἀνατόλ-καθάκ. Εἴτα ἔπεται τὸ προάστειον

Ῥοῦμελη-καθάκ (= Δυτικῇ-λεύκη. 25 χμ.) γραφικώτατον χωρίον καὶ ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου. Κεῖται κατὰ τὴν ἔξοδον μικρᾶς κοιλάδος διαβρεχομένης ὑπὸ ῥυακὸς τινος, ὃν Χρυσορρόαν ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι, ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατασυρομένων χρυσοειδῶν ψηγμάτων, ὅτε ἐμεταλλεύοντο τὰ ἐνταῦθα χαλκωρυχεῖα, ὧν διακρίνονται ἔτι τὰ ὀρύγματα.

Μετὰ τὸ Ῥοῦμελη-καθάκ αἱ ἀκταὶ τοῦ Βοσπόρου εἶναι ἔρημοι, ἄξενοι καὶ πλήρεις γυμνῶν βράχων, καθέτως ἀποκρήμων καὶ διερρηγμένων ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἐκεῖ δὲ ἔνθα οἱ ἀπότομοι οὗτοι βράχοι τελευτῶσιν εἰς ἀκρωτήριο, ἡ ἀκτὴ σχηματίζει κόλπον τὸν καλούμενον Μπορζοῦκ-λιμὰν (Μέγας-λιμὴν) τὸν πάλαι ὄρμον τῶν Ἐφεσίων, τὸν πρῶτον ὃν ἀπαντῶσι τὰ ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης εἰσπλέοντα πλοῖα. Εἶναι δὲ οὗτος τὸ κυριώτατον καταφύγιον τῶν ἐκ τῆς Μαύρης θαλάσσης καταπλεόντων ἰστιοφόρων.

Ἐπονται εἴτα ἕτερα ὀχυρώματα τῆς Καρυπτζέ, τῆς ἀρχαίας Γυποπόλεως, εἰς ἣν ἀναφέρεται ὁ γνωστός μῦθος τῶν Ἀρπυιῶν μετὰ τοῦ Φινέως* ὅπισθεν δ' αὐτῆς ἀνοίγεται ὁ εὐρύς Πόντος. Ἐνταῦθα εὕρηται καὶ τὸ Ῥοῦμελη-φεινέρ ἢ Φαναράκι μετὰ φάρου. Παρ'

αὐτὸ κεῖνται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν μυθολογούμεναι Κούρσαι ἢ Συμπληγάδες πέτραι ἡ σκόπελοι ἐξέχουσαι τῆς θαλάσσης· καὶ ἄλλοτε μὲν καλυπτόμεναι ὑπ' αὐτῆς, ἄλλοτε δὲ ἐν νηνεμίᾳ ἀποκαλυπτόμεναι.

§ 33. Ἀσιατικὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου.

Ἡ Ἀσιατικὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου εἶναι θελκτικώτερα τῆς Εὐρωπαϊκῆς. Ἐν αὐτῇ ἡ βλάστησις εἶναι ἀφθονωτέρα καὶ θαλερωτέρα, τὰ ὕδατα ἀφθονώτερα, αἱ κοιλάδες ἐν γένει χλοερώτεραι καὶ θαλερώτεραι, τὰ δὲ ὄρη ὑψηλότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα.

Τὸ πρῶτον ἀκρωτήριο, ὅπερ ἀπαντῶμεν ἐρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Πόντου εἶναι τὸ τουρκ. καλούμενον Κούμπουρνοῦ ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Πάνιον, καὶ σχηματίζει μετ' αὐτοῦ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου ἐνταῦθα*).

* Ὅπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εὕρηται τὸ χωρίον

*) Τὸ Κούμπουρνοῦ ἐκαλεῖτο πάλαι μὲν Ἀγκύραιον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν μυθολογίαν, οἱ Ἀργοναῦται ἐνταῦθα ἀπέντες τὸν ἐκ τῆς Κυζίκου ληφθέντα ὑπ' αὐτῶν ἀγκυραῖον λίθον, ἐφωδιάσθησαν δι' ἑτέρου, ὃν κατέλιπον ἐν τῷ Φάσει. Βραδύτερον τὸ ἀκρωτήριο ἐκαλεῖτο Γωμίον. Εἶναι δὲ ἅπαν λιθῶδες καὶ ἀπότομον καὶ ἀπρόσβατον, ἐκτὸς δύο χαμηλῶν τόπων, εἰς τὸν ἕτερον τοῦ ὁποῦ εὕρηται καὶ ἀγίασμα τῆς Παναγίας.

Ἀνατόλ-φρεϊρ, ἔχον ὑψηλὸν φάρον μετὰ περιστρέ-
φομένου φανοῦ. Ὁ φάρος οὗτος εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ
τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Κούμ-μπουρνοῦ σκοπέ-
λου (Μηδείας πύργος) στοργγγύλου μετὰ κορυφῆς ὀ-
ξείας. Εἶτα σχηματίζεται ὁ ὅρμος ὁ καλούμενος Ποϊ-
ράζ-λιμάν κλειόμενος πρὸς Ν. διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου
Φιλ-μπουρνοῦ, ὅπερ τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Κοράκειον·
ἀντικρύζει δὲ τοῦτο πρὸς τὸν ἀπέναντι λιμένα τῶν Ἐ-
φρεσιών (Μπογιοῦκ-λιμάν). Κάτωθεν τοῦ Φιλ-μπουρ-
νοῦ ἀπαντᾷ ἕτερος ὅρμος ὁ καλούμενος Κετσελεῖ-λι-
μάν, κλειόμενος πρὸς Ν. διὰ τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου,
ὅπισθεν τοῦ ὁποίου κρύπτεται τὸ προάστειον

Ἀνατόλ-καθάκ (= ἀνατολ. Λεύκη). Μικρὸν χω-
ρίον οἰκούμενον ἰδίᾳ ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ παράγον ἐ-
ξαίρετα σῦκα καὶ σταφυλὰς. Εἶναι δὲ ὁ τελευταῖος
σταθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ
τοῦ Βοσπόρου. Ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ δὲ ἀκρωτηρίου σώζον-
ται τὰ ἑρείπια φρουρίου τινὸς Ἰορδζ-καλεσῆ ὑπὸ τῶν
Ὀθωμανῶν καλουμένου*).

*) Ἐν τῷ στενωπῷ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἀκριβῶς ἀντικρὺ τοῦ
Ῥοῦμελη-καθάκ, ὅπου καταλήγουσιν ἔνθεν μὲν αἱ ταπεινώσεις
τοῦ Αἴμου, ἐκεῖθεν δὲ αἱ τοῦ τῆς Βιθυνίας Ὀλύμπου κεῖται τὸ
Ἀνατόλ-καθάκ μετ' ὁμονύμων ὀχρωμάτων ἀνεγερθέντων τὸ
πρῶτον ὑπὸ Σουλτάν Μουράτ τοῦ Δ' (1624). πρὸς ἀπώκρουσιν
τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Κοζάκων. Εἰς δὲ τὴν παραλίαν ἀκτὴν τοῦ

Κάτωθεν τοῦ φρουρίου καὶ πρὸς Β. τοῦ προαστείου
εὗρηται ἐν ὀχρύρωμα· βορειότερον αὐτοῦ ἕτερον ἐπὶ τῶν
πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς κλιτύων τοῦ κόλπου Ποιράζ-
λιμάν, ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς
Καρυπτζέ. Νοτιώτερον δὲ τοῦ προηγουμένου φρουρίου
παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὅρους Γιουσά-δάγ (ὅρος γί-
γαντος) εὗρηται ἕτερον ὀχρύρωμα Μαδζιάρ-ταμπιασῆ
καλούμενον*).

Πρὸς Ν. τοῦ Γιουσά-δάγ ἐκτείνεται ἡ χαρίεσσα
κοιλίς τοῦ

Χουνκιάρ-ισκελεσῆ. Ἡ κοιλίς αὕτη ἦν ἄλλοτε
προσφιλὲς ἐνδιαιτήμα τῶν Σουλτάνων κατὰ τοὺς θε-

φρουρίου, τὸ ὁποῖον προσωμεῖται Γιουσά-ταμπιασῆ ἐκ τοῦ ἑφε-
ξῆς ὅρους, φαίνονται ὑποβρύχια τὰ λείψανα προκυμίας (χηλῆς)
τοῦ Ἱεροῦ, ὅθεν προσεδίδετο ἄλυστι μέχρι τῆς ἀντίπεραν ἄκρας,
ὅπου ἐπίσης ὑψοῦτο φρούριον.

*) Τὸ ὄρος Γιουσά-δάγ (ὄρος-γίγαντος 190 - 200 μ.) ἀναγνώ-
ριζεται εὐκόλως ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὑπὸ δένδρων
(χυρίος δαρωνῶν) περιβαλλομένου λευκοῦ μιναιρέ. Ἐπὶ τοῦ ὅρους
τοῦτου ἀπαντᾷ πελώριον τι μνημεῖον (μήκος 7 μ. πλάτος 1 1/2 μ.),
περιβαλλόμενον ὑπὸ θάμνων καὶ δενδρυλλίων. Καὶ ἡ μὲν τουρκί-
κῃ παράδοσις ἀποδίδει τοῦτο εἰς γίγαντά τινα Γιουσά ('Ιωσίας ἢ
'Ιησοῦς τοῦ Νκυῆ, ὃν φρονούσιν υἱὸν τοῦ Νωῆ) τεθαμμένον ἐν-
ταῦθα· ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἀπεκάλεσε τοῦτο «Κλίην» τοῦ Ἡρακλείους·
βραδύτερον δὲ μνημεῖον τοῦ Γίγαντος ἢ Ἑλλήνος, ὄνομα ὅπερ δια-
τηρεῖ καὶ μέχρι τοῦ νῦν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι τάφος τοῦ
Ἀμύκου, βασιλέως τῶν Βεδρύκων, φανευθέντος ὑπὸ τοῦ Πολυ-
δευκού. Παρ' αὐτὴν κεῖται καὶ μικρὸν ἀσκητήριον (τεκέι).

ρινούς μῆνας, ἐχόντων ἐνταῦθα τὰ θερινὰ των περι-
περα, μὴ ὑφιστάμενα πλέον τὴν σήμερον· σώζεται
μόνον ἐν αὐτῇ ἀνάκτορόν τι κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ-
Ἀλῆ-πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου*).

Κατωτέρω μετὰ τὸ Ἀνατόλ-καβὰκ ἀπαντῶμεν τὸ
προάστειον

Βεϊκος (τὸ πάλαι Νυμφαῖον. 18½ χμ.) μέγα Ὀ-
θωμανικὸν χωρίον περιβαλλόμενον ὑπὸ κήπων καὶ ἀμ-
πελώνων. Κεῖται παρ' ἑνα τῶν εὐρυτέρων ὁρμῶν τοῦ
Βοσπόρου. Τὸ πάλαι οὗτος ἐκαλεῖτο κόλπος τοῦ Ἀμύ-
κου καὶ « λιμὴν τῆς μαινομένης δάφνης ». Ἐνταῦθα
λέγεται ὅτι ἦτο πεφυτευμένη δάφνη ἔχουσα τὴν πα-
ράδοξον ιδιότητα νὰ καθιστᾷ μανιώδεις τοὺς ἀποκό-

*) Ἡ κοιλὰς αὕτη τοῦ Χουνκιάρ-ἰσκελεσῆ (αὐτοκρατορικὴ ἀπο-
βάθρα, οὗτος ἐπωνυμιθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα κειμένης ἀποβά-
θρας αὐτοκρατορικῆς, σφεδρὸν νῦν ἡρειπωμένης) εἶναι κατὰ φύτον
ὑπὸ ἀρχαίων πλατάνων, πετελεῶν, φιλυρῶν καὶ λευκῶν. Ἀρδεύε-
ται δὲ ὑπὸ δύο ῥυάκων διασκορπιζομένων εἰς δύο κοιλάδας, ὧν ἡ
μὲν πρὸς Β. καλεῖται **Τοκάτ-δερεσῆ**, ἐκ μικροῦ περιπτέρου, ὅπερ
ὁ Σουλτάν Μεχμέτ ὁ Β' ἀνέγειρε, πρὸς ἀνάνηψιν τῆς ἀλώσεως
τῆς Τοκάτης· ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ κοιλὰς τοῦ Χουνκιάρ-ἰσκελεσῆ στε-
νουμένη ἐφ' ὅσον χωρεῖ τις πρὸς Α. ἀπολῆγει εἰς γραφικωτάτην
φάραγγα. Ἐνταῦθα κεῖται καὶ τὸ χωρίον Ἀκ-μπαμπᾶ (4 1/2 χμ.
ἀπὸ τῆς θαλάσσης). Ἡμισίαν δὲ ὥραν πέραν τοῦ χωρίου τούτου
πρὸς Α. εἰς τὸ τέρμα τῆς φάραγγος κεῖται τὸ χωρίον **Τζεκιῆ-δερε**
μετὰ τῆς πεφνημισμένης αὐτοῦ πηγῆς **Καρά-κουλάκ**. — Εἰς τὸ
Χουνκιάρ-ἰσκελεσῆ ἐγένετο καὶ ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσσίας
συνθήκη τῷ 1835.

πτοντας τὰ φύλλα αὐτῆς. Ἀξιοθέατα τοῦ προαστείου
τούτου εἶναι ὁ ἐκτεταμένος καὶ μεγαλοπρεπὴς κήπος
τοῦ Ἀβραάμ-πασσᾶ καὶ μαρμαρίνῃ τις κρήνη κειμέ-
νη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ προαστείου*).

Πρὸς Ν. τοῦ προαστείου τούτου κεῖται τὸ χωρίον
Σουλτανιὲ παρὰ κατὰ φύτον καὶ χαρίεσσαν κοιλάδα.
Ἐκλήθη δὲ οὕτως, διότι παρὰ τὸν ῥύακα Γκιουμούς-
σουγίου ἔκειτο ἄλλοτε θερινὸν περίπτερον τοῦ Σουλτάν-
Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου. Ὑπὸ τοῦ ῥυάκος τούτου ἀρ-
δεύονται πολλοὶ κήποι παράγοντες τὰ περιφημότερα
λαχανικά τοῦ Βοσπόρου.

Εἶτα ἔπεται τὸ χωρίον

Ἰντζιρ-κιοῖ (Ἰντζιρλῆ=χωρίων σύκων· ἀρχ. Συ-
κῆ). Τούτο καὶ Πασσᾶ-μπαχτζεῖ καλούμενον ὀφείλει
τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰ σύκα αὐτοῦ περιζήτητα ὄντα
διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν γευσίν των**).

Εἶτα ἔπεται τὸ χωρίον

*) Ἐσθθεν τοῦ Βεϊκος εἰς μίαν ἢ δύο ὥρας πρὸς Α. μεσογειό-
τερον εὐρηγνται διάφορα χωρία ἐπὶ τῶν προπόδων τῶν Βυθινικῶν
ὁρέων, οἷον τὸ Ἀρναούτ-κιοῖ (Ἀλβανιτοχώριον), τὸ Μπουζ-γανέ,
τὸ Ἀλῆ-μπεχαδῖρ καὶ τὸ Ἐλμαλῆ, ὁσπὸς ὀπωροφόρων δένδρων,
ἰδιχμηλεῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου.

**) Ἐκ τῶν δύο τοῦ Ἰντζιρ-κιοῖ τζιμιῶν, τὸ μὲν πρὸς τὸ
Πασσᾶ-μπαχτζεῖ, καλούμενον Κιμπέρ, ἔκτισεν ὁ Σουλτάν-Μου-
σταφᾶς ὁ Γ' (1763)· τὸ δὲ παρ' αὐτὸ τὸ χωρίον ὁ Μπασταντζῆ-
μπασῆ, Σινᾶν ἀγᾶς,

Τσιμπουνκλή*) κείμενον παρὰ τὴν πεδινήν παρα-
λίαν κοιλάδος σκιαζομένης ὑπὸ ὡραίων πλατάνων.

Κατωτέρω δὲ κεῖται τὸ χωρίον

Ῥιφαὺτ-πασσᾶ-μαλεσῆ κείμενον ἐν τῷ μυγῷ τοῦ
κάλπου μετὰ ὡραίων καὶ ἐκτεταμένων κήπων.

Εἶτα ἔπεται τὸ προάστειον

Κάνλιτζα, μέγα Ὀθωμανικὸν προάστειον κείμενον
ἐν γραφικωτάτῃ τοποθεσίᾳ. Ἐν αὐτῷ διακρίνομεν διά-
φορα ἐξοχικὰ οἰκήματα ἐπισήμων Ὀθωμανῶν μετὰ
ὡραίων κήπων. Κυπάρισσοι καὶ πευκαὶ ἐπιστέφουσιν
ἐπιχαρίτως τὰ ὑψώματα τοῦ προαστείου. Ὀνομάσθη
δὲ οὕτω ἐκ τῶν λίαν ἐρυθρῶν τὸ χρώμα παλατιῶν, ἃ
τινα κατεκόσμουσαν ποτὲ τὴν παραλίαν αὐτοῦ· εἶτε ἐκ
τῶν ἐρυθρῶν ὑπὲρ αὐτὸ ὑψουμένων βράχων.

Εἶτα ἔπεται ὁ μικρὸς ὄρμος Κόρφορτζ (κόρρος) μετὰ

*) Παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς θρυλλεῖται ἡ ἐξῆς παράδοσις περὶ τοῦ
ὀνόματος τοῦ χωρίου τούτου. Σουλτάν Βαγεζήτ ὁ Β' ἄλλ. ἐξώ-
σας τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Σελήμ τὸν Α' τῆς ἐν Τραπε-
ζοῦντι ἡγεμονίας καὶ μεταπεμφθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν πρωτεύου-
σαν ἔδωκεν αὐτῷ ὀκτὼ ῥαβδισμούς. Τὰς ῥαβδούς ταύτας (τσιμ-
ποῦκ τ.) ἐφύτευεν εἶτα ἐν τοῖς αὐτοῦ κήποις, αἵτινες βλαστή-
σαν εἰς ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ χωρίου.
Περὶ τὴν τὴν τὸ χωρίον τοῦτο καὶ διὰ τὰ κρίνα του.

Τὸ δὲ ἀκρωτήριον Κάνλιτζα ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις
Ῥοῦρρουν-ἄκρα ἕνεκα τοῦ ἰσχυροῦ βέλους, ὅπου ἐνετύθεν φέ-
ρεται ὁρμητικῶς πρὸς τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ κείμενον ἀκρωτήριον τοῦ
Ῥοῦμελ-ἰσάα.

μικροῦ ὁμωνύμου χωρίου· κατωτέρω δὲ τὸ προάστειον

Ἀρατὸλ-ἰσάαρ (11½ χμ.) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ
ἐν αὐτῷ φρουρίου κτισθέντος ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Βαγια-
ζήτ τοῦ Α' ἢ Γιλδριμ (1393) καλεῖται δὲ καὶ Γκιου-
ζελ-χισσάρ (= ὡραῖον φρούριον) διὰ τὴν κομψότητα
αὐτοῦ. Τὸ ἐν τῷ χωρίῳ τέμενος χρονολογεῖται ἀπὸ
τῶν χρόνων τοῦ Πορθητοῦ.

Πρὸς Ν. τοῦ προαστείου ἄρχεται ἡ ὡραιότερα καὶ
τερπνοτέρα πασῶν τῶν κοιλάδων τοῦ Βοσπόρου, ἡ πα-
ρωνυμουμένη ἀπὸ τοῦ ἀρδεύοντος αὐτὴν μικροῦ ποτα-
μοῦ Γελὸκ-σουρζοῦ (Κυάνα-ὑδάτα). Ἐπὶ Βυζαντι-
νῶν ἐκαλεῖτο Ἀρεταὶ ἢ Ἀρέβουσα· οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι
καλοῦσιν αὐτὴν « Γλυκέα ὑδάτα τῆς Ἀσίας ».

Πρὸς Ν. τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ εὕρηται καὶ
Σουλτανικὸν περίπτερον κτισθὲν ὑπὸ τῆς Βαλιδὲ-Σουλ-
τάνας Βασίλομήτορος τοῦ Σουλτάν-Ἀβδουλ-Μετζήτ
(1853) ἐν δὲ τῇ κοιλάδι καὶ κομψοτάτῃ κήρῃ ἐκ λευ-
κοῦ μαρμάρου. Ὡς ἡ κοιλὰς τοῦ Κεάτ-χανὲ οὕτω καὶ
αὕτη συγκεντροῖ, κατὰ τὰς παρασκευὰς ἰδίᾳ, πληθύν
Μουσουλμανικῶν οἰκογενειῶν. Ὀλίγη νοτιώτερον τῆς
κοιλάδος ταύτης ἀπαντᾷ ἑτέρα μικροτέρα, παράλλη-
λος τῇ πρώτῃ καλουμένη « Κιουτσιούκ-Γιόκ-σου-
γιοῦ ».

Μὲ ταύτην δὲ συνορεύει τὸ προάστειον

Καρδουλλί (10½ χμ.) διακρινόμενον διὰ τὴν λαμ-

πράν του τοποθεσίαν καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ ἀέρος καλούμενον καὶ «Κανδυλλί-μπαχτζέ» (= φανὸς κήπων). Κεῖται παρὰ τὸ ὁμώνυμον αὐτοῦ ἀκρωτήριον, ὅπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἔνεκα τῆς σφοδρότητος τοῦ παρ' αὐτὸ ρεύματος ἐκαλεῖτο *Περίρρονος*. Τὸ ρεῦμα ἐνταῦθα φερόμενον μεθ' ὁρμῆς ἀπὸ τοῦ ἄνωθεν αὐτοῦ παρὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν κειμένου *Σεϊτάν-μπουργου* προσκρούει ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου. — Γραφικωτάτῃ ὁδῷ, ἐν ᾗ κατὰ πᾶσαν στροφὴν νέαι ἀπόψεις τοῦ Βοσπόρου παρουσιάζονται, διερχομένη παρὰ Σουλτανικὸν τι περίπτερον ἄγει ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ *Κουλελιῆ*. Ἀπὸ τούτων ἀγγέλλονται συνήθως αἱ πυρκαϊαὶ δι' ἐκκενώσεως τηλεβόλων. Παρὰ τὴν παραλίαν πρὸς Ν. τοῦ Κανδυλλί ἔπεται τὸ μικρὸν Ὀθωμανικὸν χωρίον

Βανῆ-κιοῖ (8½ γμ.) κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου τεμένους, κτισθέντος ὑπὸ τοῦ *Σεῖχ-Μεχμέτ-Βανῆ-ἐφέντη*, διασημοῦ ἱεροδιδασκάλου.

Εἶτα ἔπεται τὸ προάστειον

Κουλελιῆ ἢ *Κουλε-μπαχτζέ* κείμενον ἀπέναντι τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς προαστείου τῆς *Ξηροκρήνης*. Ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν παραλίαν εὑρισκομένου ἄλλοτε πύργου (κουλε) ἀνεγερθέντος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Σουλειμάν. Μεταξὺ τῶν δύο προαστείων *Κουλελιῆ* καὶ *Βανῆ-κιοῖ* κεῖται μέγας στρατῶν εἰς ἐπι-

μηκες σχῆμα ἔχων τὴν πρόσοψιν αὐτοῦ ἐστραμμένην πρὸς τὴν θάλασσαν* ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1827*).

Εἶτα ἔπεται τὸ προάστειον

Τσεγκέλ-κιοῖ (7½ γμ.) κληθὲν οὕτως, ὡς λέγεται, ἐκ σιδηρᾶς ἀγκύρας ἀνευρεθείσης ἐν αὐτῷ (Σουλτάν *Μεχμέτ* τοῦ Β') ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων ἀγκυροποιῶν ἢ ἀγκιστροποιῶν.

Εἶτα ἀκολουθεῖ τὸ προάστειον

Μπεϊλέρ-μπέη (6½ γμ.) κείμενον ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Ὁρτᾶ-κιοῖ καὶ οἰκούμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ. Εἶναι ἐκτισμένον παρὰ τὴν Β. κατωφέρειαν τοῦ ὄρους *Μπουργουλοῦ*. Πρὸς Ν. τῆς ἀποβάθρας παρὰ τὴν παραλίαν ἐγείρεται τὸ μέγα καὶ ἀξιοθέατον Σουλτανικὸν ἀνάκτορον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου «*Μπεϊλέρ-σεράι*» καλούμενον, ἀνεγερθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀβδουλ-Ἀζίζ κατὰ τὸ 1865. Παρὰ τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἐκτείνεται ποικνὸν ἄλσος μετὰ κομψῶν κισσίων καὶ μαρμαρίνων καὶ δρυεχαλκίων ἀγαλμάτων. Ἀπὸ τοῦ προαστείου τούτου ὁδὸς ἀνωφερὴς ἄγει πρὸς τὸ ὄρος *Μπουργουλοῦ**) Πρὸς Ν. ἔπεται τὸ μικρὸν χωρίον

*) Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἀγίασμα τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, πηγὴ, ἀνήκουσα πιθανῶς εἰς ἀρχαίαν ἐκκλησίαν ὡς δύναται τις εἰκάσαι ἐκ τῶν ἐκεῖ που πλησίον σωζομένων εἰρηπῶν καὶ τάφων βυζαντινῶν.

*) Ἐπὶ βυζαντινῶν τὸ ὄρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἑλαιῶν ὑπῆρχε

Σταύρωσις ἢ σταυρὸς ἀρχαῖον μικρὸν χωρίον κληθὲν οὕτως, ὡς λέγεται, διότι ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἄλλοτε ναὸς τῆς Σταυρώσεως ἢ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἐνταῦθα ἐπῆξε ἓνα τῶν τριῶν σταυρῶν, κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ πρῶτος τοῦ Βυζαντίου ἐπίσκοπος ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

Μετ' αὐτὸ ἔπεται τὸ προάστειον

Κοῦσ-κουντζούκ (Χρυσοκέραμος τῶν Βυζαντινῶν· 5 χμ.) Καὶ τὸ μὲν τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα χαρακτηρίζει τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ φωλευόντων ὀρνέων (Κοῦσ-κουντζούκ=μικρὸν ὄρνειον), τὸ δὲ Βυζαντινὸν Χρυσοκέραμος ἀπὸ τινος παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου ἢ τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος φερούσης ἐπιχρύσους

δὲ καὶ χωρίον εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ Ἑλλάδα. Ἐντεῦθεν ἡ ἀποψις τῆς Κωνιπόλεως μετὰ τῶν περὶ εἶναι μαγευτικὴ καὶ γραφικωτάτη, διότι ἐξ ὕψους 240 μ. ἔχει τεις ὑπὸ τὰ βλέμματα αὐτοῦ ὁλόκληρον τὴν Προποντιδα μέχρι τῶν τεματίων αὐτῆς, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸν Βόσπορον μέχρι τοῦ Βαθυρρύγχος φαινομένου τούτου ὡς ποταμοῦ σχηματίζοντος σειρὰν λιμνῶν συνεχομένων πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν Κωνιπολιν καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ὁλόκληρον μετὰ τῶν τῆς Θράκης κοιλάδων. Ἐκ τῶν πολυριθμῶν πηγῶν τοῦ Βουργουλοῦ διακρίνεται ἡ τῆς Τσάμλιτζα, ὅπερ ὄνομα ἦν μετὰ φασίς τουρκιστὶ τῶν βυζαντινῶν Πευκίων, δι' ὧν ἀπεκάλουν τότε τὴν ἀκώρειαν τοῦ βουνοῦ, ὅπου καὶ νῦν εἰσι φαίνονται 5-7 χμ. ὑψοῦ καὶ ἐρρικνωμένοι. Τὸν ὑπὲρ τὴν πηγὴν τῆς Μεγάλης Τσάμλιτζα ὄλον ἤγειρε μὲθ' ἑνὸς ἀνακτόρου Σουλτὰν Μεχμέτ ὁ Β' (1660).

κεράμους. Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἐδρεύει καὶ ὁ Ἀρχιεραβίνος τῶν Ἑβραίων.

§ 34. Ἀπὸ τῆς Γεφύρας εἰς Σκουτάρι.

Ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου ἐκ τῶν τελούντων ἀποκλειστικῶς τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς Γεφύρας καὶ τοῦ Σκουτάρως θὰ φθάσωμεν ἐντὸς μικροῦ ἀπεναντι τῆς Ἀκρας τοῦ Σεραί-μπουρνοῦ. Μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου (τοῦ Κέρατος) καὶ τῆς Δ. ἄκρας τοῦ Σκουτάρως εὗρηται ἀκριβῶς ἡ εἰσοδος τοῦ Βοσπόρου. Ἐνώπιόν μας θὰ ἔχωμεν τὴν ἀπότομον παραλίαν, ἐφ' ἧς ἐγείρεται τὸ Σκουτάρι.

Παρά τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν ἐπὶ ὑψάλου τινὸς ἐν τῇ θαλάσῃ ὑψοῦται λευκὸς πύργος ἔχων ὕψος 30 μ., ἐν οἷ μὲν Βυζαντινοὶ ἐκάλουν Ἀρκλα, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι καλοῦσι νῦν αὐτὸν « Πύργον τοῦ Λεάνδρου, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ Κιζ-κουλέ (= Πύργος-κόρης). Τὸ νησί-δριον τοῦτο ἐφ' οὗ ὑψοῦται ὁ Πύργος ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Δάμαλις*) καὶ ἔφερε πύργον τινὰ κτισθέντα ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, προσωρισμένον ὄντα νὰ κρατῇ τὴν ἄλυσιν τὴν φερομένην ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

*) Πρὸς τιμὴν τῆς ἐνταῦθα ταφῆς Δαμάλεως, συζύγου τοῦ στρατηγῶς Χάρητος, ἐν οἷ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν εἰς βοήθειαν τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τοῦ Φιλίππου βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

τοῦ Κέρατος, δι' ἧς ἀπεκλείετο ὁ τε Βόσπορος καὶ ὁ Κεράτιος κόλπος. Σουλτάν-Μωάμεθ ὁ Β' κατεδαφίσαζ τὸν Πύργον τοῦτον ἀνήγειρε νέον. Χρησιμεύει δὲ σήμερον καὶ ὡς φάρος διὰ τὰ εἰσπλέοντα σκάφη τὸν Βόσπορον*).

Σκούταρι (Οὐσκίουδάρ-Χρυσόπολις). Εἶναι τὸ σπουδαιότατον καὶ πολυανθρωπότατον προάστειον τῆς πρωτεύουσας, οἰκούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων**). Κεῖται ἀπέναντι τῆς ἰδίως Κωνσταντινουπόλεως ἐκτεινόμενον ἀμφιθεατρικῶς ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τοῦ χωρίου

*) Τὸ τουρκικὸν ὄνομα **Κιζ-Κουλέ** συνδέεται μετὰ μύθου τινός, καθ' ὃν βασιλεὺς τις εἰς τὸν Ἀθιγγανίς τις προεμάντευσεν ὅτι ἡ θυγάτηρ του μέλλει ν' ἀποβῇ ἐκ δῆγματος ὄψεως, ἐνέκλεισεν ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ τὴν κόρην του. Ἡ φήμη τῆς καλλονῆς τῆς κόρης ἔφθασε μέχρι τοῦ υἱοῦ τοῦ Σάχου τῆς Περσίας, ὅστις καὶ ἡγάγησεν αὐτήν. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τούτῳ εἰς Κων/πολιν διὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ μέσων κατώρθωσε νὰ τῇ προσφέρῃ συμβολικὴν τινα ἀνθοδέσμη, ἐν ᾗ εἶχε παρεισπερῆσαι μικρὸς δηλητηριώδης ὄφις, ὅστις ἐδηξεν αὐτήν. Ὁ νέος εὐρεθείς πάραυτα πλησίον τῆς τὴν ἔσωσεν ἀπὸ βεβαίου θανάτου ἐκμυσθίας τὸ δηλητήριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνταμείβων τὴν γενναϊότητα τοῦ νέου ἔδωκεν αὐτῷ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα του.

) Οἱ Ἕλληνες εἰσι συνωκισμένοι περὶ τὴν ἀκροπόλιν ἔχοντες καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου Ἡλίου. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι συγκροτοῦσι τὸ πλεῖστον τῶν συνοικίων **Σελαμιζ, **Γενί Μαχαλέ** καὶ τὸ τερπνότερον καὶ ὑγιεινότερον Ν. μέρος τοῦ Σκουτάρως καλούμενον **Μπαγλάρ-μπαση**.

Τζάμλιτζα ἢ Βουργουλοῦ, μεθ' οὗ συνδέεται διὰ σειρᾶς ἐξοχικῶν οἰκιῶν. Ἡ πόλις διανοίγεται ἀπὸ τοῦ ὄρους Βουργουλοῦ πρὸς τὴν παραλίαν ἐν εἰδὲι ῥιπιδίου.

Ὅρια. Πρὸς Β. μὲν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ προαστείου Κουσκουτζούκ διὰ δασώδους κατωφερείας λόφου, πρὸς Ν. δὲ ἐκτείνεται μέχρι τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ τὰ ὅρια τοῦ Σκουτάρως πρὸς τὴν κοιλάδα ταύτην ἀποτελοῦσι δύο μεγάλοι οἰκοδομαί, ἦτοι ὁ μέγας στρατῶν **Σελημιέ** καὶ τὸ παρ' αὐτὸν τέμενος **Σελημιέ-τζαμισή***).

Τὸ Σκούταρι διακρίνεται διὰ τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ τεμένη (ὧν τὰ δοτὰ αὐτοκρατορικὰ ἢ Σουλτανικὰ) τοὺς μενδρεσέδες αὐτοῦ, τὰ ἀσκητήρια τῶν δερβισσῶν καὶ τοὺς λουτρῶνας αὐτοῦ. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ τεμενῶν εἶνε τὰ ἑξῆς:

Ἰσκελεσῆ-μπουγζούκ-τζαμιῇ ἰδρυμένον πλησίον τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ἀποβάθραν ἐπὶ γηλόφου καὶ

) Ἱστορ. σημ. Τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο **Χρυσόπολις, διότι, ὡς λέγεται, ἐν αὐτῇ ἐσυνάζοντο τὰ χρῆματα, ὅσα εἰσέπραττον οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν παρὰ τὴν Προποντίδα πόλεων. Ἐξηρτᾶτο δὲ τὸ πάλαι ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος. Τὸ σημερινὸν ὄνομα **οὐσκίουδάρ** (μεταφρασθὲν εἰς Σκούταρι) εἶναι περσικόν, σημαίνει ἄγγελον ἢ περὶν ἄγγελιαφόρον, διότι ἦτο ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν ἐρχομένων καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἀπ' αὐτῆς εἰς Ἀνατολὴν ἀπερχομένων. Ἄλλοι παράγουσι τὸ ὄνομα ἐκ τινος παλαιῦ τοῦ Κομνηνοῦ ὅπερ ἐκαλεῖτο Σκουτάριον.

προκυμαίας, κτίσμα της Ουγατρὸς τοῦ Μεγάλου-Σουλεϊμάν Μίχρι-μάχ (1547). Ὀλίγον πορρωτέρω αὐτοῦ πρὸς τ' ἀριστερὰ ἀπαντᾷ τὸ Διοικητήριον (Κονάκ), ἐν ᾧ ἐδρεύει ὁ διοικητὴς Σκουτάρως.

Γενῆ-Βαλιδὲ-τζαμῆ. Κομποτάτη ὀκτάγωνος οἰκοδομὴ μετὰ δύο μιναρῶν. Ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1709 ὑπὸ τῆς Σουλτάνας Γκιουλνούς μητρὸς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ τοῦ Β' καὶ Ἀχμέτ τοῦ Γ'.

Ἐσκῆ-Βαλιδὲ-τζαμῆ, κοινῶς δὲ καλούμενον Τσι-νιλλῆ-τζαμῆ ἢ Μουραδιέ. Μέγα τέμενος μετὰ δύο μιναρῶν κτισθὲν ὑπὸ τῆς Σουλτάνας Νούρ-μπανού (γυνὴ-φωτός), μητρὸς Σουλτάν-Μουράτ τοῦ Γ' (1577—83).

Τσι-νιλλῆ-τζαμῆ, ἄλλως Κιοσέμ-Βαλιδὲ-τζαμῆ, ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τῶν τοίχων του, (1640-43). Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τῆς περιφημοῦ Μάχ-πεϊκέρ, κοινῶς Κιοσέμ-Σουλτάνα συζύγου τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ τοῦ Α'—Τὸ Ἀχμετιέ-τζαμῆ καὶ πολλὰ ἄλλα διακρινόμενα ἰδίως διὰ τὰς γραφικὰς αὐτῶν θέσεις ἐν μέσῳ δένδρων.

Ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων τοῦ Σκουτάρως εἶνε τὸ ἐκτεταμένον αὐτοῦ Κοιμητήριον, μέγιστον, ωραῖοτατον καὶ πεφημισμένον καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν. Ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ἄγανθους δάκτους ὕψηλων καὶ παναρχαίων κυπαρίσσων ἐκτεινομένων ἀπὸ τοῦ Σκουτά-

ρεως μέχρι τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ. (Ἑκτασις μήκους 1 ὥρα, πλάτους $\frac{1}{2}$ ὥρα). Ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τούτῳ εὕρηνται ωραιότατα Μαυσωλεῖα καὶ τάφοι φέροντες λαμπρὰ μάρμαρα καὶ ἐπιτύμβια.

Ἀμα ἐξέλθωμεν τοῦ κοιμητηρίου φθάνομεν εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ, ἣτις χρησιμοποιεῖται σήμερον εἰς στρατιωτικὰ γυμνάσια.

Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Σκουτάρως καὶ ἀφίνοντες δεξιὰ τὸ τέμενος Γενῆ-τζαμῆ ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ ὄρος Βουργουλοῦ ἢ Τζάμλιτζα. Θὰ διέλθωμεν πρῶτον διὰ διαφόρων Ὀθωμανικῶν συνοικιῶν εἴτα χωροῦντες πρὸς τὰ ἄνω διὰ πλουσιῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαύλεων, ἐκτεταμένων κήπων καὶ πλουσιωτάτων ἀμπελώνων θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ χωρίον Βουργουλοῦ-κιοί, κείμενον κατὰ τὰ διάσελα μεταξὺ τῶν δύο κορυφῶν τοῦ ὄρους. Πέραν δ' αὐτοῦ ἀριστερὰ φθάνομεν εἰς τὴν Β. κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐνθα μικρὸν ὁροπέδιον κατάφυτον ὑπὸ ὕψηλων πλατάνων ἀποτελεῖ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς ταύτης. Παρ' αὐτὸ κεῖται Σουλτανικὸν περίπτερον. Ὑπὸ τὰς πλατάνους ἀναβρύει ἡ πεφημισμένη πηγὴ τῆς Τσάμλιτζας, ἥς τὸ ὕδωρ φημίζεται ὡς τὸ κάλλιστον τῆς πρωτευούσης. Καὶ ἡ τοποθεσία αὕτη συγκεντροῖ πολλὰ πλήθη ἰδίως κατὰ τὰς παρασκευὰς καὶ Κυριακάς.

Μετὰ τὸν κολασσαῖον στρατῶνα Σελήμις*) πρὸς Ν. εὐρηται τὸ Στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ καὶ πρὸ αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ὑψηλῆς ἀκτῆς ἐνταῦθα τὸ Ἀγγλικὸν κοιμητήριον, ἐν ᾧ εἰσι τεθαμμένοι οἱ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀποθανόντες ἐν τοῖς νοσοκομείοις Ἀγγλοί.

Πρὸς Ν. αὐτοῦ ἀνοίγεται ὁ ὄρμος τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ, ἔνθα ἀπαντᾷ καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῶν Ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων, παρ' αὐτὸν δὲ καὶ ἀποβάθρα διὰ τὰ ἀτμόπλοια τὰ τελούντα τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ γεφύρας καὶ Χαϊδάρ-πασσᾶ**). Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ ἀπαντᾷ γραφικὸν σύμπλεγμα δένδρων ἐνώπιον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ μετὰ πηγῆς. Ἐντεῦθεν βαίνων τις παρὰ τὴν παραλίαν ἔχουσιν καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς προκυμαίαν ἐνιαχοῦ ἡρειπωμένην, φθάνει μετὰ ¼ ὥρας εἰς

*) Νεώτατον πίντων τῶν ἐν Σκουτέρει τρεχίων εἶναι τὸ μικρὸν μὲν, ἀλλὰ γλαφυρὸν καὶ εὐρύθρον τέμενος τοῦ Σουλτὰν Σελήμ τοῦ Γ' ἱδρυμένον ἐπὶ γηλόφου, ἐφ' ᾧ ᾠκοδόμηται καὶ ὁ στρατῶν τῶν νεωστὶ τότε διοργανωθέντων τακτικῶν στρατευμάτων (Νιζάμ-τζεβὴ) κατεδαφισθεὶς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων.

**) Ἡ ὥραιωτάτη κοιλὰς τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ ὀφείλει τὸ ὄθωμα-νικὸν αὐτῆς ὄνομα εἰς τὸν ἐν τῷ μυθῷ τοῦ ὁμωνύμου ὄρμου πεφουτεμένον κήπον τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ, ὃν ἐπὶ τῇ κρήνῃ σκιαζομένη ὑπὸ πλατάνων. Ἡ κοιλὰς αὕτη καλεῖται ἔσθωθεν τῆς κρή-

Καδῆ-κζοί (Χαλκηδών). Προάστειον οἰκούμενον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ Ἑλλήνων, Ἀρμενίων, Μωαμεθανῶν καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων. Κεῖται ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Σεράι-μπουρνοῦ, ἐκεῖ ἔνθα ἡ Προποντίς στενοῦται πρὸς σχηματισμὸν τοῦ Ν. στομίου τοῦ Βοσπόρου.

Τὸ προάστειον τοῦτο ἔχει εὐρείας ὁδοὺς καὶ κομψὰς οἰκοδομὰς φέρον τὸν τύπον Εὐρωπαϊκῆς πολίτνης. Πολλοὶ ἐκ τῶν πλουσιῶν ἐμπόρων οἰκοῦσιν ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἔχοντες λαμπρὰς ἐξοχικὰς οἰκίας ἰδίως κατὰ τὰς συναικίας Μουχουρδάρ καὶ Μόδα-μπουρνοῦ.

Γραφικώτατον τμήμα τοῦ προαστείου τούτου εἶναι τὸ κείμενον παρὰ τὸ Μόδα-μπουρνοῦ. Μεγάλῃ ὁδῷ, ἡ τρίτῃ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐν τῇ ἀνοιγομένῃ ἀπέναντι τῆς ἀποβάθρας, διασχίζει κατὰ μῆκος ἅπαν τὸ προάστειον καὶ λήγει εἰς τὴν ὑπὸ παλαιῶν δένδρων κατάρυτον πλατείαν τοῦ Μόδα-μπουρνοῦ*).

νης καὶ τοῦ κήπου Τουχαντζηλάρ-μεϊδανὶ ἔνθα συνεκροτοῦντο τὰ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεύοντα στρατεύματα.

*) Ἡ Χαλκηδών, ἑλληνικὴ ἀποικία, ἰδρύθη 17 ἔτη πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸ ἔτος 686 π. Χ. ὑπὸ τῶν Μεγαρέων. Ὅτε οἱ ἰδρυταὶ τοῦ Βυζαντίου ἠρώτησαν τὴν Πυθίαν, τίνα τόπον ἔπρεπε νὰ οἰκήσωσιν, αὕτη ἀπάντησεν· ἀπ' ἐναντίον τῶν τυφλῶν ὡς τυφλοὺς ἀνινοτομένην τοὺς τὴν Χαλκηδῶνα οἰκίσαντας πρὸ αὐτῶν Μεγαρεῖς, οἵτινες παρῆλθον τὸ πρόσφορον τῆς ἀπέναντι αὐτῆς θέσεως καὶ τὰς ἐκ τοῦ λιμένος ὠφελείας. Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ εἶναι περιώνυμος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ

Ὅπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Μόδα-μπουρνὸς τοῦ Ν. ἄκρου τῆς Χαλκηδόνος σχηματίζεται ὁ χαριέστατος κόλπος τοῦ Φενέρ-μπαχτσέ ἢ τοῦ Μόδα (πάλαι Μαντά), ὡν ἀβαθὴς καὶ κατεσπαρμένος διὰ βράχων καὶ ὑφάλων. Ἐξαιρετα θαλάσσια λουτρά*).

Τὸ ἀπέναντι τοῦ Μόδα-μπουρνὸς κείμενον ἀκρωτήριον καλεῖται Φενέρ-μπαχτσεσῆ ἢ Φαναράκι· τὸ πάλαι δὲ ἐκαλεῖτο Ἡραῖον ἀπὸ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυμένου ναοῦ τῆς Ἡρας. Ἐπ' αὐτοῦ νῦν ὑφύεται φάρος, ὅστις μετὰ τοῦ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σταμπούλ περιστρεφόμενου φάρου δεικνύει τὴν εἰσόδον τοῦ Βοσπόρου εἰς τὰ ἀπὸ τῆς Προποντίδος ἀναπλέοντα πλοῖα. Τὸ Φενέρ

γενομένην Δ' Οἰκουμένην Σύνοδον (541 μ. Χ.) κατὰ Εὐτυροῦς καὶ Διοσκουροῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγ. Εὐφρημίας, ὃν ἔκτισεν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος. Τοῦ δικασμοῦ καὶ περηνισμένου τούτου βυζαντινοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ἐσώζετο καὶ ἡ σφῆρα τῆς παρθενομάζουρας Ἀγ. Εὐφρημίας, πῶς ἡ ὕλη μετεκομίσθη ἐπὶ τῶν Τούρκων εἰς Βυζάντιον καὶ ἐστάθισε τὸ περιφανές τέμενος, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμάν, ἀνασκαπέντων τότε καὶ αὐτῶν τῶν θεμελίων, πλὴν ὑπογείου τινὸς ἀρχαίου ὀρθωτοῦ, ἐξ οὗ ἀναβλύζει ἔτι καὶ νῦν ἁγίασμα. Κατ' ἄλλους ἢ σημερινῇ ἐν Καδῆ-κλόι ἐκκλησίᾳ ἢ τιμωμένη εἰς ὄνομα τῆς Ἀγ. Εὐφρημίας εἶναι ἔκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, κατ' ἄλλους δὲ ὁ ἀρχαῖος ναὸς ἔκειτο μᾶλλον πρὸς τὸ Χαϊδάρ πασσά.

*) Ὁ κόλπος οὗτος τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο τοῦ Εὐτροπίου καὶ Καλαμώδης ἢ Καλαμωτός. Ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν νῦν καλεῖται Καλαμίτχ-κορφεσῆ, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντος ρύακος Καλαμίτχ-δερὲ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν φουμένων καλῶμων.

μπαχτσέ συνδέεται μετὰ τοῦ Χαϊδάρ-πασσά καὶ διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐχούσης ἑκτασιν 5 χμ.

Ἡ ἀπὸ τοῦ Χαϊδάρ-πασσά σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἄγει εἰς διάφορα προϊόνσια τῆς πρωτευούσης. Τὰ κυριώτατα τούτων εἶναι τὰ ἐξῆς:

Κιζιλ-τοπράκ (ἐρυθρὸν-χῶμα· 1ος στθμ.)· τὸ Ἐρέν-κλόϊ, κατὰφυτον ὑπὸ ἀμπελώνων (τσιπούσια) καὶ ἐξοχικώτατον, οἰκούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ὁθωμανῶν· ὁ Μάλ-τεπές ἀπέχων 14 χμ. τοῦ Χαϊδάρ-πασσά, ἡ Χαρταλιγῆ (Καρτάλ τ. 20 χμ.), τὸ Πατελχιοῦν (Πεντίκ τ., 24 χμ.) καὶ ἄλλα. Πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς πρωτευούσης κατοίκων διατρίβουσιν εἰς αὐτὰ κατὰ τοὺς θερινούς μηνάς.

Δ'.

Αἱ Πριγκηπόνησοι.

Αἱ Πριγκηπόνησοι κεῖνται ΝΑ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Προποντίδι κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Ἐκαλοῦντο ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων Δημόνησοι (νῆσοι τοῦ λαοῦ) ἢ Δαιμώνησοι ἀπὸ τινος Δαιμονήσου, ὑπὸ δὲ τῶν Βυζαντινῶν Παπαδοήσια ἕνεκα τῶν ἐπ' αὐτῶν μονῶν. Οἱ Ὁθωμανοὶ

καλοῦσιν αὐτὰς κοινῶς *Κχιζιλ-άδαλάρ* (ἐρυθραὶ-νῆ-σοι) ἀπὸ τοῦ χρώματος τοῦ ἐδάφους αὐτῶν. *Πριγκη-πόνησοι* δέ, διότι κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐ-χρησίμευον καὶ ὡς τόποι ἐξορίας διὰ τοὺς πρίγκηπας. Αὐταὶ εἰσιν 9, ὧν αἱ 4 κατοικοῦνται, αἱ δὲ 5 μένου-σιν ἀκατοίκητοι.

§ 35. Ἐκδρομὴ εἰς Πριγκηπονήσους.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἀναχωροῦν τῆς Γεφύρας πλέει ΝΑ. εἶτα παραπλέον τὴν Χαλκηδόναν (Καδῆ-κίσι) καὶ τὸ ἀκρωτήριον Μόδα-μπουρνοῦ ἀφίνει ἀριστερὰ τὸν ὄρ-μον Καλαμίσχ-κορφεσῆ καὶ τὸν φάρον τοῦ Φενέρ-μπαχτσέ καὶ μετὰ μιᾶς ὥρας πλοῦν φθάνει εἰς τὴν πρώτην τῶν Πριγκηπονήσων νήσον τὴν

Πρώτην (Κηνηαλῆ-άδα τ. = Ἐρυθρὰ νῆσος). Αὕτη τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο καὶ *Ἀκόναι* ἢ *Ἀκονῆτις*, ἔνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐν αὐτῇ λίθων, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς ἀκόναι. Ἀπότομοι καὶ ἀπόκρημνοι ἀνυψοῦνται ἀπὸ τῆς θαλάσσης αἱ ἄκται αὐτῆς, μόνον δὲ κατὰ τὴν Α. αὐτῆς πλευρὰν παρὰ τὴν ἀποβάθραν εἶναι ἡ παραλία ταπεινὴ καὶ ἀμμώδης, αἱ δὲ ἐλίγαι αὐτῆς οἰκίαι εἰσὶ διεσπαρμέναι ἐν τῇ κοιλάδι καὶ τῇ κατωφερείᾳ τοῦ λό-φου. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ Χριστοῦ ἐν ἄρχαίῳ μονυδρίῳ, παρὰ τὸν ὁποῖον καὶ *Γηροκομεῖον*

τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου κεῖται. Ἔχει 100 περίπου οἰ-κίας οἰκουμένας ὑπὸ Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων.

Εἶτα τὸ ἀτμόπλοιον διέρχεται τὸν μεταξὺ τῆς νή-σου ταύτης καὶ τῆς Ἀντιγόνης εὐρὺν πορθμὸν* ἔνθεν διακρίνει τις δεξιὰ τὰς δύο μικρὰς νήσους *Ὁξειὰν* καὶ *Πλάτην*, κληθείσας οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματος τῶν λό-φων αὐτῶν. Εἰς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν, τὴν Πλάτην, δια-κρίνομεν οἰκοδομάς τινας, αἰτινές εἰσιν ἐρεῖπια μεγά-ρου, ὅπερ κατὰ τὸ 1837—65 πρεσβευτῆς τις Ἀγγλος (Βουλθερ) φκοδόμησεν*). Τὸ ἀτμόπλοιον εἶτα σταμα-τᾷ εἰς τὴν

Ἀντιγόνην (Μπουργάζ-άδα τ.) Ὑπὸ τῶν Βυζαντι-νῶν ἐκαλεῖτο *Πάνορμος*, διὰ τὸν μικρὸν μὲν, ἀλλ' ἀσφα-

*) Ἐπὶ τῆς νήσου Πρώτης ὑπῆρχόν ποτε τρία μοναστήρια κεί-μενα τὸ μὲν οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, κάτωθεν τοῦ μέχρι νῦν σωζομένου μεγίστου ἐρεπίπου ἀστέγου τινὸς δεξιμένης, τὸ δὲ ἔτι ὑψηλότερον ἀπὸ τῶν ἐρεπίπων τοῦ ὁποῖου ἐκτίσθη ὁ νῦν ναὸς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δὲ Ὁξειὰ καὶ Πλάτη (Γακσῆ-άδα) ἐχρησίμευον ἐπὶ βυζαν-τινῶν ὡς ἐνδιαιτήμα μοναχῶν ἢ ὡς τόπος ὑπερορίας τῶν ἐπικιν-δύνων πολιτικῶν ἐνόχων. Ἐπὶ τῆς Ὁξειᾶς ὑπῆρχε μονῆδριον καὶ ναὸς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μιχαήλ, τὰ ἐρεῖπια τῶν ὁποίων ὡς καὶ δύο κινετόμεναι σώζονται παρὰ τὴν περὶ τὴν λιμενίσκου τῆς. Εἰς δὲ τὴν Πλάτην, πολὺ χαμηλοτέραν καὶ ὁμαλοτέραν τῆς πορροθηθείσης, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, φαίνονται ἔτι, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νησιδίου, αἱ κατὰ γείρει φυλακαὶ, διηρημέναι εἰς ἑξ ὁλωτὰ δωμάτια, ἐν οἷς ἐκλείοντο οἱ ἐπιστημότεροι τῶν στασιαστῶν καὶ ὑπόπτων.

λέστατον λιμένα της, Ἀντιγόνη δὲ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καίσαρος Βάρδα Ἀντιγόνου, τοῦ ὁποίου, ὡς λέγεται, ἦν κτῆμα ἢ Πάνορμος. Αὕτη ἔχει σχῆμα κυματοειδοῦς κώνου μετὰ ὁμαλῶν κατωφερειῶν· καὶ αἱ μὲν Β. καὶ Ν. αὐτῆς πλευраὶ εἶναι ὑψηλαὶ καὶ ἀπόκρημνοι, αἱ δὲ πρὸς Δ. ὀλίγον ταπεινότεραι. Πρὸς Α. σχηματίζεται μικρὸς λιμὴν, ὃν ἀσφαλίζει ἀπὸ τῶν ΒΑ. ἀνέμων ἢ πρὸ αὐτῆς κειμένη ξηρὰ καὶ ἀκατοίκητος νήσος Πήττα.

Ἡ κώμη τῆς νήσου Ἀντιγόνης ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 130 οἰκίας εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς Α. παραλίας ἐν μέρει μὲν ἐπὶ πεδινῷ χώρῳ, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὑπὸ πευκῶν καταφύτου λόφου ἀμφιθεατρικῶς. Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου εἶναι κτίσμα τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Πρὸς Β. τοῦ χωρίου ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς νήσου κεῖται τὸ μονύδριον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, κτίσμα τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐπιλεγόμενον Γκαρίπ (πρωχόν, πενιχρόν)· ἀνήκει δὲ ὡς μετόχιον εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου ἀπαντᾷ μικρὸς ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (κοινῶς Χριστός), κτισθεὶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου Βυζαντινοῦ ναοῦ. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀντιγόνης εἰσὶ χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι ἀποζῶντες ἰδίως ἐκ τῆς ἀλιείας.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἐγκαταλείπον τὴν ἀποβάθραν τῆς Ἀντιγόνης παραπλῖει ταύτην μέχρι τοῦ μέσου τοῦ πορθμοῦ τοῦ διαχωρίζοντος τὴν νήσον ταύτην ἀπὸ τῆς Χάλκης· εἶτα κάμπτον ἀριστερὰ διέρχεται μετὰ τῆς μικρᾶς καὶ ξηρᾶς νήσου Πήττας καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Χάλκης. Δεξιὰ μετὰ δύο καταφύτων ὑπὸ πευκῶν λόφῳ βλέπομεν τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς σχολῆς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ ἐτέρου λόφου σχηματίζοντος μικρὸν ἀκρωτήριον πρὸς Β. διακρίνομεν τὴν ὑπὸ πευκῶν περιστεφομένην Πατριαρχικὴν Θεολογικὴν σχολήν. Εὐθὺς ὡς τὸ ἀτμόπλοιον ἀμψὴ τὴν ἄκραν ταύτην, παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡμῶν πέραν ἢ Πρίγκηπος· τότε τὸ ἀτμόπλοιον στρέφει δεξιὰ ὀλίγον καὶ προσεγγίζει εἰς τὴν

Χάλκην (Χειμπελῆ-ἁδᾶ τ. = δισακκοειδής). Ἡ νήσος αὕτη ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ, ὅστις ἐμεταλλεύετο ἐν αὐτῇ τὸ πάλαι. Ὑπὸ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν καλεῖται Χειμπελῆ-ἁδᾶ, διότι οἱ περὶ τὰς κοιλάδας αὐτῆς λόφοι σχηματίζουσιν εἰδὸς τι δισακίου (χειμπε τ.).

Ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις τῆς νήσου ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 500 οἰκίας καὶ οἰκουμένη ὑπὸ Χριστιανῶν ὁρθόδοξων κεῖται παρὰ τὴν Α. παραλίαν τῆς νήσου πρὸ τῆς ὁποίας σχηματίζεται καὶ μικρὸς λιμὴν προφυλάττων τὰ πλοῖα ἰδίως ἀπὸ τοῦ Νέτου. — Παρὰ τὴν ἄ-

ποθάβραν ἀπαντῇ ἡ κομψή οἰκοδομή τῆς Αὐτοκρατορικῆς ναυτικῆς σχολῆς (Μεκτέπ-ι-χαρμιπé) μετὰ μικροῦ τεμένους. Αὕτη ἰδρυθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετετέθη εἰτα ἐν Χάλκῃ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμουτ τοῦ Β'. Πρὸς Δ. τῆς σχολῆς ὑπάρχει Ὁθωμανικὴ συνοικία οἰκουμένη ὑπὸ τοῦ ἐργαζομένου προσωπικοῦ τῆς σχολῆς.

Ἡ ἐκκλησία τῆς κωμοπόλεως τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Νικολάου, κομψόν, μετὰ θόλου καὶ ὠραίου κωδωνοστασίου οἰκοδόμημα ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1837.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τῆς νήσου λόφων, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου καὶ ὑψηλοτέρου τοῦ πρὸς Δ. ἐστραμμένου σώζεται κατηρειπωμένος τις παλαιὸς ἀνεμόμυλος· ἐπὶ δὲ τοῦ λορπεδίου τοῦ Β. λόφου τοῦ πρὸς Β. κειμένου ἐγείρεται ἡ Μονὴ τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἥς κτίτωρ λογίζεται ὁ περιώνυμος Πατριάρχης Φώτιος (9ος αἰών). Ἡ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἐδρεύουσα Πατριαρχικὴ Θεολογικὴ σχολὴ ἰδρύθη κατὰ τὸ 1844 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ'. Αὕτη ὡς σκοπὸν ἔχει τὴν μόρφωσιν τοῦ παρ' ἡμῖν ἀνωτέρου κλήρου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς 80, ἡ δὲ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περιέχει περὶ τὰς 7,000 τόμους καὶ 300 χειρόγραφα.

Ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ δὲ τοῦ αὐχένος τοῦ συνενούντος

τοὺς τρεῖς λόφους τῆς νήσου ἰδρύται ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου ἐπιλεγομένη «Καμαριώτισσα» ἐν ἣ ἐδρεύει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή, ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1831 ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων ἐμπόρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 160—170, ἡ δὲ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περιλαμβάνει περὶ τοὺς 2,000 τόμους καὶ 130 χειρόγραφα.

Τὸ τρίτον καὶ μικρότερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου μοναστήριον κεῖται εἰς τὴν ΝΑ. αὐτοῦ πλευρὰν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐπιλεγόμενον «τοῦ κρημινοῦ» διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἀποκρήνου καὶ εὐθραύστου βράχου.

Τὸ ἀτμόπλοιον καταλείπον τὴν ἀποβάθραν τῆς Χάλκης διέρχεται τὸν στενὸν πορθμὸν τὸν χωρίζοντα τὰς δύο νήσους καὶ φθάνει εἰς

Πρίγκηπον (Μπογιούκ-ἀδᾶ = μεγάλη νῆσος 24 χμ.) τὴν μερίστην τῶν Πριγκηπονήσων. Ἀμιλλομένη πρὸς τὴν Χάλκην κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς, ὑπερβαίνει αὐτὴν κατὰ τὴν ἑκτασιν οὕσα διπλασία, τὴν πολυανθρωπίαν, τὴν καλλιέργειαν, τὴν εὐθυγραμμίαν τῶν ὁδῶν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ κομψότητα τῶν οἰκοδομῶν αὐτῆς.

Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὑψηλῶν λόφων, ὧν ὁ ὑψηλότερος, ὁ πρὸς Ν. κείμενος, εἶναι ὅλως ἀκαλλιέργητος. Συνδέονται δὲ οὗτοι πρὸς ἀλλήλους διὰ βαθέως τινὸς αὐχένος (Διάσκελον). Ἐκαστος τῶν δύο τούτων λόφων φέρει ἀνὰ μίαν Μονήν. Ὁ χαμηλότερος, κατὰ

φυτός ὑπὸ δάσους πευκῶν φέρει τὴν Μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (Χριστός), ὃ δὲ ὑψηλότερος φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ τὴν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐπιλεγομένην τοῦ Κωδωνῆ. Εἶναι δὲ ἀριερωμένη ὡς μετόχιον εἰς τὴν ἐν Πελοποννησῷ μονὴν τῆς Ἀγ. Λαύρας. Εἰς τὸν ναὸν τῆς μονῆς ταύτης μεταφέρονται ἀνέκαθεν οἱ φρενοβλαβεῖς πρὸς θεραπείαν, ἐξ οὗ καὶ ἡ φράσις «εἶναι διὰ τὸν Κωδωνῆ». Τρίτον μονύδιον τὸ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ἄλλοτε ἐνοριακὴ ἐκκλησία τοῦ ἐνταῦθα κειμένου ποτὲ χωρίου Καρῖα, κεῖται ἐν τῇ κοιλάδι κατὰ τὴν Α. πλευρὰν τῆς νήσου ἀπέναντι τῆς μικρᾶς νήσου Ἀντιπροβίτου*).

Ἡ πόλις τῆς Πριγκίπου ἀποτελουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ κομφοτάτων ἐξοχικῶν οἰκιῶν περιβαλλομένων ὑπὸ λαμπρῶν κήπων, ὑψοῦται ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς τῆς νήσου. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι εὐρεῖαι καὶ καθαραί, εὐρεῖα δὲ ἀμαξίτη ὁδὸς διέρχεται κύκλῳ ὀλόκληρον τὴν νήσον. Ἔχει τέσσαρας ἐκκλησίας, δύο τῶν ὀρθοδόξων, τὴν τῆς Παραρίας καὶ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου, μίαν καθολικὴν καὶ ἑτέραν ἀρμενοκαθολικὴν.

*) Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς νησίδος ταύτης εἶναι **Τερέβινθος**, τουρκιστὶ δὲ νῦν καλεῖται **Σεδεφ-άδᾶ** (νήσος ἀγριοπαχνοῦ) διότι βρῖθει τοῦ φυτοῦ τούτου. Αὕτη δὲν κατοικεῖται, μόνων κατοικῶν αὐτῆς θύτων τῶν πολλῶν κουνελίων καὶ ὀλγῶν ἐργατῶν κατασκευαζόντων ἄσβεστον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

	Σελ.		Σελ.
Πρόλογος	3	§ 13. Ἡ πρὸ τῆς Σχολῆς πλατεῖα	40
I. Εἰσαγωγή εἰς τὴν παρτιδογραφίαν	5		
II. Ὑλὴ καὶ μέθοδος	8	ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ	
Προπαρασκευὴ εἰς τὴν ἀστρονομίαν		Πορεία διὰ τῆς πόλεως.	
Προπαρασκευὴ εἰς τὴν Φυσικ. Γεωγραφίαν	12	§ 14. Ἐπὶ τῆς γεφύρας	41
Προπαρασκευὴ εἰς τὴν Πολιτικὴν Γεωγραφ.	15	§ 15. Ὁ Κεράτιος κόλπος	43
		Α'.	
		Ἡ ἰδιὸς Κωνσταντινούπολις	45
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ			
Ἡ σχολὴ καὶ τὰ ἐν τῇ οὐρανῷ φαινόμενα.		§ 16. Ἀπὸ τῆς πλατείας Ἐμιν-δνοῦ μέχρι τοῦ Σεραγίου	47
§ 1. Αἴθουσα παραδόσεως	18	§ 17. Ἀπὸ τῆς πύλης Σουλτανα-τσεσμέ-καπουσοῦ μέχρι τοῦ Ἱπποδρόμου	51
§ 2. Θέσις, γωνίαι διέδροι, τρίεδροι	19	§ 18. Ἀπὸ τοῦ Ἱπποδρόμου μέχρι τῆς πλατείας Βαγλεζίτ	57
§ 3. Διάστασις, ἔκτασις	"	§ 19. Ἀπὸ τῆς πλατείας Βαγλεζίτ μέχρι τοῦ Ἀκ-σεράτ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τὸπ-καπού καὶ Γεδή-Κουλέ	62
§ 4. Ἀπόστασις, μέτρον, κανὼν	22		
§ 5. Ὁ Ὑπὸς	26	§ 20. Ἀπὸ τοῦ Ἐμιν-δνοῦ μέχρι τῆς μεγάλης Ἀγορᾶς	63
§ 6. Ἡ Σελήνη	31		
§ 7. Οἱ ἀστέρες	32		
§ 8. Καταπτώσεις	33		
§ 9. Θερμοκρασία	34		
§ 10. Ἄνεμοι	35		
§ 11. Ἡ αὐλὴ τῆς σχολῆς	37		
§ 12. Τὸ σχολεῖον	"		

	Σελ.
§ 21. Ἡ παραλλαγή τῆς Προποντίδος	66
§ 22. Τὰ τεύχη	69
§ 23. Ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ	75

B'.

Ἡ Περιχία.

§ 24. Ὁ Γαλατῆς	84
§ 25. Ἀπὸ τοῦ Γαλατῆ εἰς τὸν Πύργον	88
§ 26. Ἀπὸ τοῦ Γαλατῆ εἰς τὸ Δημαρχεῖον	90
§ 27. Ἀπὸ τοῦ Τόπ-χανῆ εἰς Δολμά-μπαχσέ	92
§ 28. Αἱ πέραν τῆς Πύλης Ἀζάπ-καπού συνοικίαι	96
§ 29. Τὸ πέραν	98
A'. Τυψίμα	99
B'. Τυψίμα	103
§ 30. Ἀπό τῆς πλατείας τοῦ Ταξίμ μέχρι τοῦ Σισλῆ	105
§ 31. Ἀπὸ τοῦ Σταυροδρομίου εἰς Ταταύλα	108

Γ'.

Ὁ Βόσπορος. 109

Διαίρεσις τοῦ Βοσπόρου	111
§ 32. Εὐρωπαϊκὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου	113
Δολμά-μπαχσέ	»
Μπεσῆκ-τάς	115
Γιλδίζ-κίόσκ	116
Ὁρτά-κίό 	117
Κουρού-τσεσμέ	119

Σελ.

'Αρνζούτ-κίότ'	119
Βεθέκ	120
Ρούμελη-χισσάρ	121
Μπαλτά-λίμάν	122
Μπογιατζή-κίότ'	»
'Εμίρ-γιάν	123
Στένιζ	»
Γενή-κίότ'	124
Θεραπειά	125
Μπογιούκ-δερέ	126
Μεζάρ-μπορνού	129
Γενή-μπαχλῆ	»
'Ρούμελη-καβάκ	130
§ 33. Ἀσιατικὴ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου	131
'Ανατόλ-καβάκ	132
Χουνκίτς-ισκελεσῆ	133
Βέικο	134
'Ινεζίρ-κίότ'	135
Τσιμπουκλή	136
Κάνλιτζα	»
'Ανατόλ-ισσάρ	137
Γκλόκ-σουγιού	»
Κανδύλλι	»
Τσεγκέλι-κίότ'	139
Μεϊλέρ-βέη 	»
Κούσ-κουντζούκ	140
§ 34. Ἀπὸ τῆς Γεφύρας εἰς Σκούταρι	141
Χαϊδάρ-πασσά	146
Καδῆ-κίότ'	147

Δ'.

Αἱ Πριγκιπότητες. 149

§ 35. Ἐκδρομὴ εἰς Πριγκιπότητους	150
Πρώτη 	»
'Αντιγώνη	151
Χάλικη	153
Πρίγκιπος	155

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ. 5. στίχ. 11. διορθ. ἀποτυπωθῶσι. — σελ. 40. στίχ. 4. διορθ. μακρότερος. — καὶ στίχ. 15. διορθ. κάμνομεν. — Σελ. 22. στίχ. 23. διορθ. ἀρχόμενοι. — Σελ. 24. στίχ. 9. διορθ. προσθίαν. — Σελ. 25. στίχ. 9. διορθ. χιλιόμετρον. — Σελ. 40. στίχ. 7. διορθ. κιγκλίδων. — Σελ. 43. στίχ. 27. διορθ. καὶ. — Σελ. 47. στίχ. 13. διορθ. θάλασσαν. — Σελ. 59. στίχ. 9. διορθ. κιγκλίδων. — Σελ. 67. στίχ. 19. διορθ. καίται. — Σελ. 75. στίχ. 22. προσθ. καίται. — καὶ στίχ. 26. διορθ. ῥόδόντων. — Σελ. 111. στίχ. 15. διορθ. Διαίρεσις. —

O. Hapins Mrs Low-Long
1895.

BIBLIA

πρὸς Χρησιν τῶν Δημοτικῶν καὶ Ἀστικῶν
Σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Βασκακοπούλου Α. Γεωγραφία βραβευθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Κων/πόλει

Ελλ. σ. Σουλζόγου. Τεύχος: "Εκδ. γ". Ἀρχ. Γρ. 2 1/2

α Β' α α α α 4—

α Γ' α α α α 5—

Μελανδρινού Α. Ν. Ντογ. Γεωγραφίας α β'. α α 4 1/2

Μισιτζή Δ. Κ. Πνευματικὴ πρόφη τῶν Παίδων.

"Ετος Α'. Τεύχ. Α. "Εκδ. β'. Ἀρχ. γρ. 2—

α α α Β' α α α α 4 1/2

α Β' α α α α α 4—

α Γ' α α α α α 4 1/2

α Δ' α α α α α 5—

Παπακωνσταντίνου Γ. Ἐγχειρίδιον Ἀριθμητικῆς εἰς τρεῖς τεύχη

Τεύχος Α. Γρ. 3—

α Β' α α α α α 2 1/2

α Γ' α α α α α 3—

Ράλλη Μ. Βασικὴ Γεωγραφία Βιβλίον Α. Ὁρυκτολογία α 4 1/2

α α α α Β' Φυτολογία α 4 1/2

α α α α Γ' Ζωολογία α 8—

α α Δ' Ἀνθρωποι α 10—

Τῶν Χαρτοθέτων ἡ τιμὴ αὐξάνει κατὰ Γράσιον.

Ἴν τετις ἔπαρχ, καὶ τῶ ἱστορικῶ προστίθεται τὸ ἀγαλλογὸν ἐξάδον.

Ἄπαντα τὰ ἤνω βιβλία πωλοῦνται ἐν τῷ ἐν Γαλιτῇ τῆς
Κων/πόλεως Βιβλιοπωλεῖ τῶν **ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΕΗΑΣΤΑ**,
δαπάνη τῶν ἔκδοσιν καὶ ἐξεδιδομένων.

ποθάβραν ἀπαντῇ ἡ κομψή οἰκοδομή τῆς Αὐτοκρατορικῆς ναυτικῆς σχολῆς (Μεκτέπ-ι-χαρμιπé) μετὰ μικροῦ τεμένους. Αὕτη ἰδρυθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετετέθη εἰτα ἐν Χάλκῃ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμουτ τοῦ Β'. Πρὸς Δ. τῆς σχολῆς ὑπάρχει Ὁθωμανικὴ συνοικία οἰκουμένη ὑπὸ τοῦ ἐργαζομένου προσωπικοῦ τῆς σχολῆς.

Ἡ ἐκκλησία τῆς κωμοπόλεως τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Νικολάου, κομψόν, μετὰ θόλου καὶ ὠραίου κωδωνοστασίου οἰκοδόμημα ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1837.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τῆς νήσου λόφων, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου καὶ ὑψηλοτέρου τοῦ πρὸς Δ. ἐστραμμένου σώζεται κατρηρειπωμένος τις παλαιὸς ἀνεμόμυλος· ἐπὶ δὲ τοῦ λορπεδίου τοῦ Β. λόφου τοῦ πρὸς Β. κειμένου ἐγείρεται ἡ Μονὴ τῆς Ἀγ. Τριάδος, ἧς κτίτωρ λογίζεται ὁ περιώνυμος Πατριάρχης Φώτιος (9ος αἰών). Ἡ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἐδρεύουσα Πατριαρχικὴ Θεολογικὴ σχολὴ ἰδρύθη κατὰ τὸ 1844 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ'. Αὕτη ὡς σκοπὸν ἔχει τὴν μόρφωσιν τοῦ παρ' ἡμῖν ἀνωτέρου κλήρου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς 80, ἡ δὲ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περιέχει περὶ τὰς 7,000 τόμους καὶ 300 χειρόγραφα.

Ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ δὲ τοῦ αὐχένος τοῦ συνενοούντος

τοὺς τρεῖς λόφους τῆς νήσου ἰδρύται ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου ἐπιλεγομένη «Καμαριώτισσα» ἐν ᾗ ἐδρεύει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή, ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1831 ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων ἐμπόρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 160—170, ἡ δὲ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς περιλαμβάνει περὶ τοὺς 2,000 τόμους καὶ 150 χειρόγραφα.

Τὸ τρίτον καὶ μικρότερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου μοναστήριον κεῖται εἰς τὴν ΝΑ. αὐτοῦ πλευρὰν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐπιλεγόμενον «τοῦ κρημινοῦ» διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χείλους ἀποκρήνου καὶ εὐθραύστου βράχου.

Τὸ ἀτμόπλοιον καταλείπον τὴν ἀποβάθραν τῆς Χάλκης διέρχεται τὸν στενὸν πορθμὸν τὸν χωρίζοντα τὰς δύο νήσους καὶ φθάνει εἰς

Πρίγκηπον (Μπογιούκ-ἀδᾶ = μεγάλη νῆσος 24 χμ.) τὴν μερίστην τῶν Πριγκηπονήσων. Ἀμιλλομένη πρὸς τὴν Χάλκην κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς, ὑπερβαίνει αὐτὴν κατὰ τὴν ἑκτασιν οὖσα διπλασία, τὴν πολυανθρωπίαν, τὴν καλλιέργειαν, τὴν εὐθυγραμμίαν τῶν ὁδῶν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ κομψότητα τῶν οἰκοδομῶν αὐτῆς.

Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὑψηλῶν λόφων, ὧν ὁ ὑψηλότερος, ὁ πρὸς Ν. κείμενος, εἶναι ὅλως ἀκαλλιέργητος. Συνδέονται δὲ οὗτοι πρὸς ἀλλήλους διὰ βαθέως τινὸς αὐχένος (Διάσκελον). Ἐκαστος τῶν δύο τούτων λόφων φέρει ἀνὰ μίαν Μονήν. Ὁ χαμηλότερος, κατὰ